

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Νέα Παιδαγωγική-Σχολική Πράξη

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ : Τὸ ἔργον τῆς ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης	201
Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ : Τὸ Ἀκαδημαϊκὸ Ἀπολυτήριον	203
ΕΥΡ. ΣΟΥΡΛΑΣ : Πατριδογνωστικὴ ἐποπτικὴ Δι' ἑλίας	205
Κ. ΜΑΛΟΥΚΟΥ : Ἀξιοποίηση τοῦ θεσμοῦ Ἐπιθεωρητοῦ	209
ANDRÉ LE GAL : Οἱ σχολικαὶ ἀποτυχίες	210
C FREINET : Τὸ τυπογραφεῖο στὸ Σχολεῖον	213
ΒΑΣΙΛ. ΜΗΡΜΗΡΙΑ : Τὸ περιβάλλον καὶ ἡ προσαρμογὴ τοῦ παιδιοῦ	217
ΧΑΡΑΛ. ΚΟΥΡΤΗΣ : Ἡ νευρικότητα τοῦ παιδιοῦ	219
Κ. ΜΙΧΑΛΗΣ : Ἡ ἀνάπτυξις τῆς προσωπικότητος τοῦ παιδιοῦ	222
Ν. Κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ : «Ψυχολογικὴ ἔρευνα» (κριτικὸ σημείωμα ΝΑΙΑ Γ. ΚΡΟΜΜΥΔΑ)	225
ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ : «Τὸ Μονοθέσιο Δημοτικὸ Σχολεῖον» (κριτικὸ σημείωμα κ. Ε.Χ.)	226
Γ. ΑΡΑΒΑΝΗΣ : «Δάσκαλος καὶ παιδί» (κριτικὸ σημείωμα κ. Ε. ΣΟΥΡΛΑΣ)	228
ΚΑΛΛΙΟΠΗΣ ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ : Ἀγωγή διαρκείας	229
ΑΝΤ. ΔΕΛΩΝΗΣ : Ἱστορία παλιὰ (διήγημα)	230
ΕΚΠΑΙΔ. ΕΙΔΗΣΕΙΣ : Παιδαγωγικὸ συνέδριον Κιλκίς	232

ΕΤΟΣ ΙΕ' — ΤΕΥΧΟΣ 179—180

ΑΘΗΝΑΙ — ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ — ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1965

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ Μ.Ε.Ν.

Ἡ «Μεγάλη Ἐγκυκλοπαίδεια τῶν Νέων» ὁλοκληρώθηκε σὲ 28 τόμους (26 κύριοι καὶ 2 τόμοι «ΕΛΛΑΣ — Α+Β»). Ἐνα μεγάλο ὄνειρο τῆς ζωῆς μας πραγματοποιήθηκε. Εἴκοσι ὀχτὼ τόμοι Ἐγκυκλοπαίδειας δὲν εἶναι μικρὸ ἐπίτευγμα. Εἶναι ἓνα γιγάντιο κατόρθωμα.

Καὶ πρῶτα - πρῶτα εἶναι ἄθλος συγγραφικός. Δούλεψαν ἑκατοντάδες πνευματικοὶ ἄνθρωποι (τακτικοὶ καὶ ἔκτακτοι συνεργάτες *) στὴ σύνταξη καὶ συγκέντρωση τῆς ὕλης τῶν 28 τόμων. Μελετήθηκαν πολλὰ εἰδικὰ συγγράμματα καὶ ἀποδελτιώθηκαν χιλιάδες μελέτες καὶ ἐπιστημονικὲς ἐργασίες γιὰ νὰ καταρτιστῇ τὸ ἄρτιο ἀλφαριθμητικὸ ἔγκυκλοπαιδικὸ λήμμα τὸ ὅλο ἔργο. Ὁ Δ) τῆς τοῦ περιοδικοῦ μας ἀνάλαβε τὸν ἥρακλειο ἄθλο νὰ συντονίσῃ αὐτὴ τὴν προσπάθεια καὶ νὰ καλύψῃ τὰ κενὰ καὶ τὰ πλεονεκτήματα ἀφῆσαν οἱ ὑπόλοιποι συνεργάτες. Πάρα πολλὰ εἶναι τὰ ἄρθρα καὶ τὰ λήμματα ποὺ γράφηκαν ἀπὸ τὸν Δ) τῆς τοῦ «Ν. Σχολείου». Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι τακτικοὶ συνεργάτες μας κράτησαν μεγάλο θάρρος ἀπὸ τὴν τεράστια προσπάθεια ποὺ χρειάστηκε γιὰ τὴ σύνταξη τοῦ μνημειώδους ἔργου τῆς Μ.Ε.Ν.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ. Ἀκόμη μεγαλύτερη καὶ δύσκολη ἦταν ἡ προσπάθεια μὲς νὰ συγκεντρώσουμε τὸν ἀπέραντο πλοῦτο τῶν ἐλευθέρων ἀναγνωσμάτων καὶ τῶν συνοδευτικῶν κειμένων ποὺ συμπληρῶνουν καὶ ὁλοκληρῶνουν τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ βασικὰ λήμματα (θέματα). Ξεκινώντας ἀπὸ τὴν μεθοδικὴν ἀρχὴ τῆς συγκεντρωτικῆς δ) λίας καὶ μὲ σκοπὸ νὰ βοηθήσουμε τὸν καθηγητὴ — δάσκαλο καὶ τοὺς μαθητὲς, μετατρέψαμε σὲ κείμενα ἐνδιαφέροντος πολλὰ καὶ σπουδαία λήμματα τῆς Μ.Ε.Ν. καὶ κυρίως ἐκείνα ποὺ θὰ χρειαστοῦν στὴ σχολικὴ — μορφωτικὴ προσπάθεια. Ἔτσι ἡ Μ.Ε.Ν., ἐκτὸς ἀπὸ τὴν συνήθη ἔγκυκλοπαιδικὴ ὕλη, περιέχει καὶ πληθὺς ἄλλες συμπληρωματικὲς μελέτες, ἀναλύσεις, λογοτεχνικῶν κειμένων, ἐκθέσεις, διηγήματα κλπ. Ἐνῶ δηλαδὴ ἡ Μ.Ε.Ν. εἶναι μία πλήρης παγκόσμια καὶ ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια ταυτόχρονα εἶναι μία βασικὴ ἀνθολογία ποιήσεων, λογοτεχνίας, ἐλευθέρων ἀναγνωσμάτων καὶ ἄλλων συμπληρωματικῶν κειμένων. Τὸ πλεονέκτημα αὐτὸ δὲν παρουσιάζει καμμιά ἄλλη Ἐγκυκλοπαίδεια.

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ. Ἐνα ἀκόμη μεγάλο πλεονέκτημα τῆς Μ.Ε.Ν. εἶναι καὶ ἡ γλῶσσα τὴν ὁποία ἔχει συνταχθῇ: ἡ δημοτικὴ. Ὅταν ἀποφασίζαμε νὰ συντάξουμε καὶ ἐκδώσουμε τὴ Μ.Ε.Ν. ἡ δημοτικὴ γλῶσσα βρισκόταν σχεδὸν σὲ ἐπίσημο διωγμὸ. Εἶχε διωχθῇ ἀπὸ τὰ σχολικὰ βιβλία, καὶ γενικὰ χρειαζόταν τόλμη νὰ χρησιμοποιήσῃ κανεὶς τὴ γλῶσσα αὐτὴ σὲ ἓνα τόσο ὀγκῶδες ἔργο ὅπως εἶναι ἡ 28τομή Μ.Ε.Ν. Ἀλλοστε ἡ Μ.Ε.Ν. εἶναι ἡ μόνη μεγάλη Ἐγκυκλοπαίδεια ποὺ ἔχει συνταχθῇ στὴ δημοτικὴ γλῶσσα. Ὅλα τὰ ἄλλα παρόμοια ἔργα εἶναι γραμμένα στὴν πιὸ στριφνὴ καὶ ἀκατάληπτη καθαρεύουσα. Καί, ὡς γνωστόν, τὸ τόλμημά μας πληρώσαμε πολὺ ἀκριβὰ. Μὲ διάφορα προσχήματα ὁ σκοταδισμὸς προσπάθησε νὰ μᾶς παρεμβάλῃ ἐμπόδια. Ἐμεῖς ὅμως τὰ ξεπεράσαμε. Ἡ ἀλήθεια ἔλαμψε. Καὶ δὲν ἔμενε παρὰ νὰ φτάσῃ ἡ εὐλογημένη ὥρα τῆς δημοκρατίας, νὰ ἀναγνωριστῇ ἡ δημοτικὴ ἐπίσημη γλῶσσα τῆς παιδείας καὶ νὰ πάρῃ θριαμβευτικὰ καὶ ἡ Μ.Ε.Ν. τὴ θέσιν ποὺ τῆς ταιριάζει. Σήμερα ἡ Μ.Ε.Ν. ἀποτελεῖ μοναδικὸ βοήθημα γιὰ τὴ μόρφωση τῆς νεολαίας καὶ ὁλόκληρου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅπως τοῦτο ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ὁλόκληρο τὸν πολιτικὸ, ἐπιστημονικὸ καὶ εκπαιδευτικὸ κόσμον τῆς χώρας μας.

(Συνέχεια στὴν γ' σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου)

"ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ"

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Διευθυντής: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΕΤΟΣ ΙΕ' - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1965 - ΤΕΥΧΟΣ 179 - 190

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ

Ἡ εκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση ποὺ ἐγκαινίασε ἡ Κυβέρνηση τοῦ Γ. Παπανδρέου καὶ ποὺ ὅλοι ἐχαιρετήσαμε μὲ ἐνθουσιασμὸ καὶ ἀνυπόκριτη χαρὰ, περνάει σήμερα μὲ δύσκολη καμπή. Ὁ ἐξανакασμὸς σὲ παραίτηση τῆς Κυβέρνησης τοῦ Γ. Παπαδρέου ἔφερε στὸ προσκήνιο νέα κυβερνητικὰ σχήματα ποὺ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοὺς λόγους ποὺ τὰ ἐμφάνισαν — ἡ στήλη αὐτὴ ἀσχολεῖται μόνον μὲ τὴν εκπαιδευτικὴ πολιτικὴ — ἔδειξαν ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ἀγριεὲς διαθέσεις ὡς πρὸς τὸ μέλλον τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης τοῦ 1964. Σειρὰ ἀπὸ μέτρα ποὺ πάρθηκαν, ἔδειξαν ὅτι οἱ νέοι πολιτικοὶ ἡγέτες ἂν καὶ προέρχονται ἀπὸ τὸ ἴδιο κόμμα ποὺ καθιέρωσε τὴν Ἐκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμιση, δὲν πίστεψαν ποτὲ σοβαρὰ στὴν ἀνάγκη, γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τῶν εκπαιδευτικῶν μας πραγμάτων, καὶ θεληματικὰ ἢ ἄθελα ἔγιναν ὄργανα τοῦ σκοταδισμοῦ καὶ τῶν δυνάμεων τῆς ἀντίδρασης ποὺ χτυποῦσαν πάντοτε καὶ χτυποῦν ἀκόμη κάθε ἀπόπειρα γιὰ τὴν ἀναγέννηση τῆς Παιδείας μας. Ὁ κίνδυνος εἶναι μεγάλος καὶ πρέπει ὁλόκληρος ὁ εκπαιδευτικὸς κλάδος σύσσωμος νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃ. Ὅχι πῶς ἐμεῖς δὲν εἴχαμε ἀντιρρήσεις σὲ μερικὲς πλευρὰς τῆς εκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης. Εἴχαμε καὶ παραείχαμε. Καὶ τίς κάναμε γνωστὰς μὲ διάφορα ἄρθρα μας στὸ «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ». Ἀλλὰ ἡ δικὴ μας κριτικὴ ἀπόβλεπε στὴ βελτίωση, τὸ πλάτασμα καὶ θάλασμα τῆς ὕλης ἀνανεωτικῆς προσπάθειας. Ὅχι στὸν καταποντισμὸ τῆς. Τοῦτοι ὅμως, οἱ νέοι κυβερνήτες μας, βάλθηκαν σὼνει καὶ καλὰ νὰ ξεριζώσουν συθέμελα τὴ μεγάλη αὐτὴ κατάκτηση τοῦ λαοῦ μας, νὰ καταργήσουν τὴ δωρεὰν παιδεία, τὰ συσσίτια, νὰ ἐπαναφέρουν τὴ νεκρὴ καθαρεύουσα — ἀφοῦ θέλουν νὰ «πολιτοποιήσουν» τὰ βιβλία ποὺ γράφηκαν στὴ δημοτικὴ — καὶ γενικὰ νὰ μᾶς ξαναφέρουν πίσω ἀπὸ εκπαιδευτικὸ καθεστῶς ποὺ τόσο θαρραλέα καὶ ἀποφασιστικὰ πολέμησαμε καὶ γκρεμίσαμε. Ὁ ἀγώνας, λοιπόν, ὅλων μας πρέπει νὰ εἶναι ἡ ΠΡΟΤΕΡΑ ΠΡΟΤΕΡΑ ΜΕΤΕΤΕΡΑ.

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ K. Κονλίδου

ΗΜΕΡΟΜ. 20-7-90

ΑΡΙΘ. 44436

1) Να μην επιτρέψουμε να μετακινηθῇ οὔτε μιὰ πετραδίτσα ἀπὸ τὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἑκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης.

2) Να σταματήσουμε τὶς κριτικὲς ὡς πρὸς τὴν ἔκταση, τὴ διάρθρωση καὶ τὶς ἄλλες λεπτομέρειες τῆς ἀρχινημένης προσπάθειας, γιατί σήμερα διακυβεύουμε αὐτὸ τοῦτο τὸ σκάφος τῆς Παιδείας κι' ὄχι τὰ καταστρώματά του.

Ἀπὸ ἐμᾶς θὰ ἐξαρτηθῇ ἂν θὰ τολμήσουν νὰ θάλουν χέρι στὲς κατακτήσεις τοῦ κλάδου μας ποὺ μὲ τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση τοῦ Γ. Παπανδρέου, πῆραν σάρκα καὶ ὀστά. Ἡ ἀδιαφορία μας σημαίνει ἐνθάρρυνση στοὺς σκοταδιστές. Σὲ καμμιά περίπτωση καὶ μὲ κανέναν τρόπο δὲν πρέπει νὰ ὑποστέλλουμε τὴ σημαία τοῦ τίμιου ἀγώνα μας.

—Γιὰ τὴ συνέχιση καὶ ὁλοκλήρωση τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης.

—Γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τῶν μέχρι στιγμῆς κατακτήσεών μας.

—Γιὰ τὴν ἐπανόρθωση τῶν ζημιῶν ποὺ ἔχουν γίνει.

Οἱ Διοικήσεις τῆς Δ.Ο. καὶ τῆς Ο.Α.Μ.Ε. ἔχουν τὸ λόγο πιά.

Ἐμεῖς καὶ τὸ «Νέο Σχολεῖο» μας θὰ εἴμαστε πάντοτε στὴ διάθεσή τους. Γιατὶ πιστεύουμε πῶς ἀπὸ τὴν τύχη τῆς Ἑκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης θὰ ἐξαρτηθῇ τὸ ἀνέβασμα τοῦ μορφωτικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας καὶ τὸ μέλλον τοῦ νεοελληνικοῦ μας πολιτισμοῦ.

ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

Φίλοι ἀναγνώστες,

Στὸ ἐπόμενο τεῦχος τοῦ «Ν. Σχολείου» καὶ στὴ θέση τοῦ κυρίου ἄρθρου θὰ διαβάσετε τὶς ἀπαντήσεις μας στὰ βασικὰ ἐρωτήματά σας:

1. Ὁ Χάρης ἀριστίνδην ἐκπαιδευτικὸς σύμβουλος;
2. Ὁ Χάρης Πάτσης θὰ πολιτευθῇ στὶς προσεχεῖς ἐκλογές;
3. Κυκλοφοροῦν βοηθητικὰ βιβλία Χάρη Πάτση;
4. Ποιὰ τὰ μελλοντικὰ σχέδια τοῦ Χάρη Πάτση;

Τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἀπολυτήριον

ΥΠΟ κ. ΕΥΑΓΓ. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ

Τὸ «ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ» ἀπολυτήριον εἶν' ἕνας νέος θεσμὸς ποὺ καθιέρωσε ἡ Ἑκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμιση γιὰ νὰ γίνεται ἡ ἐπιλογή τῶν ἐπίδοξων φοιτητῶν μὲ τρόπο ποὺ νὰ ἐγγυᾶται τὴν ἐξασφάλιση τῶν ἰδίων δικαιωμάτων παιδείας σὲ ὅλα τὰ στρώματα τοῦ λαοῦ καὶ σὲ ὅλες τὶς περιοχὲς τῆς χώρας. Ἀποτελεῖ λοιπὸν μέρος ἀναπόσπαστο τοῦ προγράμματος ποὺ ἔχει σκοπὸ, ὁλοκληρώνοντας σταδιακὰ τὴ «δωρεὰν παιδεία», νὰ καταργήσῃ τὸ ἀπαράδεκτο γιὰ μιὰ Δημοκρατία προνόμιο τῶν «ὀλίγων» αὐτοὶ μόνο νὰ γεύονται τὰ ἀγαθὰ τοῦ πνεύματος καὶ νὰ συγκροτοῦν τὴν κοινωνικὴ ἡγεσία.

Ὅσοι ὑποθέτουν ὅτι τὸ νέο σύστημα εἶναι ἀπλῶς μιὰ ἀπόπειρα νὰ βελτιωθῇ ἡ μέθοδος διεξαγωγῆς τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων στὰ Ἀνώτατα Ἑκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα, καὶ ἐπομένως μπορεῖ εὐκόλῃ ν' ἐγκαταλειφθῇ καὶ νὰ ξαναγυρίσωμε στὸν παλαιὸ τρόπο τοῦ διαγωνισμοῦ «κατὰ Σχολήν» — δὲν ἔχουν ἀντιληφθῇ τὴ σημασία τοῦ θεσμοῦ γιὰ τὴ δημοκρατικὴν ὁργάνωση καὶ τὴ γενικώτερη ἐξυγίανση τῆς παιδείας μας. Αὐτὸ τὸ ἔχει νοιώσει, μὲ τὸ ἀλάθητο ἔνστικτό του, ὁ λαὸς μας, ἰδίως τῶν ἀπομακρυσμένων ἀπὸ τὸ Κέντρο ἐπαρχιῶν, καὶ γιὰ τοῦτο ἀπὸ πέρσι, ποὺ ἔγινε γιὰ πρώτη φορὰ ἡ δοκιμὴ τοῦ νέου συστήματος, τὸ ἀγκάλιασε μὲ ἐνθουσιασμό καὶ εἶδε μὲ ἐμπιστοσύνη τὰ εὐεργετικὰ ἀποτελέσματά του. Ὑπῆρξαν ὅμως καὶ ὑπάρχουν ἐκεῖνοι, ποὺ ἄμεσα ἢ ἔμμεσα ὁ θεσμὸς ἔθιξε ἢ ἀπειλεῖ νὰ θίξῃ τὰ συμφέροντά τους· αὐτοὶ ἔσπευσαν ἐφέτος, μόλις σημειώθηκαν μερικὲς τυχαῖες ἢ καὶ ὑποπτες ἀνωμαλίες κατὰ τὴ διεξαγωγὴ τῶν ἐξετάσεων τοῦ «ἀκαδημαϊκοῦ» (ἀπὸ ἀνικανότητα ἢ καὶ δολιότητα τῶν ὑπευθύνων στὸ ἀνώτερο ἐπίπεδο τοῦ ἐλέγχου), νὰ πολεμήσουν βίαια τὸ νέο σύστημα, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ κλονισθῇ ἡ Κοινὴ Γνώμη καὶ θὰ πιέσῃ τὴν Κυβέρνηση νὰ τὸ ἐγκαταλείψῃ. Ἄν ἦσαν, ἔστω καὶ σὲ μικρὸ βαθμὸ, εἰλικρινεῖς, θὰ ἔπρεπε — ὅπως κά-

νει κάθε τίμιος ἄνθρωπος σὲ παρόμοιες περιπτώσεις — νὰ ζητήσουν τὴν παραδειγματικὴ τιμωρία τῶν ἐνόχων (ποὺ διέσυραν, μὲ τὴν ὀλιγωρία ἢ μὲ τὴν ἰδιοτέλειά τους, τὸν θεσμό) καὶ τὴν ἐξεύρεση μέσων ἀσφαλείας αὐστηροτέρων καὶ πιὸ ἀποτελεσματικῶν. Ἡ χαιρεκακία ὅμως καὶ ἡ βία σὺνη τους ν' ἀξιώσουν τὴν ἄμεση κατάργηση τοῦ νέου τρόπου ἐξετάσεων, τοὺς ἐπρόδωσε καὶ ἔκανε τὰ ἐλατήριά τους διαφανῆ.

Ποιά εἶναι τὰ συμφέροντα ποὺ θίγονται ἢ κινδυνεύουν στὸ μέλλον νὰ θιγῶν ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ «ἀκαδημαϊκοῦ» ἀπολυτηρίου; Ἡ Κοινὴ Γνώμη πρέπει νὰ τὰ πληροφορηθῇ, γιὰ νὰ μὴ πέσῃ θύμα τῶν κάθε λογῆς δολιοφθορέων, ποὺ δὲν ἐννοοῦν ν' ἀφήσουν τὴν ἐθνικὴ μας ἐκπαίδευση νὰ ὀρθοποδήσῃ καὶ προσπαθοῦν (σὲ κάθε κυβερνητικὴ μεταβολή) νὰ ἀνακόψουν τὴν πρόδὸ της. Ἀφήνω κατὰ μέρος ἐκείνους ποὺ ἀπὸ κομματικὸ πάθος ἢ φθόνον ἔγιναν οἱ κατὰ σύστημα κατήγοροι κάθε νέου μέτρου ποὺ ἔχει ἢ σκοπεύει νὰ εἰσαγάγῃ ἡ Ἑκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμιση τοῦ 1964. Ἡ ἔλλειψη φαντασίας καὶ ἡ ἀκατάσχετη φλυαρία ἔχει ἀχρηστέψει τὰ ὄπλα τους καὶ τοὺς ἔχει κάνει ἀκίνδυνους. Ἐπικίνδυνοι εἶναι οἱ ἄλλοι, αὐτοὶ ποὺ πολεμοῦν τὸ «ἀκαδημαϊκὸ» ἀπολυτήριον γιὰ εἰδικούς λόγους. Ἀνήκουν σὲ πολλὲς κατηγορίες καὶ τὰ κίνητρά τους εἶναι πολυειδῆ. Θὰ περιορίσω σὲ τρεῖς περιπτώσεις καί, γιὰ νὰ εἶμαι σαφής, θὰ ἀναφέρω πραγματικὰ περιστατικὰ ἀπὸ τὴν προσωπικὴ μου ἐμπειρία.

Πρῶτο περιστατικόν. Ὅταν τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1964 ἀναγγεῖλαμε γιὰ πρώτη φορὰ ὅτι οἱ εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις στὰ Πανεπιστήμια, στὸ Πολυτεχνεῖο καὶ στὶς ἄλλες Ἀνώτατες Σχολὲς θὰ γίνων με τὸ νέο σύστημα καὶ ὅτι θὰ ἀνακοινωθῇ, μὲ εἰδικὸ φυλλάδιο, ἡ ἐξεταστέα ὕλη ὅλων τῶν μαθημάτων, ὅπως τὴν ἔχει προσδιορίσει τὸ ἐπίσημο πρόγραμμα τοῦ Γυμνασίου, δέχτηκα στὸ γραφεῖο τῆς Γενικῆς Γραμμα-

τείας του Υπουργείου της Παιδείας μίαν Έπιτροπή Μαθητών, «υποψηφίων για το Πολυτεχνείο», που ήρθε για να υποβάλει τα αιτήματά της. Περίμενα ν' ακούσω λόγια ευχαριστήρια και εκείνοι άρχισαν με διαμαρτυρίες. Δεν τον ήθελαν τον διαγωνισμό με το νέο σύστημα. Ξαφνιάστηκα.

—Γιατί, παιδιά μου, δεν σάς άρέσει ο τρόπος αυτός; Έπιτέλους θα εξετασθήτε άπάνω στην ύλη που έχετε διδαχθή στο Γυμνάσιο και θα βαθμολογηθήτε από μικτή έπιτροπή - καθηγητών Γυμνασίου και καθηγητών (ή ύφηγητών) πανεπιστημιακών - με περισσότερη δικαιοσύνη.

—Αυτά δεν μάς συμφέρουν, άπάντησαν τα παιδιά. Έμεις θέλουμε δύσκολα ζητήματα και αυστηρή βαθμολογία. Έχομε παρασκευασθή σε φροντιστήρια και πληρώσαμε τόσα χρήματα. Είμαστε πολύ δυνατοί στα μαθηματικά...

—Μά τότε θα έπιτύχετε άσφαλώς.

—Κάνετε λάθος με τα «εύκολα» και τα «γνωστά» θα μάς πάρουν τις θέσεις οί έπαρχιώτες που δεν έκαναν φροντιστήριο. Πώς θα γίνη ή διάκριση φέτος, να προτιμηθούμε έμείς;

—Δηλαδή, τους λέω, θέλετε ν' άποκλειστούν εκείνοι όταν θα βρεθούν μπροστά σε άσκήσεις και τύπους υψηλότερου έπιπέδου από το γυμνασιακό, και να πάρете τις θέσεις έσείς...

—Ναί, άπάντησε με αϋθάδεια ο πιο θαρραλέος.

—Και τό βρίσκετε σωστό; Ξαναρωτώ.

Την άπάντηση μου την έδωσαν σε λίγες μέρες οί γονείς τους: μου έδειξαν τους λογαριασμούς του φροντιστηρίου, για να «θεμελιώσουν» την άπαίτησή τους...

Δεύτερο περιστατικό. Η συζήτηση αυτή τη φορά γίνεται με ομάδα «φροντιστών». Τους έξηγώ ότι, δυστυχώς, για πολλά χρόνια άκόμη έως ότου δηλαδή τα Γυμνάσιά μας άποκτήσουν σε έπαρκή αριθμό διδακτικό προσωπικό και ιδίως Μαθηματικούς και Φυσικούς που μάς λείπουν (οί πτυχιούχοι αυτών των κλάδων άμείβονται καλύτερα στα ιδιωτικά σχολεία και στα φροντιστήρια των Άθηνών και δεν δέχονται διορισμό από το Κράτος σε έπαρχία), οί νέοι που προορίζονται για

άνώτερες σπουδές θα εξακολουθούν να είναι μόνιμοι πελάτες τους.

Άπάντηση:

—Μά έτσι καθώς θα γίνονται οί εξέτασεις, σε όλα δηλαδή τα έπαρχιακά κέντρα (στις έδρες των Γενικών Έπιθεωρητών), θα δημιουργηθούν εκεί τοπικά φροντιστήρια. Έμείς άσκούμε τό έπάγγελμα στην Άθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Έδώ δεν πρόκειται πια να έρχονται κατά χιλιάδες οί υποψήφιοι των έπαρχιών...

—Έπειτα (πρόσθεσε ένας όξυδερκήςτερος) τη «γυμνασιακή ύλη» θα διδάσκουμε; Έμείς προσφέραμε στους μαθητές μας «άνώτερες» γνώσεις, όπως τις ζητούσαν τα Άνώτατα Ίδρύματα. Χρόνια άποδελτιώνουμε τα «ζητήματα» που δίνονται στις εξέτασεις και σοφίζόμαστε παραλλαγές. Τώρα (ή τουλάχιστον πολύ προσεχώς) δεν θα είμαστε πια άπαραίτητοι. Και όμως άσκούμε νόμιμο έπάγγελμα, πληρώνουμε φόρους.

—Μά είναι δυνατόν, έρώτησα, να είναι στο διηνεκές οί νέοι μας φόρου ύποτελείς σε ώρισμένη έπαγγελματική τάξη;

—Χωρίς τα φροντιστήρια (παρατήρησε ένας σοβαρώτερος) θα είχε πέσει άξιόθρηνητα ή στάθμη των σπουδών στην Άνώτατη Έκπαίδευση της χώρας, με τα χάγια των γυμνασίων μας.

—Τό άναγνωρίζω, άποκρίθηκα. Άλλά κάποτε πρέπει να μπουν τα πράγματα στη θέση τους. Και τούτο θα γίνη σιγά - σιγά. Όπωςδήποτε, είναι άναπόφευκτο, στις ανθρώπινες κοινωνίες, ή πρόοδος άλλους να ώφελή και άλλους να ζημιώνη...

Τρίτο περιστατικό. Δεν φανταζόμουν άτι έκτός από τους πανεπιστημιακούς καθηγητές που δέχτηκαν με ευχαρίστηση τον νέο τρόπο εξέτασεων, γιατί έτσι άνακουφίστηκαν από άφόρητον όγκο έργασίας (με τό άζημίωτο), θα ύπήρχαν και μερικοί (έλπίζω και εύχομαι να είναι έλάχιστοι) συνάδελφοί τους δυσανεστήμενοι από τό θεσμό του «άκαδημαϊκού» άπολυτηρίου. Συζήτησα τό πράγμα μ' έναν άπ' αυτούς και όμολογώ ότι δεν κατόρθωσα στο τέλος να βεβαιωθώ: ποιοί ήσαν οί πραγματικοί λόγοι της δυσανεσκειας.

—Τόν έλεγχο και την έπιλογή των μελών των φοιτητών μας πρέπει να τόν κάνω-

Πατριδογνωστική έποπτική διδασκαλία

Υπό ΕΥΡΙΠ. ΣΟΥΡΛΑ, Παιδαγωγού

Θά μάς μιλήσει ό Βιεννέζος συνάδελφος Wohlraub, σχετικά με την εξέλικτική μορφή της Πατριδογνωστικής διδασκαλίας στην πατρίδα του.

Άς άκούσουμε τās άπόψεις του, σαν να επιβεβλημένον έρέθισμα γύρω από την καινούργια μορφή της Πατριδογνωστικής διδασκαλίας, εν έπιλόγω δέ θα παραθέσει ή ταπεινότης και άπόψεις ιδικάς της, σχετικά με τό πρόβλημα των Σχολικών Πατριδογνωστικών περιπάτων.

«Την Πατριδογνωσίαν — παρατηρεί ό Βιεννέζος συνάδελφος Wohlraub ήμεις οί μεγάλοι, όταν πρωτομπαίναμε στο διδασκαλικόν έπάγγελμα, και για πολύν χρόνον άργότερα, την είχαμε βαφτίσει ως «Πατριδο-

με άποκλειστικά έμείς. Με τα δικά μας κριτήρια, με τα δικά μας μέτρα — έπέμνε ό συζητητής.

—Μά και στη θέση των ζητημάτων — παρατήρησα — θα έχετε να πήτε τό λόγο σας, και στη βαθμολόγηση των γραπτών μπορείτε να παίρνετε μέρος έσείς, οί ύφηγητές ή οί βοηθοί σας. Άλλωστε συνάδελφοί σας θα έχουν τη γενική έποπτεία του διαγωνισμού. Δεν θα είστε λοιπόν άπόντες.

—Κατά μέγιστο μέρος ή όλη ύπόθεση έχει πέσει στα χέρια των λειτουργών της Μέσης Παιδείας: αυτοί είναι συντριπτικά περισσότεροι.

—Και αυτό τί σάς πειράζει; έρώτώ. Δεν τους έχετε έμπιστοσύνη;

—Όχι, αλλά...

Δεν θέλησε να προχωρήσει και ή δυσφορία του έδειχνε ότι προτιμούσε να μη συνεχιστή ή συζήτησή μας. Γιατί να ύπάρχουν πανεπιστημιακοί και πολυτεχνειακοί διδάσκαλοι, που επιθυμούν να ξαναγυρίσωμε στο παλαιό σύστημα, όπου τούτο και τους ταλαιπωρούσε και τους εξέθετε σε άδικες ύποψίες μεροληπτικής εύνοιας;

—Δεν μπορώ να δώσω με βεβαιότητα την έξήγηση του πράγματος. Μερικοί δίνουν την έντύπωση ότι είναι δυσανεστήμενοι έπειδή τους άφαιρέθηκε ένα προνόμιο που

γνωστικήν έποπτικήν διδασκαλίαν.

Όραία άληθινά όνομασία!

Και τό αποτέλεσμα;

Η παρατήρησις ώραιών εικόνων σε ει-κονογραφημένα βιβλία, και με ένα διάλογον έρωταποκρίσεων με τους μαθητές μας, τελειώναμε έτσι και την διδασκαλία μας.

Για να μη βασκαθούμε δέ για τās πρωτοτύπους αυτές διδακτικάς μεθόδους μας, άποσπούσαμε και τόν έπαινον των Έπιθεωρητών μας.

Αυτή ήταν ή μορφή ή παλιά της Πατριδογνωστικής έποπτικής διδασκαλίας μας.

Άργότερα όμως έγκαινιάσαμε τους σχολικούς μας περιπάτους με δλόκληρη την

δεν έννοούν να τό στερηθούν. Άλλοι ότι έχασαν ένα μέρος από την κοινωνική τους «σπουδαιότητα» — δεν τους χρειάζονται πια οί πολιτικοί και οί κοσμικοί κύκλοι, ούτε έπιζητούν πλέον οί «έποχικοί» θαυμαστές και φίλοι την οικειότητα μαζί τους. Έτσι, αντί να είναι ένθουσιασμένοι που δεν θα τους βασανίζουν πια με τις άκοσμες παρακλήσεις τους οί άθεράπευτα ένοχλητικοί, και θα διατηρούν άφθαρτο τό κύρος τους, στενοχωρούνται (όπως οί κομματιζόμενοι κατά τό παλαιό στυλ πολίτευτές μας) έπειδή δεν θα έχουν την εύκαιρία να «ύποχρεώνουν» τους φίλους των — έστω και με την άνέξοδη ύπόσχεση ότι θα «ένδιαφερθούν» ζωηρά για την ύπόθεσή τους.

Άς άγρυπνή λοιπόν ή Κοινή Γνώμη. Δεν είναι πάντοτε ειλικρινείς και άμερόληπτοι όσοι βάλλουν κατά του νέου θεσμού. Έπομένως δεν πρέπει να παίρνη κατά γράμμα τις έπικρίσεις τους. Υπάρχουν άκόμη πολλοί που δεν συγχωρούν στην Κυβέρνηση Παπανδρέου την καθιέρωση της «δωρεάν παιδείας» στα Άνώτατα Έκπαιδευτικά Ίδρύματα. Πώς να άνεχθούν τό «άκαδημαϊκό» άπολυτήριο που συμπληρώνει και κατοχυρώνει αυτή την ώραία δημοκρατική άρχή;

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

τάξη μας στο ύπαιθρον, στο δάσος και γενικά στην περιοχή της στενότερης Πατρίδος.

Και η προοπτική της Πατριδογνωστικής εποπτικής διδασκαλίας άλλαξε.

Το κάθε παιδάκι περιτρέχοντας επί παραδείγματι το δάσος της στενότερης πατρίδος του ρωτούσε και ξαναρωτούσε, τα μάτια του έλαμπαν από χαρά και η καρδιά του σκιρτούσε.

Ε! λοιπόν! Αυτή ήταν η μορφή της καινούργιας Πατριδογνωστικής διδασκαλίας.

Αυτή δηλαδή που ανατάραζε τον έσωτερικόν κόσμο των παιδιών, πράγμα που δεν συνέβαινε με την απλήν παρατήρησιν εικόνων στο βιβλίο.

Και ύστερα από την επίλυσιν αυτήν της φύσεως της στενότερης πατρίδος των παιδιών, προχωρούσαμε στην ανθρώπινη Ζωή με τās άπασχολήσεις των εργαζομένων, συνδιάζοντας στις παρατηρήσεις τις μορφές της εργασίας και των άπασχολήσεων των με τās εργαλεία και γενικά τις μορφές της πολιτιστικής και κοινωνικής Ζωής των προγόνων και προπάππων των παιδιών, άλλοτε σάν παραμύθι και άλλοτε σάν προϊστορία της στενότερης πατρίδος των με ταυτόχρονη επίσκεψη και σε τοπικά Μουσεία — όπου υπήρχαν τοιαύτα.

Έτσι το παιδάκι έβλεπε την στενότερη πατρίδα του με άλλο φώς.

Μία καινούργια αγάπη ανάβλυζε από τὰ μάτια του.

Αντίκρυζε τούς αγώνες των προγόνων του τὰ επιτεύγματα των μόχθων των και ήταν έτοιμο προπαρασκευασμένο νά αντιληφθῇ και κάθε τι που του προσεφέρετο και σε ποιητική γλώσσα από τούς ποιητάς της πατρίδος του.

Με την συνδυαστική δηλαδή αυτή μορφή Πατριδογνωστικών επιζητήσεων και Προϊστορίας της στενότερης πατρίδος, υπαίνονταν τὰ νήματα γύρω από την φυσική και την ανθρώπινη Ζωή την τωρινή και του παρελθόντος.

Η μορφή της διατροφής των προγόνων, η ένδυμασία των, τὰ ήθη και έθιμά των, τὰ τραγούδια των και οί χοροί των, όλα αυτά συνεδύαζοντο επίσης έν συναρτήσει προς την στενή Πατριδογνωστική και ιστορικήν πλευράν και με την Γεωγραφική

και Φυσιογνωστικήν άποψιν της προϊστορίας της στενότερης πατρίδος των παιδιών.

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Κάτι καλό υπάρχει στην καινούργια αυτή προοπτική του δεσμού της Πατριδογνωσίας με την προϊστορίαν της στενότερης πατρίδος.

Και επάνω σ' αυτό θα ήθελα νά επιστήσω την προσοχήν σας.

Wohlraub

Προς ένα καινούργιον διδακτικόν πειραματισμόν μās προτρέπει ο Βιεννέζος συνάδελφος διά του ός άνω άρθρου του, του συνδυασμού δηλαδή Πατριδογνωσίας και Προϊστορίας της στενότερης Πατρίδος με την καθιέρωσιν σχολικών περιπάτων μορφωτικής πράγματι προβολής και αποτελεσματικότητος.

Και ερωτάται ήδη, έξ άφορμής της προτροπής του συναδέλφου, όπως προσέξομεν τās άπόψεις του δηλαδή ποιόν άπώτερον σκοπόν πρέπει νά έχη διά τόν αναγνώστη ή προσφορά ενός άρθρου παιδαγωγικού.

Απαντώμεν, ή μάλλον ός προσπαθήσουμε νά δώσουμε κάποια συγκεκριμένη απάντηση.

Ο άπώτερος σκοπός κάποιου άρθρου παιδαγωγικού βρίσκεται στο νά αναγκάσῃ τόν αναγνώστη νά σκεφθῇ, νά τόν λυτρώσει από τις τυχόν άβεβαιότητές του επάνω στο θέμα που προσφέρεται, νά του άποκαλύψει τόν πραγματικόν δρόμον που πρέπει νά ακολουθήσει στην διδακτική του πράξη, και νά του εγείρει έν τέλει τόν ένθουσιασμόν για πειραματισμόν προσωπικών.

Συνεπώς!

Εάν ούδεις έκ των ός άνω αναφερομένων σκοπών πραγματοποιείται, άλλ' άπλώς ο αναγνώστης ή ή αναγνώστρια περιορίζεται εις την ξηράν άνάγνωσιν του άρθρου, πιθανόν νά πλατύνει ο δρίζων της παιδαγωγικο-διδακτικής των σκέψεως, αλλά δίχως θετικό αποτέλεσμα.

Και αυτό δυστυχώς συμβαίνει με την άνάγνωσιν των περισοτέρων άρθρων.

Ερωτάται όμως:

Γιατί άρα γε;

Ίσως...

Η γιατί ο δάσκαλος ή ή δασκάλα δεν έχουν την ελευθερίαν για πειραματισμούς,

έκ φόβου μήπως ο Έπιθεωρητής των τούς επιτιμήσει για τις καινοτομίες του, ή ίσως από την σκέψη που κάμνουν πως πρέπει νά συμμορφωθούν προς τās διατάξεις του ισχύοντος Αναλυτικού Προγράμματος, ή ίσως από έλλειψιν τάσεως προς περαιτέρω αυτομόρφωσιν.

Συνεπώς!

Επιβάλλεται άνωθεν και δι' έγκυκλίων των Προϊσταμένων Αρχών νά άνοιχθῇ κάποιος δρόμος γύρω από τις ελεύθερες μορφές της διδακτικής τέχνης και του έπιβεβλημένου πειραματισμού, και ο Έπιθεωρητής νά βραβεύει δι' ιδιαιτέρων εκθέσεων, όπου συναντά καινοτομούντας διδασκάλους ή διδασκαλίσσας.

Με άλλα λόγια και διά νά εκφρασθούμε επί το παιδαγωγικότερον.

Νά εξασφαλισθῇ από τās Προϊσταμένες Εκπαιδευτικές Αρχάς εις τούς διδασκοντας το δικαίωμα της ελευθερίας προς πειραματισμόν.

Άλλως:

Η άνάγνωσις άρθρων παιδαγωγικών δεν προσφέρει τίποτε γύρω από την προώθησιν της μορφώσεως εργασίας και συνεπώς λακτίζομεν προς κέντρα.

Για νά μη ζούμε όμως με τέτοιες απάτες πρέπει παράλληλα νά γίνει αντίληπτόν και νά συνειδητοποιηθῇ ή άποψις της μη προσφοράς διά των παιδαγωγικών περιοδικών άρθρων κοινού και τετριμμένου περιεχομένου ή άνουςίων ήθικολογιών, αλλά προσφορά άρθρων γύρω από έρεθίσματα διδακτικής φύσεως.

Έτσι θα άποφευχθῇ και ή κακοποίησης του τυπογραφικού χάρτου.

Πρέπει δηλαδή νά γίνει και παρ' ήμών συνειδητή ή άποψις ή παιδαγωγική που έπρυτάνευσεν εις όλας τās εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην Γερμανίαν και στην Αυστρίαν, για νά περιοριστούμε εις διατύπων προσωπικών επιζητήσεων.

Δηλαδή:

Την μεταρρύθμισιν πραγματοποιούν τρεις κυρίως παράγοντες:

1) Οί παιδαγωγικοί πειραματισμοί.

2) Η συγχρονισμένη μορφή μετεκπαίδευσως, και

3) Η διά των παιδαγωγικών περιοδικών δημοσίευσις άρθρων που νά χρησιμεύουν ως έρεθίσματα γύρω από την διδακτι-

κήν πράξιν των έμπνευσμένων δασκάλων και διδασκαλισσών μας.

Και για νά ολοκληρώσομεν ήδη—κατόπιν της ός άνω έπιβεβλημένης παρεμβολής και με άπόψεις της ταπεινότητός μας, σχετικώς με το πρόβλημα των: Πατριδογνωστικών Σχολικών περιπάτων που έθιξε ο Βιεννέζος συνάδελφος Wohlraub εις το ός άνω άρθρον του.

Παραθέτομεν θύμησης της ταπεινότητός μας από Πατριδογνωστικόν Σχολικόν περιπάτον με μικρά παιδάκια του Προτύπου του προσηρτημένου εις το Διδασκαλείον της Ήπειρωτικής πρωτευούσης με μιά έκθεση παρατηρήσεως της ταπεινότητός μας που συνώδεψε τόν σχολικόν αυτόν περίπατον στην γειτονιά του Διδασκαλείου.

Ας την ακούσουμε, όπως περιεσώθη εις το Παιδαγωγικόν μας Αρχείον της μακρονης εκείνης εποχής κατά την οποίαν ή ταπεινότης μας διηύθυνε το Διδασκαλείον της Ήπειρωτικής πρωτευούσης.

«Με μιά μικρή τάξη του Προτύπου του Διδασκαλείου των Γιαννίνων κάναμε κάποτε περίπατο στις γειτονιές, για νά γνωρίσομε την περιοχήν και νά έμπεδώσομε κάτι τι το Πατριδογνωστικό στο μάθημα των εκθέσεων.

Εκείνη την ήμέρα περνώντας από την γειτονιά, αντίκρυσαμε μιά γάτα ξαπλωμένη στη στέγη κάποιας αυλόπορτας.

Τα παιδάκια περιεργαζόντανε την περιοχήν και παίζανε.

Η ταπεινότης μας έμπνεύστηκε νά γράψει μιά έκθεση από ό,τι έπιζούσε εκείνη τη στιγμή.

Όταν άργότερα την διάβασα στα παιδάκια σείστηκε ή γειτονιά από τὰ γέλια τους και από την χαρά τους.

Ας την ακούσομε:

«Επάνω στην στέγη μās αυλόπορτας, καθόντανε μιά Κυρία με τέσσερα!!! πόδια!...

Φορούσε μιά γούνα παρδαλή, και κοίταζε τότε τόν ήλιο που της φιλούσε το πρόσωπο και τὰ μουστάκια, τότε τούς διαβάτες που δεν παρατηρούσανε καν, και τότε τὰ παιδάκια που την είχανε προσέξει πιο πολύ από τούς μεγάλους.

Νίκο! φώναξε ο Κοσμάς.

Γιά δές!

Τί;

Μία Κυρία χτενίζεται επάνω στην στέ-

γη της αὐλόπορτας, καθρεφτίζεται στὸν ἥλιο, καὶ νά... τώρα... νὰ τέλειωσε τὸ χτένισμά της, ἐτοιμάζεται νὰ βάλει καὶ λίγη πούδρα στὸ πρόσωπό της, γιὰ νὰ φαίνεται νεώτερη ἀπὸ ὅ,τι εἶναι!

Μά... Αὐτή... καλέ!... μοιάζει σὰν γρη῏ — λέγει ἡ Χαρικλῖσα — καὶ ἔχει κλεισμένα τὰ μάτια της.

—Θὰ τὴν πειράζει ὁ ἥλιος — εἶπεν ἡ Ἐρασμία, καὶ γι' αὐτὸ τ' ἄχει κλεισμένα τὰ σκασμένα τὰ ματάκια της!

Ἡ Κυρία δὲν ἄκουσε τίποτε ἀπὸ τὶς κουβέντες αὐτὲς καὶ τὸν διάλογον τῶν μικρῶν παιδιῶν, ἀλλ' ἐξακολουθοῦσε τὴν δουλειά της...

Σὲ λίγο πέρασε κι' ἓνας Ἑβραῖος φορτωμένος μὲ διάφορα ψιλικά, καὶ ἄρχισε νὰ χάσκει κι' αὐτός, βλέποντας τὰ παιδάκια ποὺ παρατηροῦσαν τὴν Κυρία μὲ τὰ τέσσερα πόδια.

Ἀπὸ τὶς πολλὲς ὁμορφὲς καὶ τὰ γέλια τῶν παιδιῶν, ἄνοιξε σὲ λίγο τὰ μάτια της καὶ καθὼς ἀντελήφθηκε ὅτι εἴκοσι παιδάκια εἶχανε ριγμένα τὰ βλέμματά τους ἐπάνω της τὴν πῆρε ἡ ντροπή, γι' αὐτὸ ποὺ ἔκαμνε, καὶ γρήγορα γρήγορα — παρ' ὅλα τὰ γηρατιά της — ἔτρεξε νὰ κρυφθῇ στὴν κουζίνα τοῦ σπιτιοῦ.

Σὲ λίγο διαδόθηκε στὴν Συνοικία, ὅτι ἡ Κυρία αὐτὴ ποὺ χτενίζοντανε στὴν αὐλόπορτα ἦτανε: Ἡ γάτα τοῦ Μπακάλη τῆς ὀδοῦ Πουλίου Δράκου.

Σούρλας

Ἐτελειώσαμε...

Ἀπὸ τὸν παραπάνω ὁμοῦ Πατριδογνωστικὸν περίπατο, βγῆκε ἐκτὸς ἄλλων καὶ μιὰ ἔκθεσι παρατηρήσεως μὲ βαθειὰ ἐπίληψη.

Τὰ παιδάκια ὅταν γυρίσαμε στὴν τάξη τους στὸ Διδασκαλεῖο φιλοτιμηθήκανε νὰ

βγάλουν πάνω ἀπὸ δέκα διάφορες ἐπιγραφές!!!

Ποῦ!... νὰ τὲς θυμᾶμαι...

Αὐτὲς οἱ ἀνοησίες... ἐλάμβανον χώραν εἰς τοὺς Πατριδογνωστικοὺς περιπάτους μας μὲ τὰ μικρὰ παιδάκια τοῦ Προτύπου!

Καὶ ὁ περιεργὸς ἀναγνώστης τῶν ὧς ἄνω ἀποψέων μας θὰ ἐρωτήσῃ τώρα κι' αὐτὸς μὲ τὴν σειράν του.

Καλὰ καὶ ὑπέροχα ὅλα αὐτὰ τὰ σχετικὰ μὲ τὰ μικρὰ παιδάκια τοῦ Προτύπου, ἀλλ' οἱ σπουδαστὲς καὶ αἱ σπουδάστριες τοῦ Διδασκαλείου σας μὲ τί ἡσχολοῦντο ἀπάνω στὸ Πατριδογνωστικὸν θέμα καὶ στὴν Προῖστορία τῆς Στενωτέρας Πατρίδος ποὺ ἀναφέρει ἀνωτέρω στὸ ἄρθρον του ὁ Βιεννέζος Συνάδελφος;

Ἀπαντοῦμε:

Διὰ τῶν Σχολικῶν περιπάτων τῶν στὸ Κάστρο τῶν Γιαννίνων, συνέλεγον ὕλικόν διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Πατριδογνωστικοῦ Ἀναγνωστικοῦ, ποὺ εἶχαμε τιτοφορήσει: «Παλιὰ καὶ Νέα Γιάννινα» καὶ εἶχον ἀναγάγει σὲ ἀποθεωτικὰς συγκινητικὰς ἐπιζήσεις τοὺς θρύλους, τὰς παραδόσεις καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς θρυλικῆς πρωτευούσης τῆς Ἡπείρου, στὰ καθιερωθέντα κατὰ τὸν Παιδαγωγικὸν πειραματισμόν, ὑπὸ τῆς ταπεινότητός μας καὶ λειτουργοῦντα τρεῖς τῆς ἐβδομάδος Kurs.

Μὲ αὐτὲς τὲς ἀνοησίες ἡσχολοῦντο ἀναγνώστα μου καὶ ἀναγνώστριά μου καὶ οἱ σπουδαστὲς καὶ αἱ σπουδάστριες τοῦ Διδασκαλείου, ποὺ μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν των ἱερουργοῦν τώρα — διὰ μέσου τῶν δεκαετηρίδων — εἰς τὸν βωμόν τῆς Παιδείας, ὀπλισμένοι μὲ ἐπιζήσεις πραγματικῆς Πατριδογνωστικῆς Κοσμοθεωρίας καὶ μὲ ζηλευτὴν Πεσταλότησειον ἀγάπην.

ΕΥΡΥΠΙΔΗΣ ΣΟΥΡΛΑΣ

Παιδαγωγός

ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

Τὸ «**ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ**» ἀποστέλλεται σὲ ὅλα τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους. Ἐὰν νομίζετε ὅτι αἶς εἶναι χρήσιμο στὴ δουλειά σας, ἐγγραφεῖτε συνδρομητὲς σ' αὐτό. Ἐπεὶ θὰ βοηθήσετε καὶ σεῖς νὰ θελτιωθῇ ἀπὸ κάθε ἄποψη.

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ

Τοῦ κ. Κ. ΜΑΛΟΥΚΟΥ, Ἐπιθεωρητοῦ

Ἀπὸ χρόνια καὶ ἀπὸ ὅλους προβάλλεται ἡ ἀνάγκη τῆς ἀλλαγῆς τῶν μορφῶν τῆς σχολικῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἀλλαγῆς τῆς ἀπὸ τὴν καταθλιπτικῆς μορφῆς τοῦ διδασκαλικοῦ μονόλογου, τῆς ἀτομικῆς ἐργασίας τῶν μαθητῶν καὶ τῆς κυριαρχίας τοῦ ξηροῦ ἐπιστημονισμοῦ, ὁ ὁποῖος τὰ τελευταῖα χρόνια, ἐν ὀνόματι αὐτοῦ τοῦ Σχολείου Ἐργασίας καὶ Ζωῆς, τείνει νὰ ἐξοβελίσῃ ἀπὸ τὸ Σχολεῖο κάθε εἶδους ζωὴ καὶ ὁμαδικὴ δράση.

Τὸ καλὸν καθεστὼς τῆς σχολικῆς ἐργασίας ἐξακολουθεῖ νὰ ἰσχύει καί, παρὰ τὴν ἐξασφάλισιν πολλῶν ὕλικῶν προϋποθέσεων, τὸ Σχολεῖο Ἐργασίας καὶ Ζωῆς ἔχει ἀκόμα στὴν Πατρίδα μας θεωρητικὴν χαρακτῆρα.

Ἡ ὑποκατάστασις τοῦ Ἀνθρώπου ἀπὸ τὴ Μηχανή, ποὺ συντελεῖται ἔξω στὴ ζωὴ, παρατηρεῖται, σὲ σχετικὴ ἀναλογία, καὶ στὸ Σχολεῖο, ἀφοῦ ἀναπόφευκτα δρᾷ τοῦτο καὶ κινεῖται μέσα σ' αὐτὴν τὴ ζωὴ. Ἡ ἐξασφάλισις μέσων καὶ ὅλων ὕλικῶν προϋποθέσεων, κατέστησε, ἀλλήθως, τὴν ἐργασία τοῦ Δασκάλου πὺδ εὐκόλη, δὲν τὴν κατέστησε ὁμοῦ πὺδ δημιουργικὴ, δὲν τὴν ἔκανε δημιουργίαν καλλιτεχνικήν. Τὰ μέσα καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐντύπων καὶ βοηθητικῶν — ὅχι πάντοτε καταλλήλων — τείνουν νὰ ὑποκαταστήσουν τὸ Δάσκαλο καὶ νὰ καταργήσουν κάθε εἶδος σχολικῆς ζωῆς, ποὺ εἶναι μέσα στὴ φύσιν τῆς παιδικῆς ψυχῆς, αἴτημα καὶ ἀνάγκη τῆς ὁμαλῆς παιδικῆς ἐξέλιξης.

Ἀποδεικνύεται ἔτσι ἄλλη μιὰ φορὰ πόσο δυσκολότερον εἶναι ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ὕλικῶν προϋποθέσεων καὶ τῶν νέων δεδομένων ἀπὸ τὴν ἐξασφάλισίν τους.

Δυσπρόρητο φρονέο αὐτὸς ὁ Ἀνθρώπος. Κι' ὁ Δάσκαλος πλάθει ἀνθρώπους. Συνεχίζει τὸ ἔργο τοῦ Δημιουργοῦ!

Πολλὰ, πάρα πολλὰ πρέπει νὰ γίνοντι γιὰ τὸν ἐκσυγχρονισμό τοῦ Λαϊκοῦ Σχολείου καὶ τὴν ἀνάπλασιν τῆς Παιδείας μας στὴ βαθμίδα αὐτῇ.

Ἀπὸ τὴ σκοπιά του ὁ καθένας ἔδωκε, τὸν περασμένο Ἀπρίλη, ἀπάντησιν σὲ ἐρώτημα τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου γιὰ τὰ σπουδαιότερα σχολικὰ θέματα καὶ προβλήματα, ποὺ πρέπει νὰ ἐρευνηθοῦν.

Ἐμεῖς ἐπισημάναμε, σὰν βασικὸ πρόβλημα τὴν ἀνάγκη τῆς ἀλλαγῆς μορφῶν σχολικῆς ἐργασίας καὶ τῆς ὁργάνωσός της κατὰ τρόπον, ποὺ θὰ συντελέσῃ ἱκανοποιητικὰ στὴ συνάντησιν Σχολείου καὶ Ζωῆς, θὰ διευκολύνῃ τὴν ὁμαλὴ ψυχολογικὴ ἐξέλιξιν τῶν μαθητῶν καὶ θὰ δημιουργήσῃ ἀτομὰ ἐσωτερικὰ ἐλεύθερα καὶ μὲ συνειδήσιν τῆς κοινωνικοπολιτικῆς τους ἀποστολῆς.

Ἡ προώθησις ὅλων τῶν προβλημάτων, προϋποθέτει ἀσφαλὲς καταλλήλο Διδακτικὸ Προσω-

πικό. Προϋποθέτει ὁμοῦ, κατὰ κύριο λόγο, καὶ Ἐποπτικὸ Προσωπικὸν ἱκανὸν καὶ κατάλληλον.

Καὶ δὲν ἀρκεῖ ἡ πίστις τοῦ Ἐποπτικοῦ Προσωπικοῦ στὴν ἀλλαγὴ τῶν μορφῶν σχολικῆς ἐργασίας. Ἡ ἐπιβολὴ τῶν Ἐποπτῶν στὴ συνειδησὴν τοῦ Διδακτικοῦ Προσωπικοῦ, σὰν πνευματικῶν ἀνθρώπων, μὲ ἄρτια ἐπιστημονικὴ συγκρότησιν, κρίνεται πρωταρχικὴ καὶ ἀπαραίτητη.

Μόνον τέτοιον Ἐποπτικὸν Προσωπικὸν εἶναι δυνατόν νὰ συντελέσῃ στὴ δομολόγησιν τοῦ Διδακτικοῦ Προσωπικοῦ, στὴν καθοδήγησίν του γιὰ τὴν μετουσίωσιν τῆς θεωρίας σὲ πράξιν καὶ γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ καὶ τὴν δοκιμασίαν στὴν πράξιν τῶν κατευθύνσεων, ποὺ θὰ δίδονται ἀπὸ τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτούτον.

Ἀπὸ τοὺς Ἐπιθεωρητὰς καὶ πρὸ παντὸς ἀπὸ τοὺς Γενικοὺς Ἐπιθεωρητὰς ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιτυχία κάθε ἀναπλαστικῆς προσπάθειας.

Οἱ Γενικοὶ Ἐπιθεωρηταὶ εἶναι σὰν τοὺς Νομάρχας, ἀπὸ τὴν ἱκανότητά των ὁποῖων ἐξαρτᾶται ἡ ἀξιοποίησις καὶ ἡ μετουσίωσις σὲ ἔργα τοῦ ὅλου Κυβερνητικοῦ Προγράμματος.

Σήμερα ὁμοῦ τέτοια καθοδηγητικὴ ἐργασία δὲν γίνεται. Δὲν ὀφείλεται τοῦτο σὲ ἀκαταλληλότητα καὶ ἀνικανότητα τῶν Ἐπιθεωρητῶν καὶ Γενικῶν Ἐπιθεωρητῶν.

Τὴν αἰτία θὰ τὴν ἀναζητήσωμε στὸν τρόπο τῆς ἐφαρμογῆς καὶ λειτουργίας τοῦ θεσμοῦ Ἐπιθεωρητῶν καὶ Γενικῶν.

Οἱ Ἐπιθεωρηταὶ, φορτωμένοι μὲ ποικίλα καὶ πολλὰ καθήκοντα, ἔχουν καταστή οἱ ἴδιοι διεκπεραιωτὰ μιᾶς πολυδαίδαλης γραφειοκρατίας, ἀσκούντες τὸ κύριο ἐποπτικὸν ἔργο καὶ ἐλλιπῶς καὶ κατὰ τρόπον ἐκβιάζοντα τὶς ὑποκειμενικὰς δυνατότητας.

Τὸ ἔργο ἐξ ἄλλου τῶν Γενικῶν ἔχει περιορισθῇ στὴ σύνταξιν πινάκων γιὰ μεταθέσεις καὶ προαγωγὰς, στὴν ἐξέτασιν ἐνοστάσεων καὶ στὴν ἐκδίκασιν παιδαγωγικῶν ὑποθέσεων.

Καταλληλότερη ὁργάνωσις τῶν Γραφείων ἰδιαιτέρων τῶν Ἐπιθεωρητῶν, θ' ἀποδώσῃ αὐτοὺς ἐλεύθερους στὸ κύριο ἔργο τους.

Ἡ ἀξιοποίησις δὲ τοῦ θεσμοῦ τῶν Γενικῶν Ἐπιθεωρητῶν θὰ πραγματοποιηθῇ, ἂν δοθῇ μεγάλη προσοχή, τόσο στὴν ἐπιλογὴ Προσώπων, ποὺ διακρίνονται γιὰ τὴν δραστηριότητά, τὴν ἐρευνητικὴν διάθεσιν, τὶς βαρεῖς πνευματικὰς ἀποσκευὰς καὶ τὴν ψυχολογικὴν εὐαισθησίαν καὶ ὁριμότητα, ὅσο καὶ στὴ σκόπιμην ὁργάνωσιν τῆς ἐργασίας τους, ὥστε νὰ γίνοντι, ὅχι μόνον οἱ φορεῖς τῶν κατευθύνσεων τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ τῶν νέων πορισμάτων τῆς Ἐπιστήμης τους, ἀλλὰ καὶ οἱ κύριοι ἐπόπται καὶ συντελεσταὶ στὴν ἐφαρμογὴ καὶ τὴν μετουσίωσίν τους σὲ πράξιν.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ οἱ Γενικοὶ Ἐπιθεωρηταὶ, σὲ

ΟΙ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΑΠΟΤΥΧΙΕΣ

II. 'Η κοινωνικο-οικογενειακή και σχολική άστάθεια του «αισθηματικού»

Μετάφραση ΕΜΜΗΣ ΠΑΤΣΗ - GARIN

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Ο «νευρικός» που περνάει μια άσχημη κοινωνικο-οικογενειακή ή σχολική ζωή έναντιώνεται και αντιδρά ο «αισθηματικός» αποτραβιέται θλιμμένος και άπογοητεύεται. Το σύμπλεγμα που δημιουργείται έτσι δεν είναι πια έκρηκτικό, αλλά καταπιεστικό. Αυτό οφείλεται στη μακροχρόνια παραμονή των έντυπων. Κάνει το παιδί ή τον έφηβο να προσέχει διαρκώς τις έντυπώσεις του, να τις συσχετίζει, να τις παρατείνει. Και επειδή η δραστηριότητά του, δηλ. η δύναμη της θετικής αντίδρασής του, είναι άσθενική, παραδέχεται την ήττα του και καταπνίγει μέσα του τα άτυχημα ή τα δράματά του τα λεπτολογεί, τα ανασκαλεύει και τα ξαναφέρει στη μνήμη του με θλίψη. Για να κατορθώσει να μελετήσει τον ίδιο τον εαυτό της στο βάθος της συνειδήσεως, ή αδυναμία του εγκαταλείπει την έχθρική πραγμα-

συνεργασία με τους Έπιθεωρητές, πρέπει: 1) να αναθέτουν έρευνες και πειραματισμούς σε Σχολεία των Περιφερειών, που υπάρχουν στη Γενική Έπιθεώρησή τους, 2) να συγκροτούν τακτικά συνέδρια (ένα τουλάχιστο κάθε δίμηνο σε κάθε Περιφέρεια), στα οποία θα γίνονται ανακοινώσεις, σχετικές με τα πορίσματα των ερευνών, θα δίδονται πρακτικές οδηγίες για την εφαρμογή τους και για την όλη έξωτερη και εσωτερική οργάνωση της σχολικής εργασίας και, προ παντός, μακριά από θεωρητικές εισηγήσεις, θα γίνονται υποδειγματικές διδασκαλίες και εφαρμογή διαφόρων μορφών εργασίας από τους ίδιους τους Γενικούς (και μόνο το τελευταίο δείχνει πόσο ικανοί και επιστημονικά συγκροτημένοι πρέπει να είναι αυτοί), 3) να οργανώνουν ολιγοήμερα σεμινάρια, κατά τον χρόνο των διακοπών, για την επιμόρφωση του Διδακτικού Προσωπικού και την ενημέρωσή του στα νέα πορίσματα της Έπιστήμης του και 4) να υποβάλλουν διάφορες προτάσεις και να θέτουν προβλήματα, για εξέταση στο Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο.

Μόνο μια τέτοια οργάνωση του Έργου των Γενικών Έπιθεωρητών — των Ικανών Γενικών Έπιθεωρητών — θ' αξιοποιήσει το θεσμό των Γενικών Έπιθεωρήσεων.

Κατερίνη, 2-5-1965

Κ. ΜΑΛΟΤΚΟΣ

τικότητα. Η κακή προσαρμογή προέρχεται απ' αυτή τη σχιζοειδή στάση.

Η άπλη σχολική πειραρχία, ή υποχρέωση να μπη στη γραμμή, να υπακούση στον κώδωνα, να κάνει ότι κάνουν όλοι οι άλλοι, είναι καταστάσεις ενοχλητικές για τον νεαρό αισθηματικό, ακόμη και όταν δεν παρουσιάζονται σοβαρές προστριβές και το περιβάλλον είναι φυσιολογικό. Η ομαδική ζωή του είναι δυσάρεστη. Η σχολική ζωή συνθλίβει από πολλές απόψεις την παράδοση αυτή συνείδηση, που υποφέρει τόσο συχνά και μάλιστα άγωνιά.

Ιδιαίτερα το κλείσιμο σε σχολή του είναι πολύ όδυνηρό. Όλοι οι αισθηματικοί έχουν κακές αναμνήσεις από το οικοτροφείο. Είναι επίσης υποχρεωμένος να βρη εύχαρίστηση στη μεγάλη προσπάθεια που καταβάλλεται για να βοηθηθούν οι μαθητές να απολαύσουν τη χαρά της ύπαρξης, δημιουργώντας τους ένα φαινό κι αρμονικό πλαίσιο, με τα δένδρα και τους πράσινους θάμνους, τα άνθη στις αώλες, με διακοσμήσεις και με τα ζωηρά χρώματα στους θάμνους και ώρισμένες αϊθουσες. Υπάρχουν βέβαια πολλοί «αισθηματικοί» ρωμαιοί από φυσιολογικής και ψυχολογικής πλευράς: αυτοί που η ενεργητικότητά τους δεν είναι πολύ άσθενική. Δεν δημιουργούν περισσότερα προβλήματα αν η ενεργητικότητά τους φθάσει τον μέσο όρο του έσκαμμένου έμπαθους του οποίου, όπως θα πούμε σε λίγο, η πνευματική μόρφωση είναι εύκολη. Άλλα έδω πραγματευόμαστε για τους δύσκολους αισθηματικούς από γενική και σχολική άποψη. Είναι αυτοί που η πολύ άσθενική ενεργητικότητά τους συνδυάζεται με μία δυνατή συγκινητικότητα και φανερή έμμονή. Η δυνατή συγκινητικότητα πα-

Ι. ΒΛ. FRANCOIS MAURIAC: «Ίσως να υπήρξατε και σεις ένα μικρό, λίγο βασανισμένο αγόρι, που αισθανόσαστε ότι ήσαστε λιγότερο δυνατό από τα άλλα, μέσα στην αώλη του σχολείου, που ήταν γεμάτη από τις φωνές και τους καυγάδες. Ίσως να αισθανθήκατε ρίγος στη σκέψη ότι θα σάς καλέσει στον πίνακα ένας ιδιότροπος καθηγητής που θα σας γελοιοποιήσει στα μάτια της τάξεως παρουσιάζοντάς σας για ήλιθιο «Διέλεξη στις Διεθνείς συναντήσεις» της Γενεύης, 1953 (UNESCO) LE FIGARO 11 Σεπτεμβρίου 1953.

ρουσιάζει σε κάθε στιγμή ευκαιρίες για συγκίνηση δηλ. κακής προσαρμογής και διάσπασης. Η έντονη έμμοη προσθέτει τις συγκινήσεις αυτές στις χθεσινές και τις προχθεσινές. Τέλος η πολύ άσθενική ικανότητα δράσης έμποδίζει την προσπάθεια προσαρμογής στην πραγματικότητα και έμποδίζει την υπερπήδηση του «έγώ» που θα ήταν αναγκαία για την εξασφάλιση της κυριαρχίας του συνόλου. Η άποτυχία, οι συναισθηματικές άμφιταλαντεύσεις, βρίσκουν τότε έλεύθερο το πεδίο. Ούτε ο φραγμός της δραστηριότητας που θα προϋπέθετε αντιδράσεις θετικές, ούτε ο φραγμός της προπαίδευσης, που θα διασκόρπιζε τις άνησιες, δεν παρεμβαίνουν στις περιπτώσεις αυτές. Η διαπαράξη φθάνει ως τα όριά της συνείδησης, ένώνεται δυναμικά στα συμπλέγματα που έχουν κληρονομηθεί από την παιδική ηλικία, καθώς και με τις συγκινήσεις της ένσυνείδητης ιστορίας. Τέλος η γενική έλλειψη προσαρμογής καθώς και η σχολική, εγκαθίστανται στα δύο άκρα της άλυσίδας: Η έλλειψη ενεργητικότητας εύνει θετικά την άποτυχία κι' αυτή έρχεται να άναζωογονήσει κάπως περισσότερο τη βαρειά συναισθηματική άνωμαλία.

Η συνειδητοποίηση της έκ μέρους του μαθητού μεγαλώνει την τάση για την έλλειψη ενεργητικότητας και που παρουσιάζει καινούργια συναισθηματικά θέματα και δικαιολογητικά. Ένας κύκλος άταξίας και άδυναμίας κλείνει τον μαθητή στον παρελθόν του και είδικα στις μητρικές προσηλώσεις.

Έν τούτοις και σπουδ πιδ έκδηλους χαρακτήρες' αυτός ο κύκλος προσωπικής και σχολικής άποτυχίας δεν είναι μοιραίος αν η άγωγή και η εκπαίδευση, έχοντας συνείδηση του κινδύνου, πάρουν τις αναγκαίες προφυλάξεις. Η πρώτη είναι της δικαιοδοσίας του γιατρού, η δεύτερη είναι κοινωνικοοικογενειακής φύσεως ή τρίτη πηγάζει από το παιδαγωγικό περιβάλλον.

Πρέπει να ξέρουμε κατ' άρχην ότι η μεγάλη ανεπάρκεια της ενεργητικότητας είναι κανονικά άποτέλεσμα μιάς άδενικής ανεπάρκειας της υποφύσεως (έμπροσθίου λοβού) ή σεξουαλικότητας μεταξύ του νηπιακού και του έφηβικού σταδίου. Αυτό έχει σαν άποτέλεσμα μια τάση για προσήλωση στη μητέρα, ή τον πατέρα καθώς και μια σειρά από ανεξαρκίβτους συναισθηματικούς τραυματισμούς, που στο σχολικό έπίπεδο, παρουσιάζουν ένα συναισθηματικό κατωτερότητας άπέναντι των συντροφών του και την παραίτηση από τις άξιώσεις της διδασκαλίας. Πρέπει λοιπόν πρώτα να προσβάλλουμε τη φυσιολογική ανεπάρκεια πράγμα που φανερώνει τη σημασία της προσφυγ'ς στο γιατρό.

Άλλα οι συναισθηματικές μεταπτώσεις και οι σχετικές έλλειψεις προσαρμογής στο σχολείο υπογραμμίζονται από σημαντικές ενοχλήσεις κοινωνικής ή οικογενειακής προέλευσεως. Αυτοί οι μαθητές είναι εκείνο που τις αίσθα-

νονται βαθύτερα. Άντιδρούν μερικές φορές με βίαιες έπαναστατικές πράξεις, σποραδικού χαρακτήρα, συχνότερα με μια γενική παραίτηση που έκδηλώνεται με την άρνηση της σχολικής προσπάθειας που συνοδεύεται είτε από τάση αντιδραστική είτε από μια μελαγχολική συμπεριφορά — και αυτό είναι συχνότερο — ή και τα δυο μαζί. Δεν είναι άπαραίτητο η οικογενειακή άνωμαλία να είναι σοβαρή. Μία ανεπάρκεια οικονομική, ή φτώχεια, ή επανάσταση ή λύπη των γονέων στην αντιμετώπισή τους, είναι συχνά άρκετά για να παραλύσουν τον μαθητή. Άκόμη και το άπλο αίσθημα της άσυμφωνίας ή της ψυχρότητας τους, του έμπνέουν εύκολα μια μελαγχολική αποδάρρυνση που την μεταφέρει στο σχολείο. Άκόμη και λιγότερο δραματικές αίτίες μπορούν να κάνουν μειονεκτικά αυτόν τον τύπο του παιδιού. Είπαμε για τη δυσκολία της εγκαταστάσεως του «έγώ» στον χαρακτήρα, αν οι οικογενειακές συνθήκες δεν διευκολύνουν την προώθηση του «έγώ» — έγώ». Το παιδί του τύπου αυτού, αν είναι πολύ κλεισμένο, πολύ χαϊδεμένο, κινδυνεύει να μείνη αϊχμαλωτισμένο από τάσεις τρυφερότητας, λίγο θηλυκές στα άγόρια και ν' άποκτήσει μια σχολική συμπεριφορά, χωρίς ενεργητικότητα, χωρίς ένθουσιασμούς, άσταθ. Δεν υπάρχει φανερό και καταστρεπτικό σύμπλεγμα, αλλά μια τάση μαλθακή και μελαγχολική, με προδιάθεση στην εγκατάλειψη.

Αυτή η κατάσταση παρατηρείται κυρίως στους μισο-ευσίηθους, τους πολύ λίγο ενεργητικούς και μέτρια έμμόνους τύπου π.χ. 525 ή 615.

Όταν το ίδιο το σχολείο δεν προαισθάνεται την άστάθεια αυτού του χαρακτήρα, πορκαλεί έξ ίσου την έλλειψη συναισθηματικής προσαρμογής και την άποτυχία που διαπιστώνεται. Τελικά, στο σχολείο άποδίδεται η εύθυνη: μπορεί ακόμη να τα σώσει όλα ή να τ' αφήσει όλα να χαθούν.

Ο χαρακτήρας του αισθηματικού είναι πιο ευαίσθητος στους κακούς παιδαγωγικούς τρόπους. Αυτό το παιδί αν το βασανίσουν ή το κακομεταχειρισθούν, ή έστω αν πιστέμη ότι συμβαίνει αυτό, βυθίζεται σχεδόν άμέσως σε μια βουθή άπομόνωση, που δακτύπεται από σποραδικές έπαναστάσεις ή αντιδράσεις, που η προέλευσή τους δεν φαίνεται με την πρώτη ματιά. Άν αντίθετως, ο δάσκαλος έχει κατανόηση αν δείξη στον νεαρό «αισθηματικό» ότι τον καταλαβαίνει, ότι τον αγαπάει και τον βοηθάει, δεν μπορεί να φατασθή κανείς πόσο βαθεία και έντονη χαρά πλημμυρίζει άμέσως αυ-

2. Αυτή η θλίψη για τη σχολική άποτυχία, όταν δεν καταπολεμηθή από την οικογενειακή άτμόσφαιρα μπορεί να φθάσει στα χειρότερα άκρα. Όλες οι αυτοκτονίες παιδιών όφείλονται αν τον χαρακτήρα όταν η υπερβολική άστάθειά τους συναντήσει τη σχολική άποτυχία και συγχρόνως την οικογενειακή αίσθημα. Θα δώσουμε ένα παράδειγμα.

τὸν τὸν μαθητῇ, πού ἡ ἀτμόσφαιρα γενικά τοῦ σχολείου ἀνέλαβε νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τῆς δυστυχίας, τὴν ἔλλειψή κατανόησης ἢ τῆς ἀταξίας τῆς οἰκογενείας. Αὐτὰ τὰ παιδιὰ εἶναι πολυάριθμα μεταξὺ τῶν μαθητῶν, πού ἀνάμεσα στὰ ἑξ καὶ ὀκτὼ τους χρόνια, πού σύμφωνα μὲ τὴν ἐκθεσὶ τοῦ PRUDHOMMEAU, ἀφίσαν νὰ κρύβεται μιὰ πραγματικὴ νοσημοσύνη μέχρι τοῦ σημείου νὰ φαίνονται καθυστερημένα διανοητικά. Δὲν θὰ εἶχαν ξεπέσει ἔτσι ἂν εἶχαμε κατορθώσει νὰ μαντέψουμε τὸ σύμπλεγμα τῆς ἀπελπισμένης παραίτησης, πού οἱ πρώτες σχολικὲς δυσκολίες, ἐνωμένες μὲ τὴν σκληρότητα τῆς ζωῆς τους, δημιουργοῦσαν μέσα τους. Χωρὶς ἀμφιβολία θὰ ἦσαν χρήσιμο νὰ κατατοπισθοῦν ὅλοι οἱ δάσκαλοι σχετικὰ μὲ αὐτὰ κι' ὅταν ἀκόμη διδάσκουν τὶς τέσσερες πράξεις τῆς ἀριθμητικῆς, τὴ λατινικὴ γραμματικὴ, ἢ τὴ γεωμετρία. Ἡ ψυχολογικὴ τους περιέργεια καθὼς καὶ ἡ γενναιοψυχία τους βρῆκαν ἐκεῖ πολλὰς φορές τὴν πηγὴ πολλῶν ἀποτυχιῶν καὶ πολλῶν τρόπων ἀντηγίας.

Αὐτὸ πού ἀναφέραμε ἰσχύει γιὰ τοὺς ἔντονα αἰσθηματικούς πού εἶναι εἴτε ἐκ φύσεως ἢ πού γίνονται ἀπὸ τὴν ἐπίδραση δυσμενῶν περιστάσεων. Ὅταν οἱ περιστάσεις εἶναι λιγώτερο δυσμενέες, ἢ ὅταν εἶναι εὐνοϊκές, ὁ χαρακτήρας μετῶν τὶς τάσεις του καὶ καταλήγει σὲ μιὰ θλιμμένη παραίτηση ἢ ἀντιδραστικὴ. Ὡστόσο δὲν παραφέρεται. Οἱ δάσκαλοι τότε ἔχουν ν' ἀντιμετωπίσουν μαθητὲς λεπτοὺς καὶ εὐαίσθητους, ἑτοιμοὺς ἀκόμη γιὰ ἀπογοήτευση, γιὰ ἀποθάρρυνση, γιὰ ἀποκαρδίωση. Πρέπει νὰ εἶναι καλεῖς προσεκτικὸς καὶ γι' αὐτοὺς, νὰ ἀνακαλύπτει τὶς τάσεις τους καὶ νὰ ξέρῃ ὅτι ἕνας τρυφερὸς λόγος, ἕνα ἀπλό βλέμμα, εἶναι συχνὰ ἀρκετὰ νὰ διαλύσουν τὸ σύμπλεγμα πού ἐπρόκειτο νὰ τοῦ δημιουργηθῇ καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ μέσα του. Ἄν τὸ σχολεῖο ἦ τὸ λύκειο, δὲ εἶναι σὲ θέση νὰ ἐφορμόσει τὰ κατάλληλα μέσα, τότε αὐτὸς ὁ ρόλος ἀνήκει στὴν οἰκογένεια. Ἐνὰ ἀγρυπνὸ οἰκογενειακὸ πρεβδῶλλον εἶναι πολὺτιμο στὴν περίπτωσιν αὐτή: Δὲν πρέπει νὰ ρωτᾷ χωρὶς διακριτικότητα, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ προαισθάνεται τὴ δυσκολία, νὰ τὴν κἀν νὰ φανερώνεται μὲ μεγάλη ὑπομονὴ καὶ λεπτότητα, γιὰ νὰ τὴν διαλύσῃ μὲ μιὰ παρηγοριά, πού ξοιανδίνει στὰ πράγματα τὴ σημασία τους ἐμποδίζῃ τὸν ὑπερβολικὸ ἐσωστροφισμό καὶ δημιουργεῖ ἐμπιστοσύνη.

Ἀνάμεσα στὴν ἀντίδραση καὶ τὴν κατάθλιψη βρίσκειται ὁ «αἰσθηματικὸς παρανευρικός». Λόγω ἑλλείψεως χώρου θὰ φέρουμε μόνον ἕνα παραδείγμα, ἀναφέροντας λίγα λόγια γιὰ τὸν μικτὸ αὐτὸ τύπο πού εἶναι ἐξ ἄλλου τόσο συνειθισμένος — καὶ τοποθετεῖται μεταξὺ τοῦ νευρικοῦ καὶ τοῦ αἰσθηματικοῦ σὲ μεγαλύτερη ἢ μικρότερη ἀπόσταση ἀπὸ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον. Ὁ «αἰσθηματικὸς παρανευρικός» εἶναι ἕνα παιδί πού ἡ ἐμμονὴ του εἶναι πραγματικὴ, ἂν καὶ ἐλάχιστα φανερὴ (βαθμολόγησι: 6 π.χ.). Περιτορῶν τὶς πραγματικὲς σχολικὲς δυσκολίες πού παρουσιάζονται στοὺς δύο κοντινοὺς του

τύπους ἀλλὰ ἔτσι περιορισμένους τὶς συγκεντρώνει μέσα του. Ἡ ἀκόλουθη παρατήρηση πού ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Α. OMBREDANE καὶ τοὺς συνεργάτες του, μᾶς δίνει μιὰ ἀκριβὴ εἰκόνα³.

«Ὁ ἐξυπνότερος τῆς τάξης. Ἐξαιρετικὴ ἀπόδοση σὲ ὅλα τὰ τέσπ... Γρήγορος καὶ ἐπιδέξιος. Ἀλλὰ τέταρτος στὰ μαθηματικά μὲ 10) 20, εἰκοστὸς (μεταξὺ εἰκοσὶ ἐνός) στὰ Λατινικά μὲ 1) 20. Τὸ τέσπ τοῦ RORSCHACH «δείχνει ἐμπλοκὴ τῶν ιδιοτήτων του ἀπὸ αἰτίες βαθειὰ συναισθηματικές». Στὸ σχολεῖο ἐνδιαφέρεται πολὺ γιὰ κάθε τι καινούργιο, ἀλλὰ «ὅταν εἶναι πολυλογία, δὲν πὸν ἐνδιαφέρει». Ἀποτραβιέται τότε ἀπὸ τὸ σχολικὸ περιβάλλον, καὶ ἐγκαταλείπεται σὲ ὄνειροπολήσεις σχετικὲς μὲ θέματα πολὺ ἐποικοδομητικά (δημιουργεῖ σχέδια μιᾶς αὐτοκίνητης βάρκας), παίζει μόνος του τὸν Σέρλοκ Χόλμς. Γενικὴ στάση ἀξιοπρεπῆς, ἱκανός, παράδοξος. Ὅταν τοῦ ἐναντιωθοῦν, δείχνεται ἀπειθάρχης, κακός, ἀντιδραστικός, ἀλλὰ συγκινεῖται εὐκολα «μόλις τὸν πάρουν μὲ τὸ καλό». Ἡ προέλευσις τῆς ἀποτυχίας του στὰ λατινικά, ἀνακαλύφθηκε ἀπὸ τὸν παρατηρητῇ, ὅτι ὠφειλόταν σὲ μιὰ ζυμὴ καὶ μουσικὴ ἀντίθεση πρὸς τὸν πατέρα του. Ὁ πατέρας του ἐξήγαγε κατὰ διαστήματα σὲ μοναστήρια, ὅπου πῆρε μαζί του τὸ παιδί, ἕνας τοῦ ἀδελφός θὰ γίνῃ ἱεραπόστολος. «Τὰ λατινικά εἶναι (γιὰ τὸν μαθητὴ αὐτὸν) τὸ σύμβολο τῆς θρησκευτικῆς αὐτῆς ἀποστολῆς πού ἀκολουθοῦν ὁ πατέρας του καὶ ὁ ἀδελφός του καὶ γιὰ τὴν ὁποία δὲν κρύβει τὴν ἀντιπάθειά του. Βάζει τοὺς καλὲς γερους, τοὺς ἱεραποστόλους καὶ τὰ λατινικά στὴν ἴδια μοῖρα» θὰ ἤθελε νὰ γίνῃ ἀεραπόστορος ἐπιδρομῶν. Στὴν πραγματικότητα ὁ πατέρας του δὲν εἶναι ἀπαιτητικός: ἡ ἐπαναστατικότητά του παιδιοῦ ἐκδηλώθηκε ἀπέναντι τῶν ἀξιώσεων τοῦ πατέρα, ἀλλὰ ἔγινε σπῆχος ὁ ἴδιος ὁ πατέρας.

Τὸ σύμπλεγμα τοῦ χαρακτήρα φανερώνεται πρὸς τὴν πλευρὰ τοῦ νευρικοῦ, ἀπὸ τὴν ἑλξη πού ἀσκεῖ ἐπάνω του τὸ κάθε τι καινούργιο, ἀπὸ τὴν ἀπώθησιν πού δημιουργεῖ ἡ ἐπανάληψη, τὴν ἐπαρση, τὴν ἐκδηλῆ ἐπιθυμία γιὰ ρωμαντικὲς ἀποδράσεις. Πρὸς τὴν πλευρὰ τοῦ αἰσθηματικοῦ, ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία γιὰ αὐτονομία, τὴ δυσκολοδιάκριτη ἀντίθεση πρὸς τὸν πατέρα. Οἱ δύο πλευρὲς ἐνώνονται μὲ ὄνειροπολήσεις (ὅπως στὸν αἰσθηματικὸ) ἀλλὰ ἰσχυρὰ ὄργανωμένες ἀπὸ διαθέσεις ἀποδράσεως (καὶ ὄχι ἐσωστροφίας) ὅπως στὸν νευρικό. Ἡ σχολικὴ ἐπανδρόσθη δὲν μπορεῖ νὰ πετύχῃ παρὰ μὲ τὴν ἐξάλειψιν — πού θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι εὐκολὴ σ' αὐτὸν τὸν μισοεξώστροφο, μέτρια ἔμμοον, ὅπως δείχνουν οἱ ἐξηγήσεις του — τοῦ συμπλέγματος ἀντιθέσεως πρὸς τὸν πατέρα του.

(Συνεχίζεται)

3. A. OMBREDANE, N. SUARES καὶ N. CANIVET. LES INADAGTES SCOLAIRES, HERMANN 1936, τεύχος II σελ. 22—26. Συνοψίζουμε τὴν ὥραία αὐτὴ παρατήρησιν.

C. FREINET

ΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ καὶ οἱ σχετικὲς γραφικὲς μέθοδοι

Διασκευὴ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

Οἱ μέθοδοι μας προέρχονται ἀπὸ τὸ τυπογραφεῖο. Στὴν ἀρχὴ τῆς ἡ κίνησὶς μας εἶχε τὸν τίτλο τὸ Τυπογραφεῖο στὸ Σχολεῖο γιὰτὶ ἐξ αἰτίας τῆς κανονικῆς ἐφαρμογῆς τοῦ τυπογραφείου δλεαστήκαμε καὶ ἔπειτα ἐπραγματοποιήσαμε τὴν παιδαγωγικὴ μεταστροφή, τὴν ὁποία τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας συνιστᾷ στοὺς Γάλλους Ἐκπαιδευτικούς.

Ἀσφαλῶς δὲν εἶναι δική μας ἐφεύρεσις τὸ τυπογραφεῖο, παρ' ὅλον ὅτι οἱ ἐφημερίδες συχνὰ μᾶς ἀπεκάλουν «Νέωτερος Γουτεμβέργιος». Δὲν εἴμαστε ἐφευρέτες τοῦ τυπογραφείου, ἀλλὰ εἰσαγάγαμε τὴν κανονικὴ του χρησιμοποίηση στὰ σχολεῖα.

Πρὶν ἀπὸ ἑμᾶς, ὑπῆρχε σὲ ὠρισμένα μεγάλα σχολεῖα ἕνα ὑπηρεσιακὸ ἢ μισοῦπηρεσιακὸ τυπογραφεῖο πού χρησιμοποιοῦσαν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἑνὸς τεχνικοῦ γιὰ νὰ τυπώνουν μιὰ ἐφημερίδα ἢ φύλλα παρατηρημάτων. Ἀλλὰ δὲν ἦταν οἱ μαθητὲς ἢ τουλάχιστον μόνον οἱ μαθητὲς πού ἔκαναν αὐτὴ τὴ δουλειά, γιὰ τὸ λόγο ὅτι τὸ ὑπηρεσιακὸ τυπογραφεῖο δὲν εἶναι στὰ μέτρα τῶν παιδιῶν.

Ἡ στοιχειοθεσίᾳ στὸ ὑπηρεσιακὸ συνθετήριο περιλαμβάνει περιστροφικούς χειρισμοὺς πού μόνον μερικὰ σπάνια σπαιδιὰ θὰ μπορούσαν νὰ πετύχουν καὶ κυρίως, οἱ ὑπηρεσιακὲς τυπογραφικὲς μηχανεὲς εἶναι ἐπικίνδυνες. Τὸ χαρακτηριστικὸ τῶν παλαιότερων τυπογραφῶν ἦταν ὅτι εἶχαν πάντοτε μερικὰ δάκτυλα κομμένα (ὁ αὐτοματισμὸς ἐξαφάνισε αὐτὸν τὸν κίνδυνο, ἀλλὰ τὰ αὐτόματα πιεστήρια εἶναι ἀκόμη ἀπρόσιτα στὰ σχολεῖα, ἐξ αἰτίας τῆς τιμῆς τους). Τὸ τυπογραφεῖο στὸ σχολεῖο, ἔγινε πραγματικότητα γιὰτὶ δημιουργήσαμε εἰδικὲς στοιχειοθηκὲς γιὰ τὴν κατάταξιν τῶν στοιχείων, συνθετήρια εἰδικὰ ὅπου ἕνα παιδί ἔξῃ χρόνων μπορεῖ νὰ τοποθετήσῃ τὰ στοιχεῖα χωρὶς νὰ κινδυνεύουν νὰ πέσουν, καὶ κυρίως πιεστήρια σχολικά, μὲ ἐξαιρετικὰ ἀπλό χειρισμὸ, ἀκόμη καὶ γιὰ τὰ πολὺ νέα παιδιὰ, πού ἔχουν ἀποτελέσματα ἂν ὄχι πάντοτε τέλεια, τουλάχιστον ἱκανοποιητικά.

Πρέπει νὰ προσθέσουμε ὅτι ἡ Συνεργατικὴ μας τῆς λαϊκῆς Ἐκπαιδεύσεως κατάρθωσε νὰ ἐγκαταστήσῃ καὶ χυτήριά της πού τῆς ἐπιτρέπουν νὰ λυώνει ἢ ἴδια τὰ στοιχεῖα καὶ νὰ χύνῃ νέα γιὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῶν διαφόρων τάξεων καὶ πού ἐξασφαλίζουν τὶς νέες ἀπαραίτητες προφοδοτήσεις.

Λόγω τοῦ γεγονότος ὅτι δημιουργήσαμε καὶ πραγματοποιήσαμε αὐτὴ τὴ νέα συσκευή,

σήμερα χιλιάδες ἐφημερίδες τυπώνονται στὰ σχολεῖα μας (ἀπὸ τὸ νηπιαγωγεῖο ἕως τὸ γυμνάσιο) καὶ ἡ κίνησις θὰ ἐξαπλωθῇ ἐφ' ὅσον τὸ ἐπιβάλλουν καὶ οἱ ὑπηρεσιακὲς διατάξεις. Τὸ λέμε αὐτὸ γιὰ νὰ ἐπισημάνουμε τὴν προτεραιότητα. Χάριν πολλῶν σχολείων πού γιὰ λόγους οἰκονομικοὺς ἢ διοικητικοὺς δὲν εἶναι σὲ θέση ν' ἀγοράσουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τυπογραφεῖο δημιουργήσαμε εἰδικὸς πολυγράφους γιὰ τὴν πολυγράφησιν ἐγγράφων εἴτε χειρογράφων εἴτε σχεδιαγραμμάτων ἢ δακτυλογραφημένων. Πρέπει νὰ ξερῇ κανεὶς κατ' ἀρχὴν ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ ὑποκατάστατα γιὰ τὴ δημιουργία ἐφημερίδων ἱκανῶν νὰ διεκπεραιώσουν τὴν ἀνταπόκρισιν. Ἀλλὰ ἀρκεῖ νὰ συμβουλευθῇ κανεὶς μερικὲς συλλογὲς τῶν σχολικῶν μας ἐφημερίδων γιὰ νὰ καταλάβῃ ὅτι μόνον τὸ τυπογραφεῖο ἐπιτρέπει πραγματοποιήσεις πού ἐξάπτουν καὶ αὐξάνουν τὴν παιδικὴ παραγωγή.

Ἡ πολυγράφησις τότε, δὲν θὰ εἶναι παρὰ μιὰ συμπληρωματικὴ μέθοδος, τοῦ τυπογραφείου γιὰ τὴν ἐκτύπωσιν κειμένων καὶ σχεδιασμάτων.

Τὸ τυπογραφεῖο, καθὼς θὰ δοῦμε στὶς ἐπόμενες σελίδες, εἶναι τὸ μόνον ὄργανο πραγματικῆς παιδαγωγικῆς.

—Τὸ παιδί στοιχειοθετεῖ τὰ κείμενά του, γράμμα πρὸς γράμμα, στίχο πρὸς στίχο, καὶ αὐτὴ ἡ ἐργασία εἶναι ἐμφανῶς ὠφέλιμη καὶ παιδαγωγικὰ ἀποδοτικὴ.

—Τὰ παιδιὰ κάνουν ἀπολύτως μόνον τους ὅλες τὶς πράξεις.

—Καὶ κυρίως, τὸ τυπογραφεῖο στὸ σχολεῖο δίνει τὴν εὐχέρεια νὰ ἔχουν ἕνα τираз θανμάσιο καὶ μεγαλοπρεπές. Στὸ ἐμπόριο κανένα ἐγγράφο δὲν εἶναι πολυγραφημένο καὶ οἱ δημοσιεύσεις ἀκόμη εἶναι συχνὰ τυπωμένες γιὰτὶ εἶναι κατὰ παραπάνω ἀπὸ τὶς ἀπλὲς πολυγραφημένες ἐγκυκλίους.

—Τέλος ἡ τυπογραφία εἶναι οἰκονομικὴ. Δὲν χρειάζεται ν' ἀγορασθοῦν στέν. Ἐνὰ τираз δὲν κοστίζει παρὰ ἕνα ἐλάχιστο ποσὸν γιὰ μελάνη καὶ τὸ χαρτί, φυσικά. Ὅταν ἀγοράσετε τὸ ὑλικὸ σας, δὲν ἔχετε τίποτα ἄλλο νὰ ἐξοδεύετε στὸ διάστημα τοῦ ἔτους.

Ἀσφαλῶς αὐτὸ τὸ νέο μηχανήμα χρειάζεται μιὰ στοιχειώδη μύση, μύση τῶν παιδιῶν καὶ μύση τοῦ δασκάλου, συμβουλὲς ἀπαραίτητες πού θὰ σας δώσουμε στὸ σύντομο αὐτὸ φυλλάδιο.

ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ

Πρώτα πρέπει νὰ ὑπολογίσουμε τὸ τεχνι-

κό μέρος. Το προβλέψαμε με τους «τρόπους χρήσεως» που επισυνάπτονται στο υλικό μας:

—Περιγραφή του υλικού που προσφέρουμε, με τα χαρακτηριστικά και όλες τις συμβουλές για την έκλογή, ανάλογα με τις τάξεις.

—Αποσυσκευασία και εγκατάσταση στις τάξεις.

—Διανομή των τυπογραφικών στοιχείων στις στοιχειοθετικές κάσες.

—Ταξινόμηση του υλικού.

—Σύνθεση του πρώτου κειμένου: χρήση και κράτημα του συνθετηρίου, διόρθωση και στρώσιμο των στοιχείων, τοποθέτηση στο πιεστήριο και τράβηγμα κλπ.

—Αλλά εκτός από την καθαρή αυτή τεχνική, θα σάς δώσουμε έδω αρκετές τεχνολογικές συμβουλές που θα σάς κάνουν να έπωφεληθείτε όσο μπορείτε καλύτερα από το τυπογραφείο του σχολείου και προσαρτημένων μεθόδων του τυπογράφου, του οποίου συνιστούμε τη χρήση.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ

1ον Για την παραγγελία.

Σας έπαινεσαν την Τυπογραφία στο σχολείο και την πραγματοποιήση μιας σχολικής έφημερίδας, ή τυχαίνει να έχετε μια από τις γυμνασιακές τάξεις για τις οποίες οι ύπουργικές διατάξεις συμβουλεύουν το τυπογραφείο στο σχολείο, στη σχολική έφημερίδα και την άλληλογραφία. "Αν έχετε ακολουθήσει μαθήματα πρακτικής εφαρμογής, ή έχετε επισκεφθεί μια τάξη που εργάζεται σύμφωνα με τις μεθόδους μας — πράγμα που σάς συνιστούμε ειδικά — θα είσαστε σε θέση καλύτερα να μάς δώσετε την παραγγελία. Άλλα αν δεν είσαστε καθόλου κατατοπισμένοι:

α) Ζητήστε μας στόν κατάλογο και την κοστολόγηση καθώς και μια έκλογή σχολικών έφημερίδων για να ιδήτε με τα παιδιά σας, τί θα μπορούσατε να βγάλετε κανονικά από το νέο υλικό.

β) Έχουμε έτοιμάσει για τις διάφορες τάξεις τις ακριβείς περιγραφές των μηχανημάτων που τους ταιριάζουν ιδιαίτερα.

—Για τις τάξεις των νηπιαγωγείων με πιεστήρια κυλινδρικά 13,5X21 και μεγάλα στοιχεία C.36.

—Για τις προπαρασκευαστικές τάξεις με πιεστήριο επίπεδο (ή κυλινδρικό) 13,5X21 και στοιχεία C.24.

—Για τις τάξεις του δημοτικού με πιεστήριο επίπεδο 13,5X21 και στοιχεία 6.14.

—Για τις γυμνασιακές τάξεις με πιεστήριο επίπεδο 13,5X21 που ναι το πιεστήριο το πιο χρησιμοποιούμενο.

—Ένα πιεστήριο επίπεδο ή κυλινδρικό 21X27.

—Ένα πιεστήριο αυτόματο 15X22 και στοιχεία C.12.

—Για τις τελευταίες τάξεις του γυμνα-

σίου και την δευτεροβάθμια τεχνική εκπαίδευση με τα αναφερόμενα πιεστήρια ή το αυτόματο 21X32.

2ον. Γιατί υπάρχουν περισσότερα μοντέλα πιεστηρίων; Ποιό είναι αυτό που σάς ταιριάζει περισσότερο;

Έχουμε περισσότερα μοντέλλα, όπως υπάρχουν περισσότερα μοντέλλα αυτοκινήτων στην αγορά.

Ανάλογα με τις ανάγκες της τάξης, ανάλογα με την ηλικία και τις δυνατότητες των μαθητών, ανάλογα επίσης με τα γούστα και τις ικανότητες των εκπαιδευτικών.

Εκείνο που μπορούμε πρώτα απ' όλα να πούμε ότι αυτά τα πιεστήρια είναι απόλυτα ικανοποιητικά, ότι δεν έχουν εντυπωσιακά στολίσια, ώστε να κτυπούν στο μάτι, αλλά είναι πραγματικά και στέρεα — ακατάλυτα μηχανήματα εργασίας για τις τάξεις μας. Είναι ανεπίδεκτα ακαταστασίας και εύκολο-χρηστα για όλους. Το πιεστήριο που μπορούμε να πούμε ότι αξίζει περισσότερο και είναι περισσότερο κοινό, είναι το επίπεδο, την απλότητα του οποίου δεν θα πλησιάσει κανένα άλλο μηχανήμα.

Τα κυλινδρικά πιεστήρια προβλέπονται για τους νεαρούς μαθητές που δεν έχουν αρκετή δύναμη για να χειρισθούν το επίπεδο. Άρκει να σπρώξουν τον κύλινδρο. Με όλα αυτά τα πιεστήρια το τράβηγμα είναι σχετικά άργό. Χρειάζεται μια ομάδα από 3—4 μαθητές καλά οργανωμένοι.

Τα αυτόματα πιεστήρια όπου το μελάνωμα είναι αυτόματο μπορούν να τα χειρισθούν με ένα επιταχυνόμενο ρυθμό 1 ή 2 πρόσωπα. Για τους δασκάλους που δεν έχουν ειδικότητα στη μηχανική συνιστούμε την απλότητα του κυλινδρικού πιεστηρίου ή του επιπέδου 13,5X21.

3ον ΤΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΝΑ ΔΙΑΛΕΞΕΤΕ;

Οι άμύητοι έχουν καμμία φορά τάση να προτιμούν μικρά στοιχεία για να τυπώσουν μια φορά και στην ίδια σελίδα, το ανώτατο όριο κειμένου.

Άλλα πρέπει να έχουν υπ' όψη τους ότι η στοιχειοθέτηση είναι πιο δύσκολη, όσο πιο λεπτό είναι το κείμενο. Στην εφαρμογή δεν συνιστούμε το στοιχείο 10 και προτιμούμε το 12 ακόμη και το 14. Ν' αποφεύγετε επίσης τα πολύ λεπτά στοιχεία καθώς και τα πολύ παχειά.

Διαλέξτε τα μέτρια, τους ρωμαϊκούς χαρακτήρες. Φυλλομετρήστε τα βιβλία σε μια βιβλιοθήκη. Θα δείτε ότι η σημερινή τάση της τυπογραφίας είναι να χρησιμοποιή στοιχεία μάλλον χονδρά και πολύ ευανάγνωστα και να μην περισφίγγει τα κείμενα στις σελίδες. Συμμορφωθείτε με την μέθοδο αυτή.

4ον ΠΟΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΗΚΗ ΝΑ ΔΙΑΛΕΞΕΤΕ;

Τις μόνιμες στοιχειοθήκες του τυπογραφείου. Τις στοιχειοθήκες FREINET.

Τις ατομικές στοιχειοθήκες.

α) Οι επαγγελματικές στοιχειοθήκες προβλέπονται για τους εργάτες που δουτούν αυτόματως τα χέρια τους στη στοιχειοθήκη, που περιέχει το γράμμα που θέλουν. Δεν έχουν ανάγκη από υποδείξεις. Οι μαθητές σας δεν θα πετύχουν αυτόν τον αυτοματισμό παρά σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Πρέπει λοιπόν οι στοιχειοθήκες να έχουν ετικέτες.

Επίσης οι επαγγελματίες ρίχνουν τα στοιχεία στις αντίστοιχες θήκες ανακατεμένα. Έμεις έχουμε ανάγκη να βάσουμε τα στοιχεία όρθια για να διαβάσουμε τα γράμματα (ανάποδα) Μπορούμε να το κάνουμε με την επαγγελματική στοιχειοθήκη πλαγιασμένη κατά 45 μοίρες.

β) Άλλα ή καλλίτερη είναι η στοιχειοθήκη FREINET που έχει προβλέψει την αποφυγή αυτών των ενοχλήσεων. Θήκες με ετικέτες συγκροτημένες ανάλογα με την συχνότητά τους στοιχεία καλά παρατεταγμένα στην επικλινή στοιχειοθήκη.

Η ανακατάταξη είναι πιο εύκολη. Τα λάθη διακρίνονται με την πρώτη ματιά, ή στοιχειοθέτηση γίνεται γρήγορα ακόμη και από τα παιδιά που δεν έχουν εξασκηθεί.

Για τις στοιχειοθήκες FRINET προβλέπεται ένα τραπέζι ειδικό, που μπορεί να κρατήσει δύο στοιχειοθήκες (προσοχή στην άφιξη, να τοποθετήσετε τα στοιχεία στη στοιχειοθήκη, μη σκορπίζετε πολύ γρήγορα το σωρό των στοιχείων που σάς έστάλη, τοποθετήστε τα γράμματα κατά στίχους).

γ) Τα ατομικά κιβωτίδια των στοιχείων: Όσοι τα χρησιμοποιούν τα έπαινουν και δεδαιώνουν ότι η ανακατάταξη και η στοιχειοθέτηση είναι πιο γρήγορες. Όσο για μένα προτιμώ τη στοιχειοθήκη FREINET που χρειάζεται εργασία συνεταιρική από ομάδα πολύ επιτηδεια, ακόμη και αν κάνη κάποτε μερικά τυχαία λάθη.

5ον ΠΩΣ ΝΑ ΟΡΓΑΝΩΣΕΤΕ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ;

Κάμετε μια πρώτη δοκιμή στοιχειοθετώντας με τους πρώτους έθελοντες ένα κείμενο σύντομο, το πολύ 5—6 στίχων.

α) Υπάρχει μια τάση για την αποφυγή, της οποίας έφιστώ την προσοχή των ασχολουμένων. Μην επεκτείνεσθε ποτέ σε κείμενα μακροσκελή. Μην ξεπερνάτε 10 ή 12 συνθετήρια στην αρχή. Θα αποφύγετε έτσι τις ενοχλήσεις και τους λανθασμένους χειρισμούς που κινδυνεύουν να σάς αποθαρρύνουν. Ακόμη και άργότερα ν' αποφεύγετε τα έκτεταμένα κείμενα. Δεν πρέπει ποτέ να ξεπερνάτε 12—15 στίχους. Άν το κείμενο είναι πιο μεγάλο θα τυπώσετε δυο φορές σε δυο σελίδες.

β) Έπειτα οργανώστε τη δουλειά με πολλή σοβαρότητα. Μην υπολογίζετε στους έθελοντες. Θα είναι πάντοτε οι ίδιοι ή η κούρασή τους θα σάς δυσκολέψει ακριβώς την σι-

γή που θα θέλετε να επισπεύσετε την εργασία.

Υπάρχουν συνάδελφοι που οργανώνουν μά-νιμα συγκροτήματα που εργάζονται στο τυπογραφείο εκ περιτροπής και έχουν όλόκληρη την εύθυνη.

Αυτό είναι πραγματικά μια μέθοδος σταθερότητας. Η ενοχλήση είναι ότι ώρισμένες ημέρες, με ένα σύντομο κείμενο θα είναι πολλοί στη στοιχειοθέτηση και με τα έκτεταμένα κείμενα αντιθέτως, ή στοιχειοθέτηση θα είναι ατελείωτη, γιατί ώριμένοι μαθητές θα έχουν να στοιχειοθετήσουν 2, 3, 4 και 5 στίχους.

Προτιμώ το ακόλουθο σύστημα: Τυπώνω στη μηχανή (ή γράφω) έναν πίνακα με τον κατάλογο των μαθητών ανακατεμένων. Κάθε όνομα ακολουθείται από τελείες. Κάθε μέρα, μια γραμμή του ένώνει τις τελείες από πάνω έως κάτω δείχνει το συγκρότημα της ημέρας, που μπορεί ανάλογα με την έκταση του κειμένου να περιλάβει 2, 3 ή ακόμη 5 ή 6 στοιχειοθέτες. Κανονικά δεν θα υπάρξη καμμία συζήτηση, (μπορεί κανείς να προσθέσει στο συγκρότημα τον συγγραφέα του κειμένου παρ' όλον ότι αυτό δεν είναι καθόλου απαραίτητο).

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΕΣ ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Ριχάρδος		
Μαρία		
Έρρίκος		
Κλαίρη		

γ) Πρέπει να φροντίστε ώστε το συγκρότημα που στοιχειοθετεί και τυπώνει να μην είναι πολύ απησχολημένο με την καθημερινή εργασία.

—Ξανακυττάξτε προσεκτικά τη στοιχειοθέτηση μόλις το κείμενο μπη στον πίνακα. Προσπαθήστε την στιγμή αυτή που θα καθαρογραφή για να εξασφαλίσετε όσες μπορείτε περισσότερες παραγράφους. Τότε κάθε στοιχειοθέτης μπορεί να έχη την παράγραφό του που δεν μπρέπει να ξεπερνάει ποτέ τις 2—3 γραμμές.

Δύο ή τρεις μαθητές το πολύ πηγαίνουν στη στοιχειοθήκη, φέρνοντας ένα χαρτί όπου έχουν γράψει προσεκτικά το κείμενο για στοιχειοθέτηση.

—Επιβλέψτε τους να πάρουν τα συνθετήρια που ανταποκρίνονται στη στοιχειοθήκη (αν έχετε περισσότερα μοντέλα) να δώλουν το ίδιο περιθώριο αρχίζοντας τις παραγράφους.

—Ν' αξιωνετε να γίνεται ή δουλειά πολύ γρήγορα. Όταν τελειώσει ένας στίχος το παιδί μάς τον φέρνει ή τον παρουσιάζει στον υπεύθυνο, που εξετάζει αν υπάρχει κανένα λάθος.

—Η στοιχειοθέτηση στο τυπογραφείο δεν έχει την απόλυτη παιδαγωγική της αξία, παρ' μόνον όταν ο μαθητής κατορθώσει να στοιχειοθετή τους στίχους του απόλυτα τέλειουρ.

Αυτή η τελειότητα, το γεγονός να διορθώνη με μία κίνηση του χεριού, είναι ιδιαίτερα εξυπηρετικό για την ορθογραφία.

—Θα πητέ; Κάμετε γρήγορα και κάμετέ το τέλειο ορθογραφικά.

—Ετσι σε ένα προσδιορισμένο χρονικό διάστημα το κείμενο θα έχει στοιχειοθετηθεί.

—Ο υπεύθυνος, ή σεις ό ιδίοι, στην αρχή, θα έχετε να δώσετε ισομετρία στα στοιχεία επάνω σε μία γυάλινη πλάκα πράγμα που είναι απαραίτητο. Στην αρχή ιδίως, που δεν θα είσατε αρκετά εξασκημένοι μπορείτε να επαληθεύετε με ένα καθρέπτη, γιατί η διόρθωση στο δοκίμιο λερώνει πάντοτε.

6ον ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΑΒΗΓΜΑ

—Όταν τα συνθετήρια επαληθευθούν προσεκτικά και αποκτήσουν ισομετρία, τα βάζετε στο πιεστήριο.

Δεν πρέπει να τα βάλετε στην τύχη, αλλά σύμφωνα με ώρισμένους κανόνες που θα σας διευκολύνουν την εργασία.

Τοποθετείστε επάνω και κάτω στο πιεστήριο ενδιάμεσα φαρδιά διάστιχα με τρόπο που θα εξασφαλίζεται το διάστημα, πάντοτε το ίδιο, από 13,5X21.

Τοποθετήστε στο επάνω μέρος ένα συνθετήριο με μία μόνιμη υπόμνηση. Νά τί κάνομε στη Σχολή FREINET:

ΟΙ ΣΚΑΠΑΝΕΙΣ — VENCE 13-6-1-65

«—διάστιχο»

Πρός τα κάτω τοποθετήστε ένα δικτυωτό ή ένα συνθετήριο με διακοσμητικά σχέδια που θα πλαισιώνουν το τέλος της σελίδας.

—Ετσι η σελίδα σας θα έχει πάντοτε την ίδια διάσταση όποιοδήποτε και αν είναι το μήκος του κειμένου.

Στο χώρο που μένει θα κάνετε το τύπωμα.

—Χαράξτε πρώτα τον τίτλο.

—Αφήστε ένα λευκό χώρο από κάτω.

—Χαράξτε την υπογραφή.

(Η σημασία των λευκών χώρων θα ποικίλλη ανάλογα με το μήκος του κειμένου).

—Αν είναι δυνατόν τοποθετήστε ένα διάστιχο στις παραγράφους.

Πρέπει να υπάρχει στο σύνολο μία αρμονία μεταξύ των λευκών και των μαύρων.

Τοποθετήστε καλά στη σειρά τα συνθετήρια. Κάμετε μία δοκιμή να την υποβάλετε στο δάσκαλο. —Αν όλα πάνε καλά, τραβήξτε.

.....

Το τράβηγμα. —Αν η στοιχειοθεσία γίνεται με μία ώρισμένη τεχνική ψηλάφηση, το τράβηγμα πρέπει να οργανωθεί με προσοχή, μηχανικό και αυτόματο:

Είδα να τυπώνουν συνεργεία άνοργάνωτα ή το ίδιο παιδί τοποθετούσε το φύλλο, έπειτα περνούσε τον κύλινδρο για να τυπώσει κατόπιν. —Η αυτό που έτύπωνε άλλαζε θέση μ' αυτό που μελώνε και πήγαινε να πάρη τα φύλλα με τα δάκτυλα μελανωμένα.

Χρειάζεται:

—Ένας μαθητής που τοποθετεί τα φύλλα και τυπώνει.

—Δεξιά ένας μαθητής που μελανώνει.

—Αριστερά ένας μαθητής που παρουσιάζει τα φύλλα, τα παίρνει για να τα βάλει στο μπλوك για το στέγνωμα. Όταν όλα είναι στη θέση τους ή μηχανική πρέπει να λειτουργήσει:

—Χωρίς καμμία αλλαγή.

—Όσο το δυνατό γρηγορότερα.

—Όπως στις σύγχρονες μηχανές δεν σταματούν παρά μόνον όταν το έντυπο δεν είναι τέλειο.

Το τράβηγμα πρέπει να γίνεται σε καθωρισμένο χρόνο. —Αν είναι δυνατόν χρονομετρήστε.

8ον ΤΙ ΜΕΛΑΝΙ ΘΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΤΕ;

—Πρώτα απ' όλα, φυσικά, το τυπογραφικό μελάνι. Προσοχή! Μή χρησιμοποιήτε ποτέ για το τυπογραφείο ένα μελάνι πολυγράφου που είναι παχύ και θα σας δημιουργήσει μπελάδες.

Βάλτε πάντοτε πολύ λίγο μελάνι στην πλάκα που θα μελανώσετε παχύ σαν ένα φασόλι στην αρχή και έπειτα έχετε καιρό να προσθέσετε.

—Ός τόσο χρειάζεται καλό μελάνωμα.

Παίρνουμε συχνά σχολικές έφημερίδες με σελίδες πολύ άτονες. Το κείμενο πρέπει να έχει ωραίο κανονικό μαύρο χρώμα.

—Αποφεύγετε τα χρώματα. Το χρωματιστό μελάνι δεν πρέπει να χρησιμοποιήτα παρά μόνον σαν συμπληρωματικό χρώμα. Τα κείμενα πρέπει να τυπώνονται μαύρα, εκτός εξαιρέσεων.

9ο ΤΙ ΧΑΡΤΙ ΘΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΤΕ;

Το χαρτί που δίνει η CEL είναι η ποιότητα που ταιριάζει καλύτερα στα πιεστήρια που έχουν άσθενη πίεση. Ασφαλώς θα μπορούσε να είναι ωραιότερο και περισσότερο λευκό, αλλά θα ήταν ακριβότερο. —Αν αγοράσετε απ' έξω, ζητήστε ένα χαρτί γραφής όμοιο, λίγο σατινέ, αλλά όχι πολύ, που πίνει λίγο το μελάνι, αλλά όχι πολύ. Για να κάνουν την έφημερίδα τους πλουσιότερη, ώρισμένοι συνάδελφοι τυπώνουν σε χαρτί στρωτό πολύ γυαλιστερό.

Αυτό το χαρτί δεν συνιστάται καθόλου για έκτύπωση. Το μελάνι κινδυνεύει να απλώσει και δεν στεγνώνει γρήγορα. Με την ίδια τιμή μπορείτε να έχετε ένα πολύ ωραίο χαρτί, τύπου γραφής, αλλά λευκό και σφικτής ύφης. Το χαρτί μας ταιριάζει το ίδιο και για τον πολύγραφο.

10ο ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ

Οι έφημερίδες μας κερδίζουν όταν είναι εικονογραφημένες. Για το σκοπό αυτό υπάρχουν πολλές μέθοδοι.

α) Η λινοτυπία: —Εγκατελείφθη κε σχεδόν ολοκληρωτικά και αυτό είναι λυπηρό. Πριν από 10 ή 15 χρόνια όλες οι έφημερί-

Το περιβάλλον και η προσαρμογή του παιδιού

Υπό κ. ΒΑΣ. ΜΠΑΡΜΠΑ, Μετεκπ. Δ)λου

Η κοινωνική σύνθεση μιας χώρας εξαρτάται από δύο παράγοντες: το γεωφυσικοπαραγωγικό και τον πολιτισμοκρατικό.

Σε χώρες που οι δύο αυτοί παράγοντες βέβαιονται σε συνεχή δράση ή σύγκρουση έχουμε τριμορφη κοινωνική σύνθεση: τη φυσιοκρατική, την αστική και την βιομηχανοκρατική.

—Όταν κυριαρχεί ο πρώτος από τους παράγοντες αυτούς, ο δε δεύτερος άτροφής ή ελλείπει, έχουμε φυσιοκρατική κοινωνία.

—Αντίθετα σε χώρες, που ο πολιτισμοκρατικός παράγων επιβάλλεται και ελέγχει απόλυτα τον γεωφυσικοπαραγωγικό, υπάρχει ή βιομηχανοκρατική κοινωνία.

Στην πατρίδα μας υπάρχουν σήμερα οι εξής κοινωνικές συνθέσεις:

α) Η άνοδευτη φυσιοκρατική, στα όρεινά χωριά ή τα παραλιακά, όπου το άπιδασο φυσικό περιβάλλον και οι γερεές κληρονομικές και σπάνια άναπτυσσόμενες σε ιδιότητες καταβολές των άτόμων τον δεσπόζουν απόλυτα και κρατούν άσπληη την όντότητά τους με τη σθεναρή τους αντίσταση κατά του πολιτισμοκρατικού στοιχείου.

β) Η άστικοφυσιοκρατική,

δες μας είχαν εικόνες λινοτυπίας που εικονογραφούσαν κάποτε όλες τις σελίδες. Είχαμε τότε παιδιά που έφθαναν σε μία τεχνική άνάλογη με των δασκάλων και έδιναν στις έφημερίδες μία νέα μεγαλοπρέπεια (βλέπε το δελτίο BENR άρ. 10 που άνατυπώθηκε). Πρέπει να φέρουμε πάλι στην ένέργεια την εικονογράφηση.

β) Ο πολύγραφο: Οι περισσότερες έφημερίδες, αντίθετα, σήμερα είναι εικονογραφημένες με τον πολύγραφο, πράγμα που δεν είναι εύκαταφρόνητο. —Αλλά το τράβηγμα με τον πολύγραφο δεν είναι τυπογραφικό. Δεν είναι αρκετά μαύρο. Μπορεί κανείς να τονίση το χρώμα με σκιές διάφορες. (βλ. για την τεχνική της πολυγραφίας το δελτίο BENP άρ. 3 που άνατυπώθηκε επίσης). Ο πολύγραφος είναι πολύτιμος για τις σκιές του βάθους για την άνατύπωση.

γ) Τα άνάγλυφα σχέδια —σματα: —Υποδεικνύω εδώ μία μέθοδο που είναι πολύ παραμελημένη και που μοιάζει μ' αυτή που έχρησιμοποίητο στις εικόνες του EPINAL;

Τυπώνετε στον πολύγραφο ή στη λινοτυπία ένα σχέδιο σε όλοσέλιδο. —Όταν τα φύλλα στεγνώσουν, τα άπλώνετε σε ένα τραπέζι και άρχίζετε μία γρήγορη σειρά εργασιών. Ένας μαθητής περνάει με ένα κόκκινο χρώμα στο σημείο που του υποδεικνύετε και κάνει το ίδιο για όλα τα φύλλα:

στα μεγαλοχώρια του βουνού και του κάμπου, όπου ο πολιτισμός χάραξε τα σημάδια του έπιδασο στην παρθενική φυσική περιγραφή.

γ) Η άστική, στις έπαρχιακές πόλεις, όπου ο άγώνας μεταξύ του γεωφυσικοπαραγωγικού και πολιτισμοκρατικού παράγοντος βρίσκει στην μεγάλη του ένταση.

δ) Η άστικοβιομηχανοκρατική, στις μεγαλουπόλεις, που οι επιδράσεις του πολιτισμού έξουδετέρωσαν απόλυτα τη φύση και ώρμησαν άκάθεκτες εισχωρώντας διαμευτικά μέσα στις άστικές λαϊκές μάζες.

Οι προβολές των συνθέσεων αυτών του περιβάλλοντος προς τη δημοτική μας εκπαίδευση όρίζουν αντίστοιχα τα εξής είδη σχολείων:

Το άγροτικό, το έπαρχιακό, το άστικό και των μεγαλουπόλεων. Καί άφου το καθένα από τα είδη αυτά των σχολείων στοιχή προς το δικό του περιβάλλον, είναι μοιραίο να δέχεται τις επιδράσεις και αντιδράσεις του, που το ποιόν και το ποσόν τους προσδιορίζει και την έποπτική προσαρμογή της μαθητικής όμάδος.

Το άγροτικό σχολείο περιστοιχίζεται από το φυσικό βασίλειο και την καθάρια πνοή του άγρότη και του ναυτικού. Γι' αυ-

—Ένας άλλος περνάει το πράσινο, άλλος το μπλέ. —Ετσι έχετε μία ωραία έγχρωμη σελίδα. Αυτή ή εργασία συνιστάται ιδιαίτε- ρως για τα έξώφυλλα.

11ον ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Αυτός ο καθάρισμός δεν γίνεται πάντοτε άρκετά προσεκτικά στις τάξεις. Σας συνιστώ τα ακόλουθα: —Έχετε ένα μικρό μπουκάκι για τη βενζίνη, ένα καπάκι από κουτί και ένα βουρτσάκι των δοντιών. Ρίχνετε λίγη βενζίνη στο καπάκι και τρίβετε τα στοιχεία με το βουρτσάκι βουτηγμένο σ' αυτό. Τα πλένετε έτσι έως ότου τα στοιχεία γίνουν λευκά. Τα σκουπίζετε κατόπιν με ένα ύφασμα και έπειτα, σκουπίζετε το συνθετήριο.

Αυτές οι συμβουλές θα προσελκύσουν την προσοχή σας για την άνάγκη να περιποιηθήτε τη στοιχειοθεσία, το τράβηγμα και την εμφάνιση των έφιδων και της έφημερίδας που θα σας επιτρέψουν να έχετε άποτελέσματα που θα σας κάνουν να είσατε υπερέφανος. —Αν θέλεμε να κάνουμε τα παιδιά μας να έπιμελούνται την εργασία τους και να της δώσουν ένα είδος μεγαλείου, πρέπει να δημιουργήσουν ωραία κείμενα και ωραίες έφημερίδες. Με την έννοια αυτή, μπορούν και πρέπει να πραγματοποιηθούν πολλές έργες πρόοδοι.

τὸ ἐδῶ ἀκένωτες πηγὲς ἐποπτεῖων πρέπει νὰ εἶναι ἡ φύση καὶ ἡ ἀγροτική ἢ ναυτική ομάδα. Οἱ μαθητὲς πρέπει νὰ βρίσκονται σὲ ἀδιάκοπη ἐπαφή μὲ τὸ φυσικὸ περιβάλλον.

Οἱ περίπατοι στὴ φύση παίζουν ἐδῶ τὸν πρωτεύοντα ἐποπτικὸ ρόλο.

Μ' αὐτοὺς θὰ μπορέσουμε νὰ υποβοηθήσουμε τὴ σωματικὴ ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ, νὰ ἐνισχύσουμε τὶς αἰσθητικὲς του, νὰ δεξύνουμε τὴν παρατήρησή του, νὰ προσφέρουμε ἄριστη τροφή στὴ φαντασία του, νὰ τὸ παρορμήσουμε στὴν αὐτοτελή καὶ αὐτενεργὸ ἔρευνα, νὰ τοῦ ἐνισχύσουμε τὶς νοητικὲς του ικανότητες καὶ τὴ βούληση, νὰ καλλιεργήσουμε τὴν ἀγάπη του πρὸς τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του, τὸ Θεὸ καὶ τὴν κοινωνία, νὰ τοῦ φέρομε τὸν ἐαυτὸ μας πῶς σιμᾷ στὴν ψυχὴ του γιὰ στενὴ καὶ εὐλικρινὴ συνεργασία καὶ νὰ δημιουργήσουμε τὸν συνδυαστικὸ κρίκο ὅλων τῶν μαθημάτων.

Ἡ διάνυσση τῶν ἀποστάσεων θὰ ἐπιτρέψῃ στὸ παιδί νὰ σχηματίσῃ ἄμεση ἀντίληψη τοῦ χρόνου καὶ τοῦ χώρου, νὰ συλλάβῃ τὴν εἰκόνα τῆς γῆς μὲ τὶς διακυμάνσεις της καὶ νὰ γνωρίσῃ τὸν ψυχικὸ κόσμο τῶν ζωντανῶν ὑπάρξεων ποὺ τὸ περιβάλλουν.

Εἰσὶς ἀπὸ τὴ φύση καὶ τὸ ἀγροτικὸ περιβάλλον θὰ πρέπει νὰ συλλέγονται σχεδὸν ὅλα τ' ἀντικείμενα τῆς ἐποπτείας καὶ τὰ ὄργανα καὶ ὕλικά κατασκευῆς ἁπλῶν ἐποπτικῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ἐπιδρῶν πῶς θετικὰ καὶ ἀποτελεσματικὰ στὴ μόρφωση τοῦ ἀπλοῦ παιδιοῦ τοῦ χωριοῦ ἀπὸ τ' ἀγοραστὰ τοῦ ἐμπορίου.

Τέλος ἡ καλλιέργεια τοῦ σχολικοῦ κήπου καὶ ἡ διατήρηση ζωοτροφείου θὰ προσφέρουν περισσότερες ἐπικουρίες στὴν ἐποπτικὴ διδασκαλία.

Μὲ τὴ χρησιμοποίησιν ὅλων αὐτῶν τῶν αἰσθησιακῶν ἐποπτεῖων ὁ παρασπινθητικὸς κύκλος τῶν παιδιῶν ἐδρύνεται. Γίνεται ἀπλόχωρη καὶ γερὴ βάση πάνω στὴν ὁποία μὲ τὴ συνδυαστικὴ καὶ πολλαπλασιαστικὴ ικανότητα τῆς νοήσεως θὰ σταθοῦν ἀρχιτεκτονικὰ ὁ ἕξενος πρὸς τὸν τόπο συνθέτες καὶ ἀφθονες αἰσθησιακὲς καὶ πνευματικὲς ἐποπτείες.

Εἶναι δὲ ἀπαραδέκτο νὰ παρουσιάσουμε στὰ παιδιά τοῦ ἀγροτικοῦ σχολείου σύνθετες ἐποπτείες χαρτῶν, εἰκόνων, συλλογῶν καὶ συγχρόνων κατασκευασμάτων τοῦ πολιτισμοῦ πρὶν τοὺς προσφέρουμε τὶς ἁπλὲς σχετικὲς ἐποπτείες τοῦ τόπου τους.

Ἄν π.χ. δὲν σχηματίσουν τὰ παιδιά ἀρχικὰ τὴν ἐποπτεία τοῦ χειμάρρου τοῦ χωριοῦ τους, ἢ ἀπόπειρά μας ἐπιδείξεως τῆς εἰκόνας τῶν καταρρακτῶν τοῦ Νιαγάρα θὰ διαστρεβλώσῃ στὸ πνεῦμα τοὺς ὁπωσδήποτε τὸ νόημα τῆς ὁρθῆς ἀφομοιώσεως τοῦ ἐποπτευομένου αὐτοῦ ἀντικειμένου.

Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν πλουτισμὸ τῶν παιδιῶν τοῦ ἀγροτικοῦ σχολείου μὲ πνευματικὲς ἐποπτείες.

Προξένι τῶν πνευματικῶν ἐποπτεῖων ὅλων τῶν μορφωτικῶν ἀγαθῶν τῆς διδασκομένης ὕλης στὸ ἀγροτικὸν σχολεῖο εἶναι ἡ πραγματικότητα τοῦ περιβάλλοντος, ἡ δὲ ἐποπτικὴ προσ-

αρμογὴ τῶν παιδιῶν ἐπιτυχάνεται μὲ τὴν ἀκολούθησιν συνδυαστικῆς καὶ πολλαπλασιαστικῆς πορείας κατὰ τὰ στάδια τῆς ἐποπτεύσεως.

Σ τ ὁ ἄ σ π ι κ ὸ σ χ ο λ ε ῖ ο τὸ περιβάλλον εἶναι διαφορετικόν.

Ἐδῶ τ' ἀνθρώπινα κατασκευάσματα ἀντικαθιστοῦν σχεδὸν ὁλοκληρωτικὰ τὴ φύση.

Οἱ τρόποι τὰ προβλήματα καὶ οἱ ἐπιδιώξεις τῆς ζωῆς προσαρμόζονται πρὸς τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ πολιτισμοῦ.

Τὰ ἄτομα διατηροῦν τὴν αὐτοτελείαν τους ἀπὸ κοινωνικὴ ἀνάγκη, οἱ δὲ σχέσεις τους εἶναι περισσότερο ἐπιφανειακὲς καὶ συμβατικὲς καὶ λιγώτερο ἐσωτερικὲς καὶ αὐθόρμητες.

Τὰ παιδιά τοῦ ἀστικοῦ σχολείου περιστοιχίζονται ἀπὸ πλήθη τεχνητῶν συνθέσεων.

Οἱ συνθέσεις αὐτές, καλύπτοντας τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς διδασκομένης ὕλης, ἐδρύνουν τὴν ἐποπτικὴν ἐφαρμογὴν, ἀλλὰ προξενοῦν σύγχυση στὰ παιδιά κατὰ τὴν ἀφομοίωση τῶν ἐποπτευομένων.

Γι' αὐτὸ πρωτεύοντα ρόλο πρέπει νὰ παίξῃ ἐδῶ ἡ ἀνάλυση, ποὺ θὰ διευκολύνει τὰ παιδιά νὰ σχηματίσουν ὁρθές, σαφεῖς καὶ τέλειες παραστάσεις ὄντων, φαινομένων καὶ καταστάσεων καὶ ἡ ἀφαίρεση, ποὺ θὰ συντελέσῃ στὴν πετυχημένη συσχέτιση, ταξινόμηση καὶ ἀξιολόγησή τους.

Ἀπαραίτητες γιὰ τὴν ἐποπτικὴν προσαρμογὴ τῶν παιδιῶν τοῦ ἀστικοῦ σχολείου εἶναι οἱ ἐπισκέψεις τῶν συνθέσεων αὐτῶν καὶ ἡ προσκόμιση στὸ σχολεῖο καὶ κατασκευὴ μέσων διδασκαλίας.

Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ σχηματισμὸ πνευματικῶν ἐποπτεῖων τὰ παιδιά μὲ τὴν ἀνάλυσιν καὶ τὴν ἀφαίρεσιν θὰ ἐργασθοῦν ἀποτελεσματικὰ.

Γιὰ τὴν κάλυψιν δὲ ὅλων τῶν μορφωτικῶν ἀγαθῶν θὰ πρέπει νὰ προβάλουμε στὰ παιδιά ἑμμεσα μὲν τὸ φυσικὸ περιβάλλον μὲ τὴν καλλιέργεια φυτῶν στὸ σχολικὸ κήπο ἢ σὲ γλάστρες, μὲ ταριχεύσεις ζώων, συλλογὲς φυσικῶν ἀντικειμένων, κ.λ.π., ἑμμεσα δὲ μὲ ἐκδρομὰς καὶ ἐπισκέψεις στὰ περιχώρα.

Σ τ ὁ ἄ σ π ρ χ ι α κ ὸ σ χ ο λ ε ῖ ο, ποὺ εἶναι σύνθεσις ἀστικοῦ καὶ ἀγροτικοῦ, τὰ εὐνοϊκὰ σημεῖα καλύψει ὅλων τῶν μορφωτικῶν ἀγαθῶν μὲ τὴν ἐπόπτευσή τους εἶναι περισσότερα.

Ἐδῶ τὸ φυσικὸ καὶ τεχνητὸ περιβάλλον ἐδρύνονται σὲ συνεχῆ ἀλληλεξάρτηση καὶ προσφέρουν ἀφθονες αἰσθησιακὲς καὶ πνευματικὲς ἐποπτείες.

Ἀλλὰ οἱ καθημερινὲς συγκρούσεις τῆς μικρῆς αὐτῆς ἀστικοαγροτικῆς κοινωνίας τῶν κομματολέων εἶναι δυνατὰ νὰ βλάψουν τὸ παιδί, ἂν ἀφομοιωθῶν ὅπως προβάλλονται.

Εἶναι λοιπὸν ἀπαραίτητο στὸ δάσκαλο νὰ ἐξασκή τὰ παιδιά τόσο σὲ συνδυαστικὰ καὶ πολλαπλασιαστικὰ, ὅσο καὶ σὲ ἀναλυτικὰ καὶ ἀφαιρετικὰ τρόπους ἐποπτικῆς ἐρευνῆς καὶ ἐφαρμογῆς.

Τὸ σχολικὸν μουσεῖο, τὸ σχολικὸν ἐργαστήριον καὶ οἱ συνδυασμέναι ἐπισκέψεις φύσεως καὶ τεχνητοῦ περιβάλλοντος πρέπει νὰ πιάνουν ἐδῶ

Ἡ ΝΕΥΡΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ Ἡ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ

ΥΠΟ κ. ΧΑΡΑΛ. ΚΟΥΡΤΗ

Τὸ σπείσιαλ τῆς ἐποχῆς μας εἶναι τὰ νεῦρα.

Συχνὰ - πυκνὰ ἀκοῦμε ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη γιὰ νεῦρα, νευρικούς, νευροπάθειες, νευροθεραπείες, νευροκλινικές καὶ τὸ τέρμα ὅλων καὶ τς χειρότερο «ψυχιατρειόν». Τὶ φοβερὸ λήθεια κακό! Τὸ νευρικὸ σύστημα τοῦ ἀνθρώπου ποὺ τὸ τὸ χάρισε ὁ δημιουργὸς του γιὰ νὰ τὸν ὁδηγῇ καὶ νὰ τὸν κουμαντάρει, ὅχι σπάνια στὴν ἐποχὴ μας νὰ τὸν ἐξαμοιώνει μὲ ζῶο καὶ νὰ τὸν ὁδηγῇ στὴν χειρότερη μορφή ποὺ μπορεῖ κανένας νὰ φαντασθῇ τὸν ἐαυτὸν του. Καὶ τὸ χειρότερο ἀπ' ὅλα ἡ ἐκ μέρους του, ἐκ μέρους τῶν ἐνδιαφερομένων ἀδιανοησία.

Δυστυχῶς ἡ ἐποχὴ μας ἐποχὴ καθαρὰ ὑλιστικὴ ὁλοένα μᾶς ὁδηγεῖ στὴν καταστροφὴ. Δὲν μᾶς ἀφήνει τὸ χρήμα νὰ σκεφτοῦμε γιὰ νεῦρα γιὰ μυαλά, γιὰ ἐξοπρέπεια, γιὰ ὑγεία. Ἀλλὰ ὅσο πολὺ καὶ ἂν μᾶς ἀποροφῇ σὲ ὕλη στὸ τέλος μας ὁπωσδήποτε θὰ ἀναφωνήσουμε ὅλοι: τὴ σοφὴ ρῆσιν τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντα ποὺ εἶπε: «Γνωρίζετε τί μὲ ἐξέπληξεν περισσότερο εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον; Ἡ ἀδυναμία τῆς ὕλης δύναμει!!!

Εἰς τὸν κόσμον ὑπάρχουν δύο πράγματα: Τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ὕλη. Τελικὰ ὅμως πάντοτε

κυριαρχεῖ ἡ θέσις γιὰ τὴν ἐποπτικὴν προσαρμογὴ τοῦ παιδιοῦ.

Τὸ σ χ ο λ ε ῖ ο τ ὶ ν μεγαλοῦ πόλεων τῆς πατρίδος μας περιβάλλεται ἀπὸ τὴ μηχανοκρατικὴ κοινωνία, ποὺ κύρια χαρακτηριστικὰ της εἶναι ὁ αὐτοματισμὸς, ὁ ὀρθολογισμὸς καὶ ἡ εἰδίκευση.

Δὲν ὑπάρχει φυσικὰ ἀμφιβολία, ὅτι καὶ ἐδῶ τὸ ἄτομο ἀποτελεῖ ὁλότητα καὶ ἔχει τὴν αὐτοτελείαν του. Ἀλλὰ τὴν ἐργασίαν του παρουσιάζει κυρίως ὡς ἐντολοδόχου τοῦ συνόλου.

Πρὸς τὶς συνθήκες καὶ τὶς ἀπαιτήσεις αὐτῆς τῆς κοινωνίας ἐπαβάλλεται νὰ προσαρμοσθῇ καὶ τὸ σχολεῖο τῶν μεγαλοπόλεων, γιὰ νὰ κατορθώσῃ ἔπειτα ν' ἀντιδράσῃ μὲ τὴ συστηματικὴ ἀγωγή.

Γι' αὐτὸ οἱ ἐπισκέψεις τῶν παιδιῶν σὲ ἐργοστάσια, σὲ καταστήματα, σὲ μουσεῖα, σὲ ἰδρύματα καὶ σὲ κέντρα καὶ ὁργανώσεις παιδικῆς χαρᾶς καὶ μορφώσεως εἶναι ἀπαραίτητες ἐνέργειες γιὰ τὴν ἐποπτικὴν ἐφαρμογὴν.

Ἡ ἐποπτικὴ πορεία τῆς διδασκαλίας θὰ πρέπει ν' ἀρχίζῃ ἀπὸ τὴ σύνθεσιν (πολυκατοικία,

καὶ ὁριστικὰ νικητὴς εἶναι τὸ πνεῦμα». Καὶ βλέπουμε κάθε τόσο νὰ ἐξαγγέλλουν τὴν ἀνακάληψιν κάποιου νέου φάρμακου, NEV-RORQ, LARQACTYL, LIBUM, καὶ ἐγὼ δὲν ξέρω πόσα καὶ πόσα καὶ διατυμπαίνουν τὶς θαυματουργὰς ιδιότητές τους ποὺ δὲν εἶναι στὸ τέλος ὅλα παρὰ ἓνα στρογγυλὸ μὲδενικό. Καὶ βλέπουμε ὁλοένα νὰ πληθαίνουν οἱ νευρολόγοι ψυχίατροι καὶ ἀπείρως νὰ πολλαπλασιάζονται οἱ νευρασθενικοί. Καταναλώνονται ἴσως τεράστια ποσὰ γιὰ τὴν θεραπεία τῆς νευρασθενείας, ποὺ ἀμφιβάλλω ἂν ἔχουν 10-200)ο καλὰ ἀποτελέσματα καὶ ἀγνοοῦνται παντελῶς τὰ προληπτικὰ μέτρα. Καὶ τὸ χειρότερον ὅλων ἀκοῦμε συχνὰ πυκνὰ, ἰθύνοντας καὶ μὴ νὰ λένε: Τὰ νεῦρα εἶναι ἀσθένεια τῆς ἐποχῆς. Γνωρίζουμε κάλιστα πῶς ἔχουν πολλαπλασιασθῇ οἱ ἀσθένειες καὶ πῶς ἔχει ἐξασθενήσῃ εἰς τὸ ἔπακρον ὁ ἀνθρώπινος ὁργανισμὸς καὶ τοῦτο, ὅπως λέγει ὁ Χέρμαν Μύλλερ, ὁφείλεται στὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνικῆς πρόνοιας ποὺ ἀνέπτυξαν οἱ πολιτισμένοι λαοὶ (καὶ ἐπ' αὐτοῦ θὰ ἐπανέλθωμεν σὲ προσεχές), ἀλλὰ γνωρίζομεν ὅμως πῶς ἡ ἀσθένεια τῶν νεύρων εἶναι ἀσθένεια ψυχικὴ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ὅπως

συγκροτήματα ἐπαγγελματικὰ καὶ κοινωνικά, συγγενεσώσεις, στατιστικὲς, κ.λ.π.) καὶ νὰ προχωρῇ πρὸς τὸ μερικὸ καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάλυσιν καὶ τὴν διαίρεσιν.

Ἐστὶν θὰ φτάσῃ τὸ παιδί στὴν πρώτη ὄλη, τὴν πρώτη ἔννοια, τὴν πηγὴ, τὴν μονάδα, θὰ φτάσῃ στὴ φύσιν, στὴν ἀπλότητα, στὴν ἀφορμή, στὴ βάση.

Στὴν ἀνάλυσιν καὶ διαίρεσιν αὐτὴ θὰ υποβοηθῶσιν οἱ ἐκδρομὲς στὴν ἀγροτικὴν ὑπαίθριον καὶ γενικὰ στὴν ἐπαρχίαν.

Τὸ προχωρημένον σὲ πολιτισμὸ παιδί τοῦ σχολείου τῶν μεγαλοπόλεων μπορεῖ μὲ εὐκολία καὶ σιγουριά ν' ἀνάλυσῃ καὶ νὰ διαρῇ τὶς ἐποπτείας συνθέτων εἰκόνων, πειραμάτων, ἀφηρημένων καὶ μιμητῶν χαρτῶν, βιομηχανικῶν ἀντικειμένων, φίλμ, στατιστικῶν, ἀναγνωσμάτων, συνδιαλέξεων, κ.λ.π.

Μὲ τὴν ἀνάλυσιν καὶ τὴν διαίρεσιν θὰ μπορέσῃ τελικὰ τὸ παιδί νὰ πλάσῃ μὲ τὸ δικό του τρόπο καὶ νὰ δημιουργήσῃ ἀργότερα στὴ ζωὴ του δικὰ του ὕλικά, ψυχικά καὶ πνευματικὰ ἔργα πολιτισμοῦ.

δλες σχεδόν οι ψυχικές ασθένειες έχουν τις ρίζες τους στα πρώτα χρόνια της δημιουργίας, δηλαδή στη σχολική ζωή. Εάν λοιπόν τόσοι και τόσοι θόρυβος γίνεται για την συσσώρευση γνώσεων στους τροφίμους δε θάταν έξ' ιστού αν μη πιά πολύ επωφελές να στραφή ή προσοχή μας και εις την ψυχικήν υγείαν της αύριανής κοινωνίας; Έμείς οι εκπαιδευτικοί σ' αυτό έχουμε ένα λόγο πάρα πάνω.

Αλλά και εκ μέρους του Υπουργείου Παιδείας και εκ μέρους του Κράτους γενικά έχουν τεθεί οι βάσεις και είναι γενικές, αρκεί να συγχρονισθούν, να επεκταθώ ή δραστηριότητά τους και να συνιστιθούν και συστηματικοποιηθούν οι ενέργειές τους. Και εκ μέρους των εκπαιδευτικών της βασικής ιδία εκπαιδύσεως να δοθώ ή πρόπουσα προσοχή. "Ας επιφορτισθώ και με έργο κοσμοσωτήριο σαν τον θεάνθρωπο και πρὸς τιμήν τους τέτοιος είναι ο προορισμός τους.

Ποιός άλλος λοιπόν είναι ο σκοπός της ιδρύσεως του Οργανισμού Μαθητικής Προνοίας και Αντιλήψεως; Ποιόν άλλον προορισμό έχει ή υποχρεωτική συνδρομή του επιστήμου οργάνου. Του ως άνω οργανισμού της «Σχολικής Υγιεινής». Και όμως πόσοι από μᾶς πού την λαβαίνουμε ρίχνουμε μια ματιά έστω και στους τίτλους των περιεχομένων; Δεν θα περιμένω ασφαλώς απάντησι γιατί την γνωρίζω.

Αλλά ας επανέλθουμε. Τα αίτια της νευρικότητος είναι όπως προαναφέραμε πολλά. Είναι και σημαντικά και πνευματικά.

Είναι πολλά τα σωματικά και αρχίζουν πριν ακόμη απ' τη σύλληψι. Έρχονται αρχικά τα κληρονομικά εκ μέρους του πατέρα και της μητέρας και των προγόνων αυτών. (Μέθυσος πατέρας, ασθενική μητέρα κτλ.). Μετά είναι τα αίτια πού επικρατούν στους δυο γονείς κατά την ώρα του υπερόχου θαύματος της συλλήψεως (σε ποιά ψυχική κατάσταση διατελουν οι γονείς κτλ.). Έστερα είναι οι συνθήκες πού επικρατούν κατά τον τοκετόν, κατά την γέννα κατά την πρώτη παιδική ηλικία κτλ.

Τα πνευματικά είναι επίσης πολλά και αυτά επεκτείνονται και πριν τη γέννα και μετά αυτήν. Τέτοια μετά τη γέννα είναι

κυρίως ή έλλειψις ενδιαφέροντος εκ μέρους των γονέων για το παιδί. Οι έριδες των γονέων, ή νευρικότης αυτών, ή δεσποτική έπιβολή του εκπαιδευτικού και πολλά άλλα. Αλλά δεν είναι δυνατόν μέσα στα στενά πλαίσια ενός τόσο πολύτιμου περιοδικού να καταχωρηθώ αναλυτικώς όλα τα αίτια. *Έδω θα θυγούν απλώς τα αίτια πού ανάγονται στην άρμοδιότητα του εκπαιδευτικού. Και κατ' αρχήν ο τρόπος πού ο κάθε δάσκαλος θα δεχθώ το παιδί για πρώτη φορά στο σχολείο. Θα πρέπει να είναι φιλικός, ήρεμος, χαρωπός. Το παιδί να καταλάβη πώς έδω θα βρῇ φίλους μικρούς και μεγάλους για να συνεχίσω τα παιγνίδια του. Το περιβάλλον του σχολείου να είναι έορταστικό και όχι πολύ διαφορετικό από το σπιτικό περιβάλλον. Να βρῇ και έδω το παιδί κουθαδάκια, χρώματα για τα παιγνίδια του να είναι κατά το δυνατόν την περισσότερη ώρα έλεύθερα να χαίρονται τους φίλους τους, τα παιγνίδια τους. Δεν είναι ανάγκη να τους γίνεται απ' την αρχή οι αυστηρές παρατηρήσεις. Μή, πρόσεχε κτλ. Αλλά αυτές πρέπει να έχουν προληφθώ πριν το παιδί έρθει στο σχολείο. Δεν πρέπει οι γονείς να εκφοβίζουν το παιδί με τ' όνομα του δασκάλου. Και έδω θα γίνω διαφώτισι απ' το δάσκαλο και στους γονείς και στους μέλλοντας γονείς. Να ποιά ή αξία των εν γένει λαϊκών επιμορφώσεων. Έστερα θα πρέπει ή συμπεριφορά του δασκάλου σ' όλη τη σχολική ζωή του παιδιού να είναι άφορη. Πάντα θα διατηρείται φιλική αλλά και το παιδί θα πρέπει να μάθει να σέβεται τους άλλους και να άποφεύγει και τα σφάλματα. Δεν είμαστε καίτσο της γνώμης για την καθ' ολοκληρίαν άποφυγή των ποινών, διότι, τότε δημιουργείται ένας άτίθασος χαρακτήρας, ικανός να καταστρέψη και τον έαυτόν του και το σύνολον γενικά. «Οί ποινές, είναι στην πραγματικότητα ψυχολογικά και ανθρωπιστικά εφαρμόσιμες» λέγει ο LEQUEBRE. Βέβαια οι σωματικές ποινές πρέπει να περιορίζονται στην σχολική περίοδο. Κατόπιν στη σχολική τοιαύτη τα παιδιά ασφαλώς συμφιλιώνονται με μια μεγάλη κατανόησι. *Και μήν ξεχνάμε πώς: "Αν οι τιμωρίες προκαλύν συμπλέγματα κατωτερότητος, ή έλλειψις τιμωριών προκαλεί συμπλέγματα ένοχής. Άλλος βασικός παράγων για

τη δημιουργία νευρώσεως στο παιδί είναι ή βαθμολογία. Το καρδιοχτύπι, ή τρεμούλα και τα τόσα με τα όποια το παιδί περιμένει τους βαθμούς, πού άλλου θα καταλήξουν παρά σε μια όξείας μορφής νεύρωσι;

Το ξέρουμε και το άσπαζόμαστε άσφαλώς γιατί όλοι περάσαμε από την κρίσι των βαθμών! Από πολλούς υποστηρίζεται ή κατάρχησι της βαθμολογίας.

Η ταπεινή μας γνώμη είναι πώς θα πρέπει όλα αυτά να αντικατασταθώ με μια συνοπτική έκθεσι επί μιας σελίδας χάρτου για τον εν γένει χαρακτήρα και έπόδοσι του μαθητή πού θα άποτελεί και τον τίτλο των σπουδών του. Έξ άλλου όσπου να ξεχασθώ το βαθμολογικό σύστημα, τίποτε δεν μᾶς ένοχλεί να το τηρούμε μυστικά και να το έξωτεριεύουμε με έκθεσι όπως μιλάμε πιά πάνω.

Στις συνευξεις με τα παιδιά θα πρέπει πάντα να χρησιμοποιούνται θετικά μέσα. Οί καθυστερημένοι έχουν τις δυνάμεις αλλά πάσχουν ψυχικώς. Πρέπει έδω να αντιδρούμε κατάλληλα, να δημιουργώμε κλίμα τέτοιο πού να ίαθών οι ψυχικώς άδύνατοι, διότι τότε μόνον θα βοηθήσουμε στην άποφυγή νευρώσεως. Δεν πρέπει ποτέ παιδί να γίνεται αντικείμενον κρίσεως ευμενώς ή δυσμενώς παρουσία του. Δεν πρέπει επίσης ποτέ να περιπαίζεται από άλλα παιδιά. Και έδω θα πρέπει να επεκταθώ ή δράσις του παιδαγωγού. Το πώς είναι θέα πού θα μᾶς άπασχολήσει προσεχώς. Οί μαθηται και οι εκπαιδευτικοί πρέπει μέσα στην αίθουσα να νοιώθουν κάποια ασφάλεια και αυτό ασφαλώς θα έξασφαλισθώ με την ύπομονή, την ήρεμίαν, την σταθερότητα των δευτέρων.

Ο εκπαιδευτικός πρέπει να πιστεύει στην αξία του και σ' αυτό θα βοηθήσουν οι προϊστάμενοί τους και ή πολιτεία. Όταν θα μπαίνει στην τάξι θα πρέπει να ξεχάση κάθε πόνο, κάθε σκοτούρα της ζωής και γυκά

να χομαγελάση στις τρυφερές καρδούλες πού τον περιμένουν και τον παρακολουθώ. Πρέπει να γίνω δίωμα όλων μας πώς το σχολείο είναι φύλακας ψυχικών διαταραχών στο παιδί 1) από τους δασκάλους τους

2) από τους συμμαθητές τους και και 3) από τα προγράμματα

Τα δύο πρώτα άυτοπροσώπως και το τρίτο κατόπιν είσηγήσεων πρέπει να το διασφαλίσουν οι έλληνες εκπαιδευτικοί αν θέλουμε να άπαλλαγώ ή φυλή μας, το έθνος μας από τους νευρασθενικούς ή τούλάχιστον να περιορισθώ αυτοί.

Ο άνθρωπος κατά το ήμισυ ζῇ στον κόσμο της ύλης και κατά το ήμισυ στον κόσμο του πνεύματος. Και αν έξασφαλίσουμε το πρώτον ήμισυ με τον θεσμό των μαθητικών συσσιτίων, όφείλουμε να έξασφαλίσουμε το δεύτερον ήμισυ το και σπουδαιότερον με τις θεμελιώδεις άρχές της ψυχικής υγιεινής πού είναι οι εξής. Και έξαρτάται κατά το πλείστον αυτή τη φορά από τους έλληνες εκπαιδευτικούς:

1) Η δημιουργία υγιούς ψυχικού κλίματος εις την τάξιν.

2) Κάθε μαθητής έχει την ανάγκην και το δικαίωμα να γίνεται άποδεκτός όπως όπως είναι εις το σχολείο.

3) Ο εκπαιδευτικός να μεταχειρίζεται μεροληπτικώς και καλοκαρδώς τους μαθητάς.

4) Η όλη οργάνωσις ζωής του σχολείου να φαίνεται έλεύθερη στους μαθητάς να εκτιμών την δημιουργικότητά τους και να άναπτυχθώ καλά.

5) Ο εκπαιδευτικός να διαγνώθω τις ψυχικές δυσκολίες των παιδιών και να υποδεικνύει τα δέοντα μέτρα πρὸς θεραπεία τους.

Έσως χαρακτηρισθώμε αίρετικοί και καινοτόμοι. Αλλά εις τους αίρετικούς όφείλεται ή πρόοδος της ανθρωπότητος.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΚΟΥΡΤΗΣ

Η ανάπτυξη της προσωπικότητας

Υπό Κ. Κ. ΜΙΧΑΛΗ

Μέσα στην πορεία της ζωής του το άτομο αποχτάει πείρα από πολλές και διάφορες ανάγκες, που πρέπει να ικανοποιηθούν για να εξασφαλίσουν την επιβίωσή του. Βαθμιαία αποχτάει όλο και περισσότερους τρόπους και μέσα για ικανοποίηση αυτών των αναγκών του.

Οι ανάγκες του, όπως παρουσιάζονται, και οι καθιερωμένοι τρόποι ικανοποίησής τους, καθώς παρατηρούνται από τους γύρω τους, εκτιμώνται, αξιολογούνται από τους συνανθρώπους του.

Οι τρόποι αυτοί αποτελούν την ατομική του προσωπικότητα.

Καθώς το παιδί περνάει προοδευτικά μέσα από ποικίλες φάσεις της σωματικής του και ψυχικής εξέλιξης από την προγεννητική περίοδο στην παιδική και στην εφηβική, μια συνεχής και συνεπής πορεία αμοιβαίων σχέσεων και αμοιβαίας επίδρασης συμβαίνει μεταξύ όλων των γνωρισμάτων που χαρακτηρίζουν το άτομο.

Ο "Όρος προσωπικότητα είναι ο όρος που γενικά χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη γενική διαγωγή σε κάθε στάδιο της εξέλιξης του ατόμου.

Περιλαμβάνει όλα τα κεφάλαια της εξέλιξης: Φυσικό, κινητικό, γλώσσα, διάνοηση, συναισθημα, κοινωνικό, ηθικό.

Παριστάνει εν τούτοις, κάτι περισσότερο από το άθροισμα όλων αυτών των συστατικών. Είναι μάλλον μια θεωρητική ή αφηρημένη έννοια, μια γενίκευση που σημαίνει την ποιητική φύση της ανάπτυξης.

Με τον όρο αυτό εννοούνται οι τρόποι με τους οποίους τα διάφορα είδη γνωρισμάτων σχετίζονται μεταξύ τους και ο βαθμός στον οποίο επηρεάζει το ένα το άλλο, καθώς επίσης έννοια το σύνολο των κατευθυντήριων γραμμών διαγωγής του προσώπου.

Η προσωπικότητα προοδεύει από ένα πλήθος δυναμικών αντιδράσεων σε πολλές και διάφορες δυναμικές επιδράσεις του περιβάλλοντος. Εξωτερικεύεται με την δράση με την μορφή έσωτερικών θελήσεων του παιδιού ή μεγαλύτερου ατόμου ή με τη μορφή έπειγουσών αναγκών, και παρορμήσεων, που ενεργούν με τρόπο ή με δυνάμεις μέσα στο περιβάλλον του ατόμου.

Η ατομική προσωπικότητα μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελείται από γνωρίσματα ή ατομικές ιδιότητες διαγωγής.

Τα γνωρίσματα ή οι ιδιότητες αυτές δεν λειτουργούν χωριστά εν τούτοις, αλλά με κάποια

μεγαλύτερη ή λιγότερη συνάφεια και ακολουθία.

Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ

Το ενδιαφέρον για την μελέτη της υπήρξε από τους αρχαίους καιρούς και εξακολουθεί και σήμερα.

Οι προσπάθειες που έγιναν για έρμηνεία της προσωπικότητας αρχίζουν από την φιλοσοφική θεωρία μέχρι τα πολύπλοκα θεωρητικά συστήματα. Πολλές απόπειρες επίσης έγιναν να κατατάξουν τα άτομα σε τύπους προσωπικότητας. Σήμερα ή θεωρία ότι η διαγωγή ενός ατόμου τον τοποθετεί στη μια ή στην άλλη κατηγορία έχει χάσει κύρος γιατί τόσες πολλές διαφορές παρατηρούνται μεταξύ των ατόμων, ώστε κανένα δεν εξωτερικεύει, τι μπορούσε να ονομασθεί: χαρακτηριστικά κάποιου καθαρού τύπου.

Παρ. Χάρη. Μία από τις πιο γνωστές κατατάξεις είναι του Γιούγκ σε έσωστρεφείς και έξωστρεφείς χαρακτήρες. Ο Γιούγκ κατέγραψε ορισμένα γνωρίσματα που υποτίθεται ότι συνδέονται με έσωστρέφεια και άλλα που δείχνουν έξωστρέφεια. Εν τούτοις βρέθηκε ότι πολλά άτομα εκδηλώνουν μερικές ιδιότητες διαγωγής που άλλες είναι έσωστρεφείς και άλλες έξωστρεφείς. Άρα, μια τρίτη κατηγορία, αμφιστρεφείς, πρέπει να προστεθεί στις άλλες δύο, που να παριστάνει το συνδυασμό και των δύο.

Συνεπώς η ταξινόμηση καταπίπτει εκτός αν πρόκειται για περιπτώσεις σοβαρής πνευματικής ασθένειας, οπότε ο άρρωστος θα αποτραβηχθεί τελείως και θα κλεισθεί στον έσωτό του ή θα γίνει ένας ταραχοποιός, ένας φωνακλός ή θα εκδηλώσει φροντίδα για τα πράγματα και τους ανθρώπους γύρω του, μακριά από την πραγματικότητα, δηλ. μια μη ρεαλιστική αντίληψη της ζωής. Ο GESELE έκαμε λεπτομερείς βιογραφικές και κλινικές μελέτες της ανάπτυξης του παιδιού. Από αυτές προέκυψε μια θεωρία περί προσωπικότητας, βασισμένη σε περιγραφική ανάλυση των διαφόρων σταδίων της παιδικής εξέλιξης.

Ο GESELE περιλαμβάνει στις μελέτες του κάποια έρμηνεία της διαγωγής του παιδιού στα διάφορα στάδια, που μπορεί να θεωρηθεί ότι προλέγει την κατοπινή πιο πέρα εξέλιξη.

Ο SHIRLEY από μελέτη των αντιδράσεων του παιδιού συμπεράνει ότι αν και το περιβάλλον παίζει σπουδαίο ρόλο στη διάπλαση της προσωπικότητας, η μεγαλύτερη επίδραση προέρχεται από την κληρονομικότητα.

Άλλοι ψυχολόγοι υποστηρίζουν ότι μερικά

γνωρίσματα είναι πιο εύκαμπτα, πιο εύμετάβλητα από άλλα.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

Επειδή η μορφή και η εξέλιξη της προσωπικότητας είναι πολύπλοκες, είναι δύσκολο να χαράξουμε τη συνεχή ανάπτυξή της. Μερικοί ψυχολόγοι υποστηρίζουν ότι οι διαφορές εκδηλώνονται στην γέννηση. Άλλοι πιστεύουν ότι η προσωπικότητα καθώς την όρίζουν, δεν μπορεί να διακριθεί πριν το παιδί δώσει εκδηλώσεις για μια αναγνώρισή του ως ξεχωριστό άτομο μεταξύ των άλλων. Εν τούτοις, υπάρχουν διαφορές στη διαγωγή που φανερώνονται μόνες τους ενωρίς και διατηρούνται με συνέπεια σ' όλη την περίοδο της ανάπτυξής τους.

Μελέτες σε νεογέννητα παιδιά δείχνουν ότι και κατά την πιο μικρή περίοδο υπάρχουν διαφορές στην παιδική διαγωγή. Ένα παιδί είναι ήρεμο και ήσυχο. Άλλο είναι ανύσυχο, φωνάζει και ερεθίζεται εύκολα.

Αν το παιδί πέρασε όπως πρέπει το στάδιο της ωριμότητας πριν γεννηθεί ή οι συνθήκες κατά τον τοκετό ήταν ευνοϊκές ή όχι, αυτά όλα επηρεάζουν την πορεία της διαγωγής του κατά την γέννηση.

Επίσης παρατηρήθηκαν διαφορές στη διαγωγή μεταξύ παιδιών της ίδιας οικογενείας στη διάρκεια της μεταγεννητικής περιόδου. Η διαγωγή και η γενική ιδιοσυγκρασία παρουσιάζουν διαφορές στο ποσό και στο είδος της δραστηριότητας, στον τόνο των μυών, στον βαθμό του συντονισμού των ενεργειών, στη μυϊκή ενέργεια, στην ανοχή της φυσικής ανησυχίας, στην προθυμία και έτοιμότητα, στο γέλιο ή στο κλάμα και άλλες όμοιες αντιδράσεις. Πιστεύεται από μερικούς ψυχολόγους ότι σ' αυτές τις πρώτες αντιδράσεις εύρισκονται οι πυρήνες της προσωπικότητας, ότι είναι το έξαγόμενο του πρώτου σταδίου της νευρικής εύπλαστίας της άδενικής λειτουργίας και του σεξουαλισμού (SEX).

Σύμφωνα με μερικές μελέτες η δράση ενός παιδιού εξακολουθεί να μένει ή ίδια αν και είναι δυνατόν να υποστεί μεταβολές στα χρόνια της αύξησής του από φυσικές και ψυχολογικές αλλαγές μέσα και έξω από το παιδί.

Στη διάρκεια των δύο πρώτων χρόνων μπορούν να διαμορφωθούν συνήθειες διαγωγής που έχουν σημαντική επίδραση στην εξέλιξη της παιδικής προσωπικότητας. Μπορεί να φανερώσει κάπως οριστικές γραμμές διαγωγής μέχρι το τρίτο έτος.

Σε άλλο παιδί ίσως να μην εκδηλωθεί συνήχη και αρμονία διαγωγής μέχρι τη σχολική ηλικία. Πολλά μάλιστα παιδιά δεν δείχνουν τη συνοχή αυτή στην προσωπικότητά τους στην εφηβική ηλικία και αργότερα πολλοί παράγοντες είναι υπεύθυνοι για την απόκτηση μιας πολύμορφης ώριμης προσωπικότητας.

Ένας τέτοιος παράγοντας, με σημασία είναι ο χρόνος και ο βαθμός στον οποίο έπετευχε μια βασική ασφάλεια στις κοινωνικές σχέσεις.

Το παιδί στην προσχολική του ηλικία παρουσιάζει κάποια οριστική κατανόηση των σχέσεων ατόμου και κοινωνίας. Σ' ένα σπίτι μεσαιας τάξεως το παιδί είναι στενά δεμένο με τη μητέρα του.

Η στάση του παιδιού έναντι των αδελφών του διαφέρει ανάλογα με την ηλικία τους. Μπορεί να φιλονικήσει ή να πειράζει τους άλλους, αλλά συνήθως είναι συνετό και ευγενικό στις σχέσεις του με τα νεώτερα μέλη της οικογενείας του, ανάλογα με τα προσωπικά του ενδιαφέροντα, που σχετίζονται με άλλα πρόσωπα.

Στις σχέσεις του με τους ενήλικες και τα παιδιά. Έξω από το σπίτι το προσχολικό παιδί μπορεί να εκδηλώσει καλλίτερους τρόπους παρά με την στενή φιλία της οικογενειακής ζωής. Μπορεί να συνάψει στενούς δεσμούς με ενήλικες, ειδικά με όσους κάνουν θόρυβο γύρω του και παίζει καλά με άλλα παιδιά στην ηλικία των πέντε ετών.

Σ' όλες αυτές τις σχέσεις εκδηλώνονται γνωρίσματα προσωπικότητας. Μπορούν να παρατηρηθούν διαφορές φύλου. Το κορίτσι φανερώνει συναισθηματική διαγωγή μεγαλύτερη από το αγόρι της ίδιας ηλικίας.

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Το παιδί του δημοτικού σχολείου είναι συνήθως ευτυχισμένο παιδί. Τα γνωρίσματα της αναπτυσσόμενης προσωπικότητάς του μπορούν να διαμορφωθούν μέσα στα όρια των εφύμων δυνατοτήτων. Γίνεται πιο ανεξάρτητο με αυτοπεποίθηση και με αυτογνωσία. Αυτά το κίνητρο αξιο να παίρνη διάφορες στάσεις απέναντι της μητέρας και του πατέρα του. Χρειάζεται ακόμα να δοκιμάσει την εξασφάλιση της ζήτησης και της φροντίδας για τον εαυτό του, αγάπης και της φροντίδας για τον εαυτό του, αλλά μπορεί να αισθανθεί την φαινομενικά άδικη παρεμπόδιση στα διαφέροντά του και στις ενέργειές του.

Η στάση του προς τους άλλους μπορεί να παρουσιάσει την ίδια ποικιλία. Πειράζει, να συγχρόνως είναι πρόθυμο να φροντίζει για τα μικρότερα παιδιά και είναι υπερήφανο για τα κατορθώματά των μεγαλύτερων του αδελφών.

Έξω από το σπίτι φαίνεται ευγενικός και ευχάριστος, αγαπητός. Αγαπάει τους δασκάλους του και αγωνίζεται πολύ να τους ευχαρίστησει. Μπορεί να αφοσιωθεί τόσο σ' ένα δάσκαλο, ώστε είναι πρόθυμος να χάσει την προαγωγή του την άλλη τάξη για να παραμείνει με τον λατρευτό του δάσκαλο. Η στάση αυτή μπορεί να προέλθει από το ότι δεν έχει ακόμα πλήρες το αίσθημα της ασφαλείας στις εξωσχολικές του σχέσεις και δεν θέλει να αντιμετωπίσει τη νέα κατάσταση της απόκτησης ασφάλειας σε άλλον ενήλικα, που οι διαταγές του στο παιδί θα ήταν ανώτερες των δυνάμεών του.

Βρίσκεται τώρα στην περίοδο που πιάνει τους καλλίτερους φίλους.

Τα χαρακτηριστικά της διαγωγής ενός παι-

διοῦ μποροῦν νὰ ἐπηρεάζονται σημαντικὰ ἀπὸ τὶς στάσεις ποὺ ἀναπτύσσονται μέσα στὶς στενὲς παιδικὲς φιλίες μὲ ἄλλα ἄτομα τοῦ ἰδίου φύλου.

Ὅταν δύο νεαρὰ ἄτομα συζητοῦν μεταξύ τους τὰ «μυστικά τους» αἰσθήματα καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ συμμετέχουν στὶς ἐνέργειές τους, ἀπὸ τότε διαμορφώνεται ἡ φιλοσοφία τῆς ζωῆς ποὺ μπορεῖ νὰ ἐπηρεάσει τὴν παρουσία καὶ τὴ μέλλουσα στάση καὶ διαγωγή.

Κατὰ κανόνα, παιδιὰ αὐτῆς τῆς ἡλικίας δέχονται εὐχαρίστως τὶς σχέσεις τῆς ομάδας. Κινούνται μαζί, παρακινούμενα ἀπὸ τὴν ὁμοιότητα τῶν ἐνδιαφερόντων καὶ εἶναι πρόθυμα νὰ φανερῶσουν τὸ ἕνα πρὸς τὸ ἄλλο τὶς ἰδιαιτέρες ἱκανότητες στὴ δουλειὰ ἢ στὸ παιχνίδι.

Ἀσυνφωνίες καὶ μικροκαυγάδες μποροῦν, φυσικὰ, νὰ προκύψουν στὶς σχέσεις τους. Μερικὲς ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἀσυνφωνίες δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου μέλους τῆς ομάδας νὰ ἐπιβεβαιώσει τὴν ὑπαρξὴ τῆς προσωπικότητάς του μὲ κάποιο εἶδος ἐπιθετικῆς διαγωγῆς.

Ἀποτέλεσμα μελετῶν ἀπόδειξαν ὅτι τὰ γνωρίσματα τῆς προσωπικότητας μερικῶν παιδιῶν μένουν ἀμετάβλητα. Στὶς πλείστες περιπτώσεις τὰ μόνιμα γνωρίσματα ὑφίστανται μεταβολὲς κατὰ ἕνα ἢ ἄλλο τρόπο μέσα στὰ χρόνια τῆς ἀνάπτυξης.

ΣΤΑ ΠΡΩΤΑ ΕΦΗΒΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

Οἱ φυσικὲς - σωματικὲς μεταβολὲς ποὺ συμβαίνουν στὴ διάρκεια τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας μποροῦν νὰ ἔχουν ἰσχυρὴ ἐπίδραση στὴν προσωπικότητα τοῦ νέου ἀτόμου.

Κεῖνο ποὺ σὲ μερικὸς ἐνήλικες φαίνεται νὰ εἶναι ριζικὲς ἀλλαγὲς στὴν προσωπικότητα κατορθώνεται μὲ τὶς νέες στάσεις πρὸς τὸν ἑαυτό του καὶ τὶς σχέσεις του πρὸς τοὺς ἄλλους, εἰδικὰ μὲ ἄτομα τοῦ ἀντιθέτου φύλου, μὲ τὰ καινούργια ἐνδιαφέροντα ποὺ ἀναπτύσσονται γιὰ τὶς ἐφηβικὲς μεταβολὲς καὶ μὲ τὴν πίεση πάνω στὸ ἄτομο τοῦ κατωτέρου καὶ ἄνωτέρου γυμνασίου.

Θεμελιώδεις στάσεις καὶ κατευθύνσεις διαγωγῆς ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν, ἀλλὰ συνεχῶς παίρνουν διαφορετικὴ σημασία καὶ μορφή.

Τὰ ἱδανικὰ παίρνουν τώρα ἄλλη μορφή, διαφορετικὴ ἀπὸ κείνη ποὺ εἶχαν δεῖξει κάτω τῶν 12 χρονῶν. Μελέτες τῶν γνωρισμάτων τῆς προσωπικότητας τῶν συνομηλίκων ποὺ θαύμαζε ἕνα δωδεκάχρονο ἢ 15χρονο παιδί δείχνουν ὅτι τὰ γνωρίσματα ποὺ πρὶν θαύμαζε, τώρα θεωροῦνται ὡς παιδικὰ. Στὰ δώδεκα τὸ κορίτσι θαυμάζει καὶ προσπαθεῖ νὰ ἀνταγωνισθεῖ κάποιο χαρακτηριστικὸ ποὺ εἶναι σύμφωνο μὲ τὰ ἱδανικὰ τοῦ ἐνήλικα. Ὅταν φθάσει στὰ 15 ἐνδιαφέρεται λιγώτερο γιὰ τοὺς κανόνες διαγωγῆς τῶν μεγάλων. Ἀγωνίζεται νὰ φανεῖ ἕνα ἐξωστρεφές, γεμάτο μαγεία καὶ γοητεία πρόσωπο. Εἶναι δραστήριο σὲ πολλοὺς τρόπους καὶ μπορεῖ νὰ εἶναι ἄξιος καὶ πετυχημένος ὁδηγὸς ομάδων ἢ ἀγωνισμάτων.

Τὸ ἀγόρι δείχνει μεταβολὲς στὴν δύναμή του γιὰ ἀρχηγὸς στὰ χρόνια αὐτά. Τὸ δωδεκάχρονο παιδί τείνει νὰ γίνεῖ ἕνας ἀτομιστὴς περιφρονώντας τοὺς κανονισμοὺς ποὺ ἐφτίσαν οἱ ἐνήλικες. Μπορεῖ νὰ γίνεῖ ἄφοβο, τολμηρό, δραστήριο καὶ ἱκανὸ στὰ σπὸρ καὶ ὁδηγὸς στὰ παιδικὰ ἀγωνίσματα ἢ ἄλλες ἐνέργειες.

Καθὼς πλησιάζει τὰ μέσα ἐφηβικὰ χρόνια τὸ ἀγόρι θέλει νὰ φανερῶναι ἀνδρικὰ χαρακτηριστικά, ποὺ περιλαβαίνουν ὀριμὴ παραδοχὴ τῶν κανόνων διαγωγῆς τῶν μεγάλων.

Ἐνα νέο ἄτομο οἰουδήποτε φύλου μπορεῖ νὰ φανεῖ ἀνίκανο νὰ ἀντιμετωπίσει μὲ ἐπιτυχία τοὺς κανονισμοὺς ἐκείνου ποὺ γι' αὐτὸ ἀποτελοῦν τὰ γνωρίσματα τῆς ὀρθῆς καὶ ποθητῆς του προσωπικότητας.

Ἡ ἀποτυχία του μπορεῖ νὰ ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα πολὺ ἢ λίγο ἔοχη συμπεριφορὰ καὶ συναισθηματικὲς διαταραχὲς.

Συνεχίζεται

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

«Ψυχοπαιδαγωγικὴ ἔρευνα»

ΥΠΟ Κ. ΝΙΚ. ΔΗΜ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΗ

(Ἀθῆναι 1964 σελ. 96)

Ὁ ἐκλεκτὸς συνάδελφος κ. Νικόλαος Δημ. Κωνσταντῆς, Διευθυντὴς τοῦ Γ' Δημοτικοῦ Σχολείου Καρδίτσας, ἔφερε στὸ φῶς τῆς δημοσιότητας τὸ ὑπὸ τὸν τίτλο «ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ» βιβλίο του. Προϊὸν μόχθου καὶ πολλοῦ κόπου ἀποτελεῖ σημαντικὴ συμβολὴ στὴν ἐπιτέλεση τοῦ παιδαγωγικοῦ της ἔργου.

Ὁ συγγραφέας, γνωστὸς εἰς τοὺς ἐκπαιδευτικούς ἀπὸ τὴν πλουσιωτάτη ἀρθρογραφικὴ του δραστηριότητα, μᾶς προσφέρει μὲ τὸ βιβλίο του μίαν ἀξιόλογη ψυχοπαιδαγωγικὴ μελέτη. Ἀνήσχυος ἐργάτης τοῦ Λαϊκοῦ μας Σχολείου, ἀκάματος καὶ ἀφωσιωμένος στὸ παιδοπλαστικὸ καὶ θεάρεστο ἔργο του, στοχάζεται ὀρθὰ καὶ ἐπιστημονικὰ, μοχθεῖ συνεχῶς καὶ ἔχει τὴν πίστη καὶ τὴν δύναμη νὰ προχωρήσῃ. Ἀναλύοντας ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ σκοπιά τὴν ἐργασία του παρατηροῦμε, ὅτι δὲν τὴν ἐστήριξε σὲ θεωρητικὴ μόνον βάση, ἀλλὰ τὴν συνδυάζει καὶ μὲ τὴν πράξη. Σπάνιο προσόν.

Παρουσιάζει ἀξιόλογη σαφήνεια, πληρότητα, καὶ πυκνότητα ἰδεῶν, τὶς ὁποῖες στηρίζει καὶ θεμελιώνει στὶς ἐπιστημονικὲς ἀπόψεις καὶ ἐρευνες κορυφαίων καὶ γνωστῶν Ἑλλήνων καὶ ξένων παιδαγωγῶν καὶ ψυχολόγων, στοιχεῖα, ποὺ συνθέτουν τὸ οὐσιαστικὸ καὶ ἀξιοπρόσεκτο περιεχόμενό της.

Τὸ θέμα ποὺ διάλεξε, ἐπικαιρὸ καὶ ζωτικὸ, ἀλλ' ὄχι ἀπλό, τὸ χωρίζει σὲ δύο μέρη.

Στὸ πρῶτος μέρος, τὸ θεωρητικὸ ποὺ εἶναι μιὰ συστηματικὴ συμπύκνωση ἀξιολόγων γγῶμων καὶ πορισμάτων, εἰδικὰ ἀσχοληθέντων κατὰ καιροὺς μὲ τὸ θέμα αὐτό, πάνω στὶς ὁποῖες παίρνει ὁ ἴδιος ὑπεύθυνη καὶ προσωπικὴ θέση ἀναπτύσσοντας τὶς δικῆς του σχετικὲς ἀντιλήψεις, ἀξιοσημειώτες καὶ ἀξιεπαινεσὲς σὲ μεγάλο βαθμὸ, ἀναφέρεται στὴ μεθοδικὴ ἔρευνα τῆς μαθητικῆς προσωπικότητας, παιδιῶν καὶ ἐφήβων, στὶς δυσκολίες ἐρεῦνης της, στὴν ἀκολουθητέα πορεία εἰς τὸ πεδίου ἐρεῦνης, στὴν ἀναγκαῖότητα εἰδικοῦ ἐρευνητοῦ, κλείνοντάς το μὲ ἀναδρομὴ στὴν κίνηση, ποὺ σημειώθηκε κατὰ τὰ τελευταῖα σαράντα χρόνια στὴ χώρα μας γύρω ἀπὸ τὸ ντομέα τῆς ψυχοπαιδαγωγικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης.

Στὸ δεύτερο μέρος, τὸ πρακτικὸ, παραθέτει ἀνάμεσα σι' ἄλλα καὶ ἐμπεριστατωμένο σχέδιο ψυχοπαιδαγωγικῆς ἐρεῦνης, ψυχογράφημα, προ-

τὶν πρακτικῆς ἀσκήσεώς του κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Πανεπιστημιακῆς μετεκπαιδεύσεώς του.

Τὸ ἀποκορύφωμα τῆς προσπάθειάς τοῦ συγγραφέα συντελεῖται στὸν ἐπίλογόν του «Προσωπικότης καὶ Ζωή». Ξεκινώντας ἀπὸ ἀτράνταχτα ἐπιστημονικὰ δομητήρια καὶ ὀπλισμένος μὲ τὴν ὑπὲρ εἰκοσάχρονη ἐπαγγελματικὴ του πείρα ἀντικρῖναι κατὰματα καὶ μὲ σύγχρονους φακούς τὴ σημερινὴ κοινωνικὴ καὶ σχολικὴ πραγματικότητα. Ζητεῖ τὴν Ἀναγέννησίν της. Γι' αὐτὸ ἐπιγραμματικὰ τονίζει:

«Τὸ Σχολεῖον νὰ γίνῃ Ζωὴ καὶ ἡ Ζωὴ μέγα Ἐκπαιδευτήριον δι' ὅλους, ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῶν αὐτῶν βάσεων, ἀρχῶν, ἱδανικῶν»

Ἀπὸ τὴν ἐνιαίαν καὶ τὴν ἀπληραγμένην σοβαρῶν ἀντιθέσεων ΖΩΗΝ διὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ὁλοκληρωμένην καὶ ἀρμονικὴν «ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ».

Καὶ τὰ δύο μέρη τοῦ βιβλίου παρουσιάζουν μιὰ ἐξαιρετικὴ δομὴ καὶ σφιχτοδεμένη ὀργανικὴ ἐνότητα. Ὅλο τὸ περιεχόμενό του ἀναπτύσσεται καὶ περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὴν ἀξονικὴ καὶ βασικὴ ἰδέα τῆς ὁργανώσεως τῆς ψυχοπαιδαγωγικῆς ἐρεῦνης στὴ χώρα μας γιὰ τὴν πολὺπλευρὴ διάγνωση τῆς προσωπικότητος τοῦ μεταπολεμικοῦ μαθητοῦ.

Ἐστὶ κατ'ὀρθωσιν νὰ φθάσῃ μὲ ἀσφάλεια καὶ σιγουριά στὸ σκοπὸ του.

Ἡ πλουσιωτάτη ἄλλωστε βιβλιογραφία στὴν ὁποία βασίζει τὴν ἐργασία του καὶ τὴν ὁποία στὸ τέλος παραθέτει καθιστοῦν τὸ βιβλίο του ἀξιόλογη μονάδα γιὰ τὴν βιβλιοθήκη κάθε ἀνησυχου καὶ προοδευτικοῦ συναδέλφου. Ἀξίζει, νομίζω, νὰ διαβασθῇ πολὺ ἢ ἀξιεπαινεῖται αὐτὴ πραγματεία ἀπὸ κάθε ἐκπαιδευτικὸ, ἀπὸ ἅλλωστε, σὰν κύριο καὶ συγκεκριμένο σκοπὸ ἔχει νὰ συμβάλῃ οὐσιαστικὰ στὴν ἐπιτυχία τοῦ βασικοῦ καὶ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς παιδείας καὶ τοῦ ἱδανικοῦ τῆς ἐποχῆς μας, δηλαδὴ στὴ δημιουργία ἐνιαίας, ἠθικῆς, αὐτόνομης, ἀρμονικῆς καὶ ὁλοκληρωμένης προσωπικότητος, ἱκανῆς ν' ἀνταποκριθῇ στὰ ἀτομικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας.

Τοῦ σφίγγω τὸ χέρι γιὰ τὴ θετικὴ προσφορά του στὸ δύσκολο ἔργο μας καὶ τοῦ εὐχομαι διόψυχα νὰ μᾶς δώσῃ καὶ ἄλλες ἀνώτερες ἐργασίες, καρπὸς τῆς πίστεως, τῆς θελήσεως καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ του.

ΗΛΙΑΣ Γ. ΚΡΟΜΜΤΑΣ

Τὸ «**ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ**» δὲν εἶναι ἐμπορικὴ ἐπεχείρηση.

Εἶναι ἕνα μαχητικὸ ὄργανο στὴ διάθεσή σας γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς Ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης. Βοηθήστε μας στὴ μεγάλη αὐτὴ σταυροφορίᾳ μὲ μελέτες, συνεργασίες, ἀνταλλαγὴ πείρας. Διαδῶστε τὸ περιοδικό μας σ' ὅλους τοὺς νέους συναδέλφους, γνωστοὺς καὶ φίλους σας.

Ιστορία παιδιά

Ήταν ένα σπίτι σκαρφαλωμένο στο λόφο. Κι ήταν ένας λόφος τόσος δα μικρός σὰ μιὰ ἀχιβάδα γερμένη στο πλάγι... ήταν ένας μακρὺς - μακρὺς δρόμος φυτεμένος κυπαρίσια, μυρτιές καὶ λιόδεντρα.

Ήταν καὶ μ' ἀγάπη κρεμασμένη σὲ μικρές σταλαμίδες ἡλιου κι ὁμορφιάς ἀπὸ τὰ κλαδιά.

Ἡ νύχτα καὶ τὸ ἀντιστάθμισμα αὐτοῦ ποὺ χάνεται. Τί ἔχουν νὰ προσφέρουν οἱ συνθήκες τῆς πόλεως σὰν ἀντίδοτο στὸν ἐκφυλισμὸ τοῦ τρόπου ζωῆς τῶν παιδιῶν;

Τὸ σχολεῖο πάλι μὲ τὰ συστήματα ἐκπαίδευσως ποὺ ἐφαρμόζει σκοτάνει τὴν πρωτοβουλία καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα τῶν παιδιῶν. Μὲ τὴν νεκρὴ γνώσει ποὺ προσφέρει συνήθως, μὲ τὴ μαζικὴ μέθοδο διδασκαλίας ποὺ χρησιμοποιοῦ καὶ μὲ τυφλὴ ὑπακοή, ποὺ ἀπαιτεῖ, ἀνασκόπτει τὴν φυσικὴ τάση τῶν παιδιῶν γιὰ μάθηση καὶ ἔρευνα, ποὺ στηρίζεται στὴν βασικὴ ψυχικὴ ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ γνώση καὶ εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ. Ἔτσι τὸ σχολεῖο γίνεται κι' αὐτὸ συντελεστής στὴν ἀδρανοποίηση καὶ στὴν ληθαργικότητα τῶν παιδιῶν μας.

Περὶσσότερο ὅμως ὑπεύθυνοι γιὰ τὸ κατάντημα αὐτὸ εἶναι οἱ γονεῖς, ποὺ κρατᾶνε τὰ παιδιὰ τους κάτω ἀπὸ ἀχρηστὴ καὶ βλαβερὴ ὑπερπροστασία, ποὺ νομίζουν ὅτι τὰ παιδιὰ τὴν ἔχουν ἀνάγκη. Τὰ αἴτια γιὰ τὴν στάση αὐτὴ τῶν γονιῶν εἶναι πολλὰ, ὅπως τὰ εἶχαμε ἀναφέρει κι' ἄλλες φορὲς ἀπὸ τὴν στήλη αὐτὴ. Φοβίες καὶ ἄγχη, φιλοδοξίες καὶ ἀπογοητεύσεις καὶ γενικὰ ἔλλειψη ἀσφαλείας τῶν γονιῶν ἔχουν τραγικὲς ἐπιπτώσεις στὸ χειρισμὸ τῶν παιδιῶν.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς γονεῖς ἔχουν κάνει τὸ μεγάλο πῆδημα ἀπὸ τὸν ἀγροτικὸ στὸν ἀστικὸ τρόπο ζωῆς, ἀπὸ τὴν κατάσταση οἰκονομικῆς καχεξίας σὲ εὐπορία, ποὺ δὲν ἦταν ἐτοιμοὶ ν' ἀντιμετωπίσουν. Ἔτσι κλονίσθηκε ἡ πεποίθησι στὸν ἑαυτὸ τους καὶ γι' αὐτὸ θέλουν νὰ γίνουν τὰ παιδιὰ τους κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ αὐτοὺς, κάτι καλύτερο.

Γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχουν υἱοθετοῦν τρόπο ἀγωγῆς ξεπερασμένο καὶ ἀντίθετο μὲ τὰ διδάγματα τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως μᾶς τὰ παρουσιάζουν ἡ παιδαγωγικὴ, ἡ ψυχολογία καὶ ἡ κοινωνιολογία. Καὶ τὸ κάνουν αὐτὸ γιὰτὶ πιστεύουν πὼς ἔτσι τὰ παιδιὰ τους θὰ γίνουν ἀνθρώποι καλύτερης ποιότητος ἀπὸ τοὺς ἰδίους.

Δυστυχῶς ὅμως τὸ μόνο ποὺ καταφέρνουν

᾽Ω... ναί! Καθόταν σὲ μιὰ πέτρα καὶ κεν τοῦσε. Τ' ἀπανωκόρμι τῆς γερότῃ σὲ κάποιον δέντρο καὶ τὰ χέρια τῆς νὰ τρέχουν γοργὰ... κυματιστὰ πάνω στὸ πανί καὶ νὰ ζωγραφίζουν καράβια... καὶ πρίγκηπες... καὶ ὄνειρα νεραϊδογέννητα...

Κι' ἐκεῖνος βυθισμένος στὴ συλλογὴ τοῦ μυστικοῦ ἔρωτα νὰ περπατᾷ στὸ δρόμο, στ'

εἶναι νὰ κάμουν παιδιὰ νευρικά ἀπὸ τὶς πολλὰς ἀπαγορεύσεις καὶ συμβουλές, παιδιὰ ἀβουλα ἀπὸ τὴ μεγάλη ἐξάρτησι καὶ παιδιὰ ἀνίκανα νὰ κατευθύνουν τὸν ἑαυτὸ τους. Μὲ δυὸ λόγια παιδιὰ χωρὶς αὐτάρκεια, ποὺ περιμένουν τὰ πάντα ἀπὸ τοὺς ἄλλους, σήμερα τοὺς γονεῖς κι' αὐριο ποὺ θὰ μεγαλώσουν τοὺς συνεργάτες καὶ τὴν κοινωνία.

Αὐτὸ εἶναι τὸ χειρότερο εἶδος ἀνθρώπου. Γιατὶ συνηθισμένος καθὼς εἶναι ὁ ἐξαρτημένος ἀνθρώπος νὰ ζητᾷ ἱκανοποίηση ὕλική καὶ ψυχικὴ μόνο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, δὲν προσπαθεῖ νὰ τὴν πετύχῃ μόνος του. Κι' ἐπειδὴ, ὅπως εἶναι φυσικὸ, ὅτι ζητᾷ καὶ περιμένει κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους δὲν τὸ βρίσκει οὔτε στὸν ἐξωτερικὸ κόσμον, οὔτε στὸ ἐσῶτερόν του, ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς δὲν εἶναι ποτὲ εὐτυχισμένος.

Ἄν τὸ ἤξεραν, ἂν μπορούσαν νὰ καταλάβουν οἱ γονεῖς πόσο μεγάλο κακὸ τοὺς κάνουν, ποτὲ δὲν θὰ μάντρωναν τὰ παιδιὰ τους στὸν ἀσφυκτικὸ κλοιὸ τῆς ὑπερπροστασίας καὶ τῆς τυραννικῆς φροντίδας ποὺ βλέπουμε συχνὰ καὶ δὲν θὰ τοὺς ἀφαιρούσαν κάθε πρωτοβουλία καὶ ἐμπνευσι.

Γι' αὐτὸ εἶναι τόσο ἀπαραίτητη ἡ εἰδικὴ μόρφωσι καὶ ἡ ἐπιμόρφωσι τῶν γονέων.

Γι' αὐτὸ πρέπει ν' ἀλλάξουν ριζικὰ τὰ σχολικὰ μας συστήματα.

Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ κρατᾶμε τὰ παιδιὰ — καθῆκον καὶ τῆς πολιτείας — ὅσο μπορούμε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀστικοποίηση καὶ νὰ τὰ αἰκειώσουμε μὲ τὴ φύση ποὺ διδάσκει καὶ ψυχάζει.

Γι' αὐτὸ, ἰδιαίτερα γι' αὐτὸ, πρέπει νὰ κάνομε τὰ παιδιὰ μας νὰ πιστέψουν καὶ νὰ καταλάβουν πὼς ὑπεύθυνο γιὰ τὴν ἐπιβίωσι καὶ τὴν προκοπὴ του εἶναι πρῶτα τὸ ἴδιο τὸ ἄτομο.

Ἡ ἐνατένισι αὐτὴ τῆς ζωῆς δὲν μεταδίδεται μὲ λόγια, μὲ συμβουλές ἢ μὲ στατικούς κανόνες συμπεριφορᾶς. Ἐδραιώνεται μὲ τὴν ἐλεύθερη ἀγωγὴ ποὺ ἀφήνει στὸ παιδί πρωτοβουλία, ποὺ ἀναγνωρίζει καὶ καταξιώνει τὴν προσπάθειά καὶ ποὺ προσφέρει πλοῦσι κεντρίσματα στὴ θέλησι καὶ στὴ φαντασίαν.

ἀντίκρου τῆς καὶ νὰ συνταιριάξῃ τὸν ἦχο τῆς καρδιάς του τὸν ξέφρενο στὴν ἀπαλότητα τοῦ δειλινοῦ, στὴν ὁμορφιά τῆς στιγμῆς ποὺ χάλκευε σκέψεις κι ὄνειρα. Κι' ὕστερα;

᾽Ώστερα τὰ ὄνειρα. ᾽Ώστερα ἡ νύχτα μὲ τὶς πολὺτροπες ὁρμήνεές τῆς, ἡ νύχτα μὲ τὴν ἐξωπραγματικὴ τῆς ὑπόστασι, τ' ὁλονύχτιο πάλεμα τῆς ψυχῆς νὰ κερδίσι τὸν ἀγῶνα τῆς, νὰ δικαιώσι τοῦ ἔρωτα πρὸς προσταγές...

Καὶ πάλι τὸ ξημέρωμα.

Τὸ μάθημα μέσα σὲ μιὰ πολὺβονη, ἀνήσυχη κυψέλη παιδικῆς ἀμεριμνησίας. Τὸ μάθημα, ἕνας ἄλλος ἔρωτας ποὺ ποτὲ δὲν σὲ προδίνει. Παιδικὰ μάτια γύρω σου γεμάτα νοσταλγίες γιὰ τὴ Γνώσι.

Καὶ πάλι τὸ δειλινὸ μὲ τὴν πορεία στὸ δρόμο τῆς ἀγάπης! Ἡ θητεία στὸν ἔρωτα... Ὁ πρῶτος; Ὁ τελευταῖος; Καὶ δὲν τὸ ξέρεις!

Ὁ ἔρωτας! Ποὺ ἔρχεται βουβὰ κι' ἀπρόσμενα καὶ ταράζει τὴν ἀπρόσωπη ζωὴ μας... ποὺ ἔρχεται πάλι σὰ μιὰ θύελλα καὶ μᾶς ξεριζώνει ὅτι βαθιὰ πιστεύομε κι ὅτι ἔχομε στέρεα φυτεμένο μέσα μας, μιὰ ὁλόκληρη ζωὴ.

Ποῖός εἶναι κι ἀπὸ ποῦ ἔρχεται! Τῆς σάρκας δοκιμασία καὶ τῆς ψυχῆς ἀνέμηση... Ἀγάπη ποὺ μᾶς ἀνακαλύπτει ὅπου καὶ νὰ κρυφτοῦμε... ἀκόμη καὶ πρὸς τὸν ἑαυτὸ μας!

Ἦταν μ' ἀγάπη ἀλλόκοτη κι ἀπρόσμενη. Μι' ἀγάπη ποῦχε φέρει τὴν ἄνοιξι στὴν καρδιά τῆς.

Τώρα πιά ἐκεῖνη δὲν κεντοῦσε... οἱ πρίγκηπες καὶ τὰ καράβια μισοτέλειωτα πάνω στὸ πανί κοιτάζαν τὸν οὐρανὸ γεμάτοι ἀπορίες... Κι' ἐκεῖνη κοίταξε τὸ δρόμο!

Τὰ χέρια πλεγμένα στὰ γόνατά τῆς ψηλάφισαν τὴν ἀγωνία τοῦ κορμοῦ τῆς καὶ τὰ μάτια ἀνίχνευαν τὸ δρόμο... Θάρχόταν; Ποῖός ξέρει...

Μὰ νά... ἦρθε! Περνοῦσε ἐκεῖνος, ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ. Κι' ἄνοιγ' ἡ ψυχὴ τῆς, τριαντάφυλλο στὸν πρωῒνὸν ἥλιο, στὸν ἥλιο τῆς ἀγάπης.

Ἦταν μιὰ ἱεροτελεστία θαρρεῖς ποὺ τὰ δειλινὰ γινόταν κάποιου Φλεβάρη ποῦταν γεμάτος ἄνοιξι... Ἐκεῖνος ἐπέρασε. Σοβαρὸς ὅπως ἔχτες. Ντυμένος τῆς μάσκας

τῆς φρόνησι καὶ τῆς σοβαρότητας ποὺ τοῦδινε ἡ θέσι του, δάσκαλος ἦταν, ὄχι παίζουμε!

Κι' ἡ νύχτα κατέβαινε γοργὰ σὰν ἕνα γεράκι πάνω στὴ γῆ ν' ἀρπάξῃ στὰ νύχια τῆς τὰ πάντα.

Κι' ὕστερα;

᾽Ώστερα τὸ μεγάλο τ' ὄνειρο... τ' ὄνειρο μὲ τὸ δάσκαλο καὶ τοὺς μισοτελειωμένους πρίγκηπες καὶ τ' ἄτακτα καραβάκια νὰ τρέχουν... νὰ τρέχουν... νὰ τρέχουν μὲς στὸ μυαλό τῆς... νὰ χάνονται σὰν ἕνα ὄνειρο ποὺ δὲν μπορεῖς νὰ τὸ ζωντανέψῃς... σὰν ἕνα δάσκαλο ποὺ δὲν μπορεῖς νὰ τὸν πάρῃς γι' ἄντρα σου... γιατί... γιατί καὶ γιατί...

Καὶ μέσα κεῖ, στὸ φτωχὸ δωματιάκι τῆς, κατέβαιν' ἡ πίκρα κι ἡ ἀγρύπνια νὰ τῆς κάνουν συντροφιά!

Καὶ πάλι τὸ ξημέρωμα... κι ἡ ἀπαντοχὴ μὲ τὸ δειλινὸ ποὺ θὰ περνοῦσε καὶ θάφερνε μιὰν ἄλλη μέρα... μιὰν ἄλλην ἀγρύπνια... ὅμως τὸ ἴδιο ὄνειρο!

Ἦταν μ' ἀγάπη κι ἕνα ὄνειρο ποὺ τέλειωσαν κάποιο Μαγιάτικο πρωῒν.

Ἐκεῖνη καθισμένη στὴ ρίζα τοῦ δέντρου ὀνειρευόταν τ' ἀτέλειωτο ὄνειρο. Ἦταν ἕνα μελιχρὸ Μαγιάτικο πρωῒν ὅταν κάποια γειτόνισσα τῆς φώναξ' ἀπ' τὸ δρόμο:

— Τάμαθες κόρη μου; Ὁ δάσκαλος ἔφυγε! Ξαφνικά, δὲν ξέρει κανεὶς γιατί...

Κι' ἔφυγ' ἡ γειτόνισσα.

Κι' ἔφυγε κι ὁ ἥλιος... κι ὁ κόσμος δλος... καὶ τὰ χέρια τῆς γοργὰ φεύγανε στὸ πανί νὰ προφτάσουν νὰ προφτάσουν νὰ κεντήσουν τὰ καράβια... νὰ προφτάσι... νὰ προφτάσι τ' ὄνειρο ποὺ καιρὸ τώρα κινεγοῦσε!

Κανεὶς δὲν ἔμαθε τίποτε γιὰ τὸ δάσκαλο. Χρόνια εἶναι ποὺ συνέβη τοῦτη ἡ ἱστορία, πολλὰ χρόνια!

Ἦταν κάποτε μι' ἀγάπη παράξενη, ἦταν ἕνα ὄνειρο ἀτέλειωτο...

Τώρα πρὸς τὰ κλειστὰ παράθυρα μένει μιὰ γκριζόμαλλη κόρη. Μένουν καράβια καὶ πρίγκηπες πάνω στὸ πανί, χλωμὸ κι αὐτὸ ἀπὸ τοὺς ἡλίους καὶ τὶς βροχές...

Κι' ἀπὸ τὰ δάκρυα!

Γιὰ ὅτι ἔγινε... καὶ γιὰ κεῖνα ποὺ δὲν ἔγιναν...

ΑΝΤ. ΔΕΛΩΝΗΣ

Παιδαγωγικό συνέδριο στὸ Κιλκίς

Στις 5 'Ιουνίου 1965 συγκροτήθηκε στὴν αἴθουσα τοῦ Κ.Ψ.Ο, ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ πολὺπλευρα μορφωμένου καὶ δραστήριου ἀναπλη. 'Επιθ)τοῦ κ. Πολύκαρπου 'Αναστασιάδη, γενικὸ Παιδαγωγικὸ Συνέδριο.

Τίμησαν τὸ Συνέδριο μὲ τὴν παρουσία τους ἐπρόσωποι πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἀρχῶν καὶ χαιρέτισαν αὐτὸ μὲ ωραίους λόγους.

Ὁ πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου, ἐκήρυξε τὴν ἐναρξὴ τῶν ἐργασιῶν μὲ μιὰ ἐμπνευσμένη καὶ πλούσια σὲ νοήματα ὁμιλία καὶ τόνισε ἰδιαίτερα τὴν μεγάλη σημασία τῶν παιδαγωγικῶν Συνεδρίων καὶ τὴν ἐπίδρασή τους στὸ πολὺπλευρο, δύσκολο μὰ ὑψηλὸ ἔργο τοῦ Διδ)λου. Τέλος εὐχήθηκε τὴν εὐδόση τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου γιὰ τὸ καλὸ τῆς μαθητοῦσης νεολαίας, τῆς Παιδείας καὶ τοῦ 'Εθνους μας.

Μετὰ τὴν ὁμιλία τοῦ κ. 'Επιθ)τοῦ, τὸ Συνέδριο μπήκε στὰ θέματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως.

Πρῶτος ἐκλήθη καὶ δίδαξε τὸ μάθημα τῆς Γραμματικῆς στὴν ΣΤ' τάξη ὁ Διδ)λος Θ. 'Ανθόπουλος. Μετὰ τὴν ἐπιτυχὴ διδ)λία ὁ ἴδιος εἰσηγήθηκε γιὰ τὸ μάθημα ποὺ δίδαξε. 'Η ἐργασία τοῦ Διδ)λου αὐτοῦ προσαρμοσμένη στὸ πνεῦμα τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης, ἱκανοποίησε καὶ ὠφέλησε πολὺ τοὺς Συνέδρους.

Δεύτερος ἐκλήθη καὶ δίδαξε στὴν ἴδια τάξη τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας ὁ Διδ)λος κ. Δ. Καλαϊτζίδης. Ὁ ἴδιος ἔκαμε καὶ τὴν εἰσηγήσει τοῦ μαθήματος. 'Η ἐργασία τοῦ Διδ)λου αὐτοῦ, καρπὸς πολὺχρονης πείρας, πρόσφερε νέα στοιχεῖα ποὺ ἀναμφισβήτητα ὠφέλησαν.

Σὲ συνέχεια ὁ παλαίμαχος καὶ δυναμικὸς Διδ)λος κ. Ν. 'Αργυρίου, ἀνέπτυξε τὸ θέμα: ἡ 'Αγωγή τοῦ Πολίτη στὸ Δημ. Σχολεῖο. 'Επίσης, οἱ Διδ)λοι Δ. Κοκκινίδης, 'Ιγνατιάδης, Μ. Μπογδάνος εἰ-

σηγήθησαν τὸ μάθημα τῶν 'Εκθέσεων.

Ὅλοι οἱ εἰσηγητὲς διεξήλθαν τὸ θέμα τους μὲ ἐπιτυχία καὶ ὁ καθένας χωριστὰ πρόσφερε κάτι τὸ καινούργιο στὴ γνώση τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ Διδακτικῆς 'Επιστήμης.

Τὸ ἀπόγευμα 4 - 8 καὶ μετὰ ἀπὸ δώρη διακοπῇ τὸ Συνέδριο συνέχισε τὶς ἐργασίες του μὲ πλατεῖα συζήτηση καὶ κριτικὴ πᾶνω στὶς Διδασκαλίες καὶ εἰσηγήσεις ποὺ ἔγιναν.

Στὴν συζήτηση καὶ κριτικὴ πήραν ἐνεργὸ μέρος οἱ Διδ)λοι 'Αργυρίου, Πέτρου, 'Ανδόπουλος, 'Αγτζίδης, Κιντῆς, Καλαϊτζίδης, Μπάσογλου, 'Αντωνιάδης Κοκκινίδης κ.ά. Μετὰ ἀπὸ γόνιμη συζήτηση ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου μὲ τὸ βᾶθος τῆς 'Επιστημονικῆς, Ψυχολογικῆς καὶ Παιδαγωγικῆς του μόρφωσης ἔδωσε τὶς ἀπαραίτητες ὁδηγίες καὶ γνώσεις. Μὲ μιὰ ωραιότατη ἀνασκόπηση περὶ τῶν Παιδαγωγικῶν καὶ Διδακτικῶν ἀρχῶν, ποὺ πρέπει νὰ διέπουν τὴ σχολικὴ ζωὴ, ἔκλεισε τὶς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου. Εὐχαρίστησε θερμότατα ὅλους ποὺ ἐργάστηκαν γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ συνεδρίου, ποὺ ὁπωσδήποτε ἡ προσφορά του στὸ λαϊκὸ σχολεῖο εἶναι πολὺ μεγάλη.

'Απ' τὴν 'Επιτροπὴ ποὺ ἀποτελέσθηκε ἀπὸ τοὺς κ.κ. 'Αγτζίδη, Καλαϊτσίδη καὶ Κιντῆ, διατυπώθηκαν τὰ πορίσματα τοῦ συνεδρίου, τὰ ὁποῖα θὰ ἐκτυπωθοῦν καὶ θὰ μοιρασθοῦν στοὺς Διδ)λους γιὰ ν' ἀποτελέσουν ἓναν χρήσιμον ὁδηγὸ στὸ πολὺπλευρο διδακτικὸ τους ἔργο.

Μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου ὁμόφωνα οἱ Σύνεδροι ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας 'Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ Διδ)κὴν Ὁμοσπονδία, τηλεγράφημα συμπαράστασης καὶ εὐχῆς γιὰ γρήγορη 'Ενωση τῆς Κύπρου μὲ τὴν μητέρα 'Ελλάδα.

ΣΥΝΕΔΡΟΣ

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΗΘΗΚΑΝ. 'Επὶ δόκλῃρα χρόνια χρειάστηκαν γιὰ νὰ δολοκληρωθῇ ἡ σύνταξη καὶ ἔκδοσις τῆς Μ.Ε.Ν. Τὸ ριζικὸν ἔκαστο μὲ ὑρία (30.000.000) δραχ. δαπανήθηκαν γιὰ τὴν δολοκλήρωσιν τῆς γιγαντιαίας αὐτῆς ἔκδοσης. Καὶ οἱ δαπάνες αὐτὲς καλύφθηκαν ἀπὸ τὶς 40.000 σειρὰς τῆς Μ.Ε.Ν. ποὺ ἔχουν πουληθῇ μέχρι σήμερα σὲ ἀντίστοιχες οἰκογένειες (1.200.000 περίπου τόμοι). Καὶ νὰ σκεφθῇτε ὅτι οἱ σειρὰς αὐτὲς διατέθηκαν κάτω ἀπὸ τὶς πιὸ δύσκολες συνθῆκες. 'Απὸ σήμερα καὶ στὸ ἔξῃς ἡ Μ.Ε.Ν., ὕστερα ἀπὸ τὴν δολοκλήρωσιν τῆς, μπαίνει στὸ στάδιο τῆς μαζικῆς παραγωγῆς ἔτσι ὥστε ὅλες οἱ 'Ελληνικὲς οἰκογένειες στὸ ἐσωτερικὸ καὶ στὸ ἐξωτερικὸ νὰ ἀποκτήσουν τὸ μνημειώδες αὐτὸ ἔργον. Σ' αὐτὴ τὴν προσπάθεια, ποὺ τὴ θεωροῦμε 'Εθνικὴν καὶ ὅχι προσωπικὴ καλοῦμε σὲ συνεργασία τοὺς φίλους μας ἐκπαιδευτικοὺς λειτουργοὺς, ὅχι προσωπικῇ καλοῦμε σὲ συνεργασία τοὺς κέρδη ἀπὸ τὴν διάθεσιν τῆς Μ.Ε.Ν. καὶ τῶν ἄλλων ἐκδόσεών μας, θὰ χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ χτιστοῦν μερικὰ Διδ)λὰ καὶ τὶς ἀκριτικὲς περιοχὰς τῆς χώρας μας. Γιὰ μᾶς ἀρκεῖ ἡ φιλοδοξία ὅτι μὲ τὰ ἔργα καὶ τὶς ἐκδόσεις μας ὑπηρετοῦμε τὴν ἑλληνικὴ παιδείαν καὶ ἀνεβάζομε τὸ μορφωτικὸ ἐπίπεδο τοῦ λαοῦ μας.

ΘΕΡΜΗ ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Παρακαλοῦμε τοὺς συναδέλφους Γυμνασιάρχες, καθηγητὲς, δι)λους καὶ δι)τὲς Σχολείων νὰ γνωρίσουν στὸ μαθητόκοσμο ὅτι ἡ Μ.Ε.Ν. δολοκληρώθηκε καὶ ὅτι — ὅσα παιδιά ἔχουν οἰκονομικὴ εὐχέρεια — μποροῦν νὰ τὴν ἀποκτήσουν μὲ πολλὰς εὐκολίας πληρωμῆς. Θὰ σᾶς εἰμαστέ πολλοὺ ὑποχρεωμένοι ἂν μᾶς ἐστέλατε ἓναν κατάλογο τῶν ἐμπόρων γονέων καὶ κηδεμόνων ποὺ ἔχουν παιδιά στὸ σχολεῖο σας, μὲ τὴ διεύθυνση τῆς κατοικίας των γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσουμε μαζί τους. 'Ακόμη μεγαλύτερη θὰ ἦταν ἡ ὑποχρέωσή μας ἂν ἐσεῖς συνιστούσατε στοὺς γονεῖς αὐτοὺς νὰ ἀπευθυνθοῦν σὲ μᾶς εἴτε ἀπευθείας εἴτε μὲ τὴ δική σας μεσολάβησιν, γιὰ νὰ ἀποκτήσουν τὸ χρῆσιμο αὐτοῦ ἔργον.

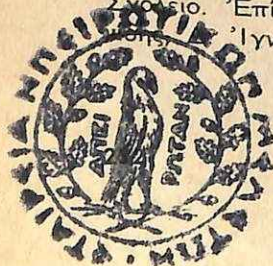
ΟΡΟΙ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

- * «ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ» (τόμοι 28) Τιμὴ δρχ. 3.360
- * ΜΕ ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ: προκαταβολὴ δρχ. 360 καὶ τὸ ὑπόλοιπον σὲ 15 μηνιαῖες δόσεις τῶν 200 δρχ.
- * ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ δολοκλήρω τὸ ἔργον α) γιὰ σχολικὰ βιβλιοθήκες δρχ. 2.500 β) γιὰ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς καὶ μαθητὰς δρχ. 2.300
- * ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Στους συναδέλφους ποὺ ἔχουν τὴν διάθεσιν νὰ μᾶς ἐξυπηρετήσουν ἐγγράφοντας οἱ ἴδιοι ἓναν ἀριθμὸ συνδρομητῶν στὴν κοινότητα, κομῶμεν τὴν πόλιν ποὺ ὑπηρετοῦν παρέχομε μίαν ἔκτασιν 10% πάνω σ' ὁλόκληρη τὴν ἀξία (τιμὴ) τοῦ ἔργου, σύμφωνα μὲ τοὺς ὅρους μας ἐγγραφῆς.

* Πίνακας τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων συνεργατῶν στὴ σύνταξιν δολοκλήρου τοῦ ἔργου βλέπε στὸ τέλος τοῦ 26ου τόμου τῆς Μ. Ε. Ν.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

ΑΘΗΝΑΙ - ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 35 - ΤΗΛ. 521 - 418

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΔΩΡΟ ΓΙΑ ΜΙΚΡΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥΣ

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΤΟΜΟΙ 28—ΓΛΩΣΣΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗ
ΕΚΔΟΣΗ ΠΟΛΥΤΕΛΗΣ—Δρχ. 3.360

Πεντακόσιοι παιδαγωγοί, λογοτέχνες και επιστήμονες συνεργάστηκαν στη σύνταξη του μνημειώδους και μοναδικού αυτού έργου που τιμά τα ελληνικά γράμματα και την ελληνική παιδεία και είναι το πιο χρήσιμο βοήθημα για κάθε μαθητή, σπουδαστή, για κάθε σπίτι, για κάθε οικογένεια, για μικρούς και μεγάλους.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

• Έκυκλοφόρησαν και οι ΕΙΚΟΣΙ ΟΚΤΩ (28) τόμοι του έργου αυτού και παραδίδονται άμέσως ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ και με ΕΡΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ.

Μεγάλες εύκολίες πληρωμής για να αποκτήσουν όλα τα Έλληνόπουλα τη Μ. Ε. Ν.

- 1) Τιμή ολόκληρου του έργου (τόμοι 28, χρυσόδετοι) 3360
- 2) ΕΡΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ: Προκαταβολή δρχ. 560 (άξια της διδικοδεσίας) και το υπόλοιπον εις 14 μηνιαίες δόσεις των 200 δραχμών.
- 4) ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ: ολόκληρον το έργον, χρυσόδετον 2300

ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΕΦΕΤΕΙΝΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΜΑΣ ΟΙΚΟΥ

ΕΜΜΗΣ ΠΑΤΣΗ (GARIN)

Πτυχιούχου Παιδαγωγικών Πανεπιστημίου της Λωζάνης

“ΠΡΩΤΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ,, (ΠΕΠ)

(Το κλειδί των Γνώσεων για παιδιά 6-15 ετών)

ΤΟΜΟΙ 5—ΛΕΞΕΙΣ 8000 ΓΛΩΣΣΑ ΑΠΛΗ—ΣΕΛ. 2400

- Έκαστος τόμος πολύχρωμος με σελ. 416 (52 τυπογρ. σελίδες) Δρχ. 200
- Τιμή ολόκληρου του έργου (τόμοι 5X200) » 1000
- ΜΕ ΕΡΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ: Προκαταβολή δρχ. 100 και το υπόλοιπον (δρχ. 900) σε 9 μηνιαίες δόσεις των 100 δραχμών.
- ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ: Παρέχουμε έκπτωση 300%, ήτοι θα πληρώσετε μόνον δρχ. 700.
- ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ και τα δύο έργα μαζί (ΠΕΠ=5 τόμοι και ΜΕΠ=28 τόμοι) μόνον με δρχ. 3000.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ “ΠΑΡΘΕΝΩΝ,, ΑΘΗΝΑΙ
ΣΗΚΡΑΤΟΡΣ 38—ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ 521-418